

planinski vestnik 8 1970

GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

LETNIK LXX

PLANINSKI VESTNIK, GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

Marijan Lipovšek	Na odročnih potih	369
Ing. Pavle Šegula	Pisma iz Pamirske torbe	378
Franci Ekar	Sentinelles Rouge	385
Lado Božič	Ob robu Vojskarske planote	389
Bine Mlač	Grandes Jorasses	400
Meta Planina	Spomin Vladka Fajglja	403
	Društvene novice	404
	Alpinistične novice	411
	Varstvo narave	413
	Razgled po svetu	414
	Naslovna stran: Pogled z Brane proti Skuti in Grintavcu	
	Foto V. Šoštarič	

Poštnina plačana v gotovini

Lastnik: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana. — Glavni urednik: Prof. Tine Oreš, odgovorni urednik: Stanko Hribar. — Uredniški odbor: Ing. Tomaž Banovec, Fedor Košir, prof. Marijan Krišelj, prof. Evgen Lovšin, dr. Miha Potočnik, Janez Pretnar, prof. Janko Ravnik, Franci Savenc, Tone Strajin, Tone Wraber. — Naslov uredništva in uprave: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, Dvořakova 9, p. p. 214. — Tek. račun pri NB 501-8-5/1, tel. 312-553. — Planinski Vestnik izhaja praviloma vsak mesec. Letna naročnina 30 din, plačljiva tudi v štirih obrokih, za inozemstvo 43 din (3,5 US \$). — Reklamacije se upoštevajo dva meseca po izidu številke. Sprememba naslova javljajte upravi glasila, navedite vedno tudi novi naslov s tiskanimi črkami. Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pismene odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. — Rokopisov ne vračamo. — Tiska in klišee izdeluje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani.

planinski vestnik

GLASILO
PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE
70. LETNIK

8 1970

NA ODROČNIH POTIH

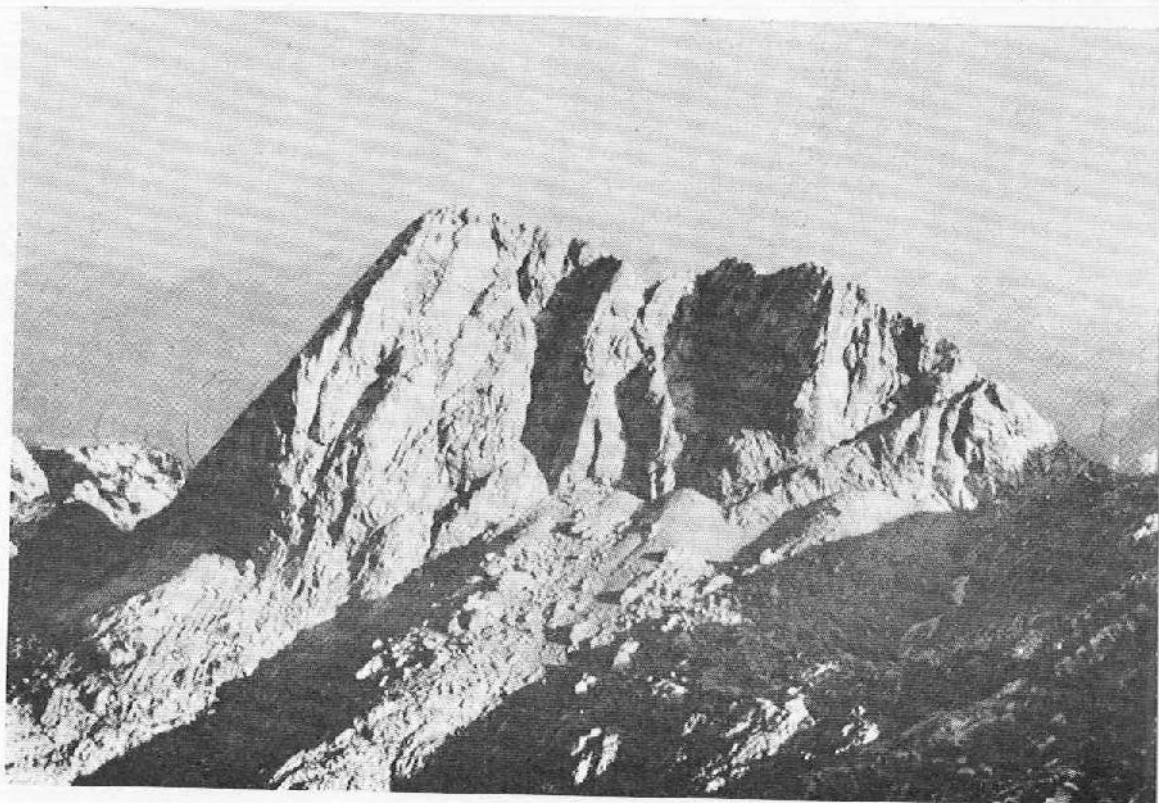
MARIJAN LIPOVŠEK

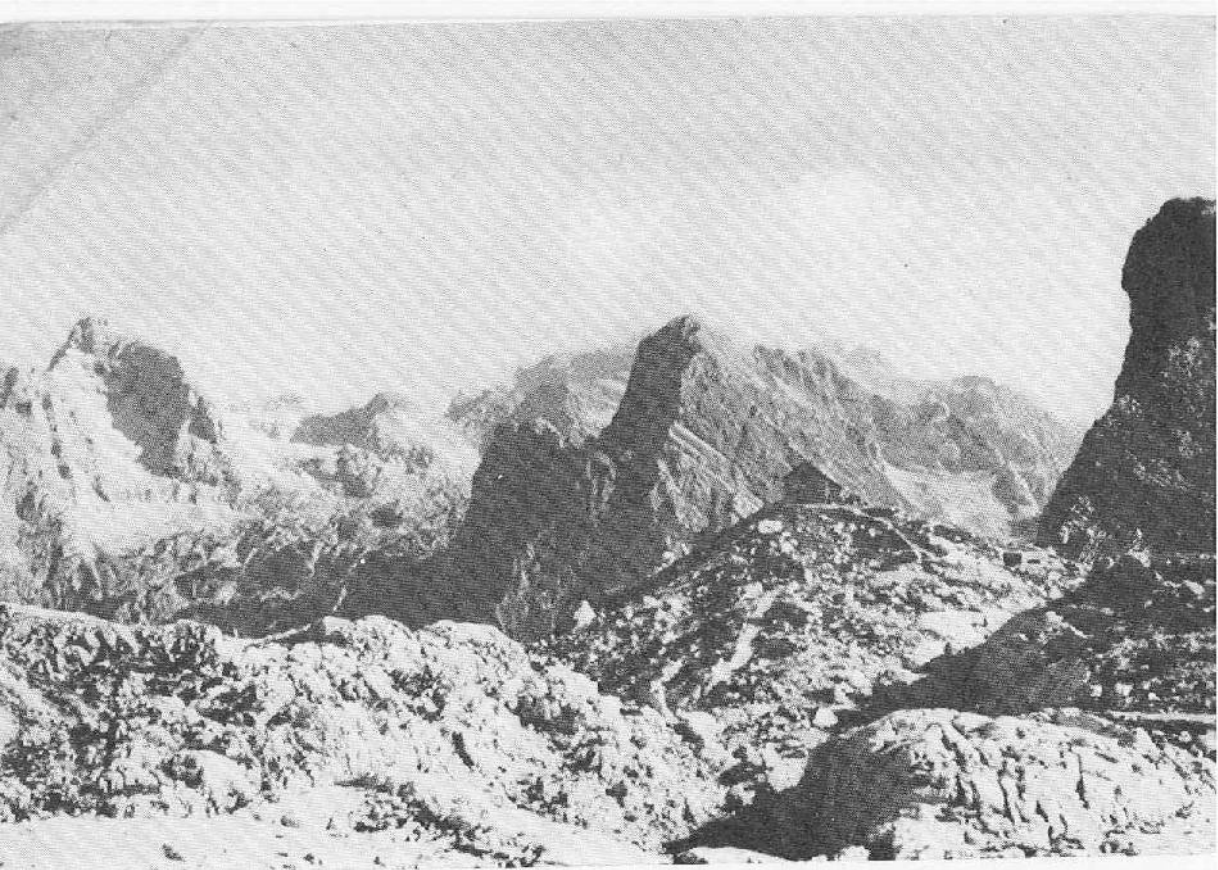
Zgodnje poletje – Med Jelovico in Črno prstjo

Z Rativca se vleče proti zahodu gorski hrbet – Kremant, Hé, Stankop, Tanderškofel – imena, ki so jih dali vrhovom priseljenci v davnih časih. Ratitovec nam je bil v mladih letih cilj za smučarijo, ko smo hodili nanj čez Ribčevo planino in Pečano. Nekateri so ga kot stalni gostje obiskovali za veliko noč, ko je bil zaradi praznikov čas za pomladansko smuko. V kopnem smo hodili nanj večidel iz Prtovča in to pot sem si izbral tudi tokrat, ko sem hotel spoznati svet med Jelovico in Sorško planino.

Skednjovec z Mišeljskega grebena

Foto M. Lipovšek

Na Prehodavcih

Foto M. Lipovšek

Kako prideš iz Češnjice peš v Prtovč, ve marsikdo. Ko požreš nekaj prahu od avtomobilov in motorjev se zgoraj pod vasjo odpre lepša dežela. Jutranja cesta je bila sicer tiha in samotna, pa tudi v vasi je le malokdo stopil na prag, ko sem hodil mimo hiš, stisnjenih v breg. Čisto miren je bil gozd nad vasjo, odet v molk. Strmine so bile kar precej naporne. Dan je bil soparen in klanec je tedaj težji. Ko pa sem hodil po planih tratih pod vršnjim robom, so že oblaki prekrivali nebo.

Kočo so popravljali. Oskrbnik z ženo in z mladim dekletom, ki je streglo, je prijazen možak, a o poti proti zahodu ni nikdo vedel dosti povedati. Zaznamovana pa je dobro in brez skrbi sem hodil po ozkem grebenu nad globočino na levi in med vrtačami na severu. Kmalu sem prišel na širok hrbet, kjer se človek sprehaja kot v pravljici, med nebom in goro, nekje visoko, visoko, skoraj nadzemsko. Širne trate so kot brez konca. Tam nekje je Kačji rob, nekje Žbajnik, a nisem iskal vrhov ne smeri, razgleda zaradi mrkega dne ni bilo. Bil sem sam kakor kdaj v pradavnini, v samotni gorski krajini pod silnim obočjem neba. Toda rože, prelepe rože! Rdeči sleč in velesa, kot bele zvezde z neba na zemljo padle in tu prirasle. In nekje sem na vlažni loki, ko se je steza že malo znižala, našel mične zvezdice veronike.

Potem pa je bilo še lepše. Saj ne vem povedati, kod gre steza. Vije se nekam skrivnostno in zapleteno skozi gozd in ob globokih, poraslih kotanjah na prostrane travnike planin nad Sorico in Danjami. In še hodim in hodim po gosti travi, po komaj vidnih sledovih, dokler za razpotjem, kjer prečim širšo pot, ne pridem do ceste. Ta gre prek Jelovice čez »bohinjsko sedlo« in do Sorške planine je še četril ure.

Neki sindikalni izlet me tokrat niti ni veliko motil. Oskrbnica mi je odkazala odročno sobo za odročnega človeka na odročnem potu in prav dobro sem spal. Se balkonček je bil na voljo, da sem se drugo jutro lahko razgledal po soncu, ki je nekam krmežljivo vstajalo izza jelovških gozdov. Zgodaj sem se odpravil naprej na visoki rob med Lajnarjem in sosednjim grebenom na zahodu. Gosta rosa je ležala po travi.

Steza, danes znana pač mnogim planincem, gre naravnost brez ovinkarjenja in v pol ure sem že stal nad globinami, ki padajo proti Petrovemu brdu.

Hotel sem obiskati vrh Možica. Da pa pelje nanj tako lepa mulatiera onkraj roba, vse do tedaj nisem niti slutil. Ves svet je na široko odprt proti jugu in pot gre čez strmine kakor kje v visokih gorah. In okrog in okrog bogastvo gorskih cvetic kakor v umetno zasajenem vrtu. Nisem še videl kaj takega – ta prelepa bitja, barvni čudeži, kako so se razcveli – tam kamenokreči, tu repuši in mračnice, gorsko sončece in zamolklo rumeni grint, celi šopi šetraj, nad vsem pa čudoviti cvetovi glavinca.

Bunker vrh Možica je po svoje tudi znamenitost. Priča o prebrisanosti naših sosedov, ki so si svojčas zagotovili vrh – ta obvlada doline daleč naokrog. Sedaj pa je to le neprijeten spomin – da bi samo tak ostal za vedno! In še nekaj sem spoznal: Možic je gora, morda edina, ki z nje vidiš obe naši gorenjski jezери, Blejsko in Bohinjsko. Kdor ne verjame, naj stopi nekaj korakov med borovje na severni robič pod vrhom.

Treba je bilo naprej, pa prišla je megla, kakor da bi mislila resno. Blodil sem po rosnih travah in taval levo, desno, naprej, nazaj, saj mi je bil svet popolnoma neznan. Pa sem se le ujel in našel stezo dol pod šavnik. Od tam je treba še daleč dol bo robovih in nad prepadnimi strminami, dokler nisem došel na ozki preval med Baško grapo in Bohinjem.

Toliko sem bil že slišal o tem znamenitem prevalčku – da je prevalček in ne preval, vem šele sedaj – da sem pričakoval nekaj veličastnega. Toda njegova lepota je v odmaknjenosti, v gluhi samoti. Ni se mi bilo treba bati, da bi me kdo motil. Za transverzalne je bilo še dosti prežgodaj, iz Bohinja in Podbrda pa tako ne hodijo več tam čez.

Sedel sem na ozki poti sredi bujne trave. Dan je postal oblačen, pust, pa kaj mi je bilo tega mar? Kakršnokoli vreme bi bilo, vsako bi mi bilo prav, saj sem hotel biti v gorah s svojimi mislimi o poti, ki mi jo je nakazalo življenje, o nalogah, ki sem jih moral zmagati. In spet sem se prepustil, da je prihajal vame mir z gora in da je njihov hladni, neprizadeti svet blažil tudi ostrino mojih življenjskih vprašanj.

Nazadnje sem se le vzdignil in odšel naprej na Koblo. Tu je bilo zame vse novo in prelepo in spoznal sem, da sem bil v zmoti, ko sem mislil, da sem nekoč s Tonejem Ravnikom smučal z vrha prav dol do železniškega predora pred Bohinjsko Bistrico. Med Koblo in Bohinjsko dolino leži namreč še visoka Črna gora, obširen svet. Hodil sem po planih, strmih travnikih na lepi izpostavljeni vrh. Na severu so pogledovali izza robov vrhovi okrog Triglava, zakaj oblaki so se malo razvlekli. Kdor pa ne pozna iz svoje izkušnje pogleda iz letala, naj kar gre na Koblo in doživel bo prav tak pogled – na jug – kakor bi ga imel, če bi letel z avionom. Imenitna gora je to, tudi smuško prelepa, le daleč naokrog ni nobenega zavetišča.

Odšel sem proti planini za Črno goro, kjer je nekoč stala Malnerjeva koča. Kje so že tisti časi! Kako je bila kočica vegasta z lesenim »gankom« pred vhodom! In molčeča oskrbnica, ki mi je postregla, ko sem še kot čisto mlad fant prišel nekoč tjakaj.

Vročina je pritiskala, ko sem hodil mimo planine. Ni se mi dalo na Črno prst. Obrnil sem se navzdol in po dolgi poti prišel v saparnem večeru v Nemški rovt in v Bistrico.

Poletje v skalah – Mišeljski greben

Stal sem na prevalu in gledal proti severu. Pod menoj je ležala Mišeljska planina, nekaj revnih stanov. Onkraj morenastih kopic, paraslih z rušjem in nekaterimi macesni, sem slutil ravnice Malega in Velega polja. Vernar in Tosc sta bila čista, a nebo je bilo prekrito z oblaki. Mišelj vrh je v odbijajočih vzhodnih stenah strmel v nebo – in nanj bi bil rad prišel.

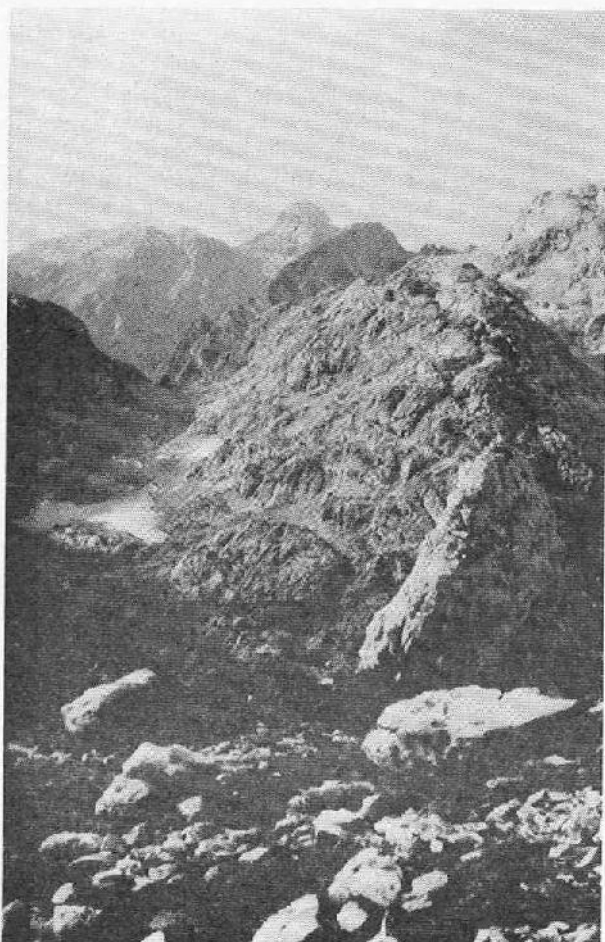
Spustil sem se po zloznih, rušnatih pobočjih v Mišeljsko dolino. Nad njo se vleče dolgi Mišeljski greben, pravzaprav hrbet z nekaterimi značilnimi vzpetinami. Hotel sem vnovič vsega preplezati.

Smer prek spodnjega konca Mišeljske doline je lahko pogoditi. Prečiti jo je treba čez ravno prav ležeče dolce in od tam po raznolikem svetu precej strmo na vzhodna melišča. Potem pa na rogelj Koštrunovec, prav na vrh. Zakaj z Mišeljskega vrha samega ni mogoče tako lepo videti na Velo polje in na vse lovske steze, ki gredo križem kražem čez pobočja v blagor in v pomoč lovcem. Vsakemu svoje, gamsom in nam pa čim več miru v gorah...

Na Mišeljskem vrhu sem bil nekoč pozimi in to pot sem ubral tudi sedaj. Za severnim robom se namreč izoblikuje ozek žleb in tam gre smer, saj drugod bi bilo povsod plezanje najmanj pete stopnje, meni pa samemu do tega ni bilo in zame je to tudi minilo. Moja stremljenja so sedaj bodisi po sili bodisi po razvoju drugačna. Torej skozi žleb, ki je na nekem mestu navpičen, sicer pa lepo preplezljiv. Više zgoraj prideš po skrotju in rušnatem svetu na vrh.

Vrh – spet eden od samotnih, malo obiskanih, ki nas vabijo, da posedimo na njih in se počutimo kot v pravih gorah. Zakaj niti na Triglavu samem, na tem pravljicnem vrhu, h kateremu gledamo polni spoštovanja, se spričo tranzistorjev in praznega kričanja gorskih junakov nisem počutil, kakor da bi bil v gorah. Nemara je to samo moj preveč osebni občutek, a to naj vsak sam zase presodi.

Za seboj sem imel razburkano, težko poldrugo leto življenja. Ko preneha prva ostrina naših odzivov na bridkosti, ki so nas zadele, nastopi nenehni pritisk, ki nas spremlja v dejanju in nehanju, v mislih in ravnanju. Vedel pa sem, da je življenje

Dolč in Razor z Mišeljskega grebena

Foto M. Lipovšek

sámo preveč vredna in dragoceno, da bi ga smel zapraviti zaradi doživetij v dolini, vsaj kolikor je odvisno od mene. Prišel sem v gore po nova doživetja, ki so morala zmagati vse drugo, kar me je težilo, ki so morala zrvnati moj življenjski pogum, postaviti smisel in cilje znova na trdna tla. Zato sem moral biti zbran, tak, kakršnega zahteva hoja po gorah, ne da bi zaradi nemira v sebi storil napačen korak, da bi hodil tako kakor vse doslej.

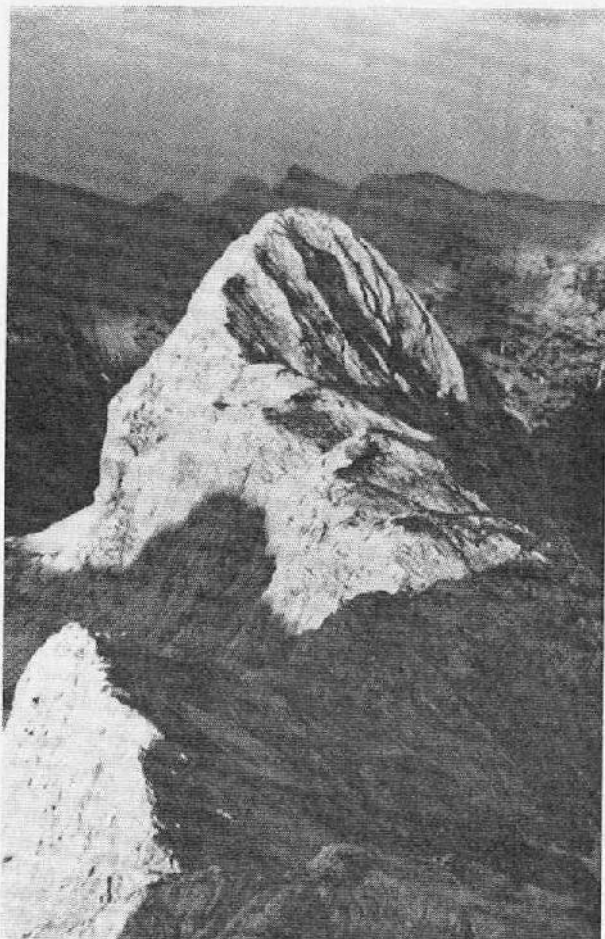
Proti zahodu je prečenje čez Mišeljski greben preprosto. Greben postane hrbet, tu in tam širok s planjicami po vrhu, tako da hoja ni težavna. Spustil sem se torej po strmih robu na sever prepadnem, na jug skalovitim in skrotastem proti ravnici, ki so se malo niže vabljivo raztezale vrh grebena. Mrzel veter je vel od severa. Dan je bil precej oblačen, včasih pa so sončne lise bežale čez gore in za hip pozlatile zdaj pobočja zdaj vrhove zdaj temačno dolino pod menoj.

Nekje so me ustavile ovce, kakor ustavijo menda vsakogar, ki hodi tod. Prijazno se zgrnejo krog tebe in so nadležne samo zato, ker nimaš pri sebi soli – in tako jo imajo rade! Ko sem jim ušel, sem bil že na Nizkem, kakor je Tuma pogodil ime najnižjega dela hrbta. Potem pa spet po različno strmih robovih naprej. Na severu so sami prepadi, hudi in neusmiljeni – niti misliti ni tam na sestop v Velsko dolino.

Hodil sem po samotnem, visokem grebenu sam s svojimi mislimi, ki so me begale že dolgo in v tem odljudnem, divjem, prelepem svetu iskal novih moči. Samo tu sem

Na Mišeljskem grebenu

Foto M. Lipovšek

jih lahko našel, samo gore so me lahko spet vzdignile iz razbitih upanj. Toda čutil sem vstajajoče moči, dovolj krepke, uporne in pogumne za nove napore in bitke, ki so me čakale. Temačno nebo in ostri sever, zlate lise, ki so hitele čez gore, in ljubljene skale in pečine – zrcalo človeškega srca in vseh bojev in upanj v njem. Kaj mi je bilo mar, če današnji svet drugače gleda na gore! Svoje vezi imam z njimi, kakor jih oblikujem in doživljam sam in pravico imam do njih. Ne moti me bedasto zaničevanje in roganje s psovko »romantika«. Sentimentalnost še ni sentiment in prazne glave, prazna srca se smejiijo čustvom, katerih življenjske resnice ne morejo doumeti.

Naslednja vzpetina, Mišeljska glava, je bolj izpostavljena, greben ožji, krušljiv. Precej nevarno je prečenje nekje v južnem boku, potem pa priplezam spet v lažji svet v škrbino in še više do izrazitega prevalskega odstavka pod Mišeljskim koncem.

Pogledi nazaj na Mišeljski vrh so prelepi, na ozke grebenske glave, višje in nižje, osvetljene in v globoki senci, na mrakobno Velo polje in na daljne gore nad Krmo. Njihovi vrhovi so obžarjeni prav pod robom, zakaj sonce se že skoraj posavlja. Triglav in Rž sta večidel zavita v oblake, bližje pečine pa zamolklo žare sredi mračne svetlobe poznega popoldneva.

S tistega prevalskega sedelca je že moč sestopiti na sever pod Hribarice in proti Doliču. Ozke vrtače se vrste do koč, ki je od tu videti kakor hišica palčkov. Za njo so stali Razor, Zaplanja in Šmarjetna glava v čudni rjavi svetlobi, skoraj strah vzbujajoči v tisti tišini, v posameznih sunkih vetra in v naraščajočem večeru.

Toda moral sem še na Mišeljski konec. Že ves čas, odkar se je na Mišelji vrhu pokazala njegova strma glava kot pošasten, nepristopen stolp, me je dajala radovednost, kakšna je v resnici. Poznal sem jo sicer od nekega prejšnjega vzpona, toda ta vrh mi vedno znova vzbudi neubranljivo željo, da bi stal na njem. In kakor vedno, je tudi tu treba poguma. Vendar za hojo in lahko plézo njegova vzhodna strani ni prav nič težka. Najprej je gruščasta, potem skratasta, nazadnje skladasta. Kmalu sem stal na vrhu.

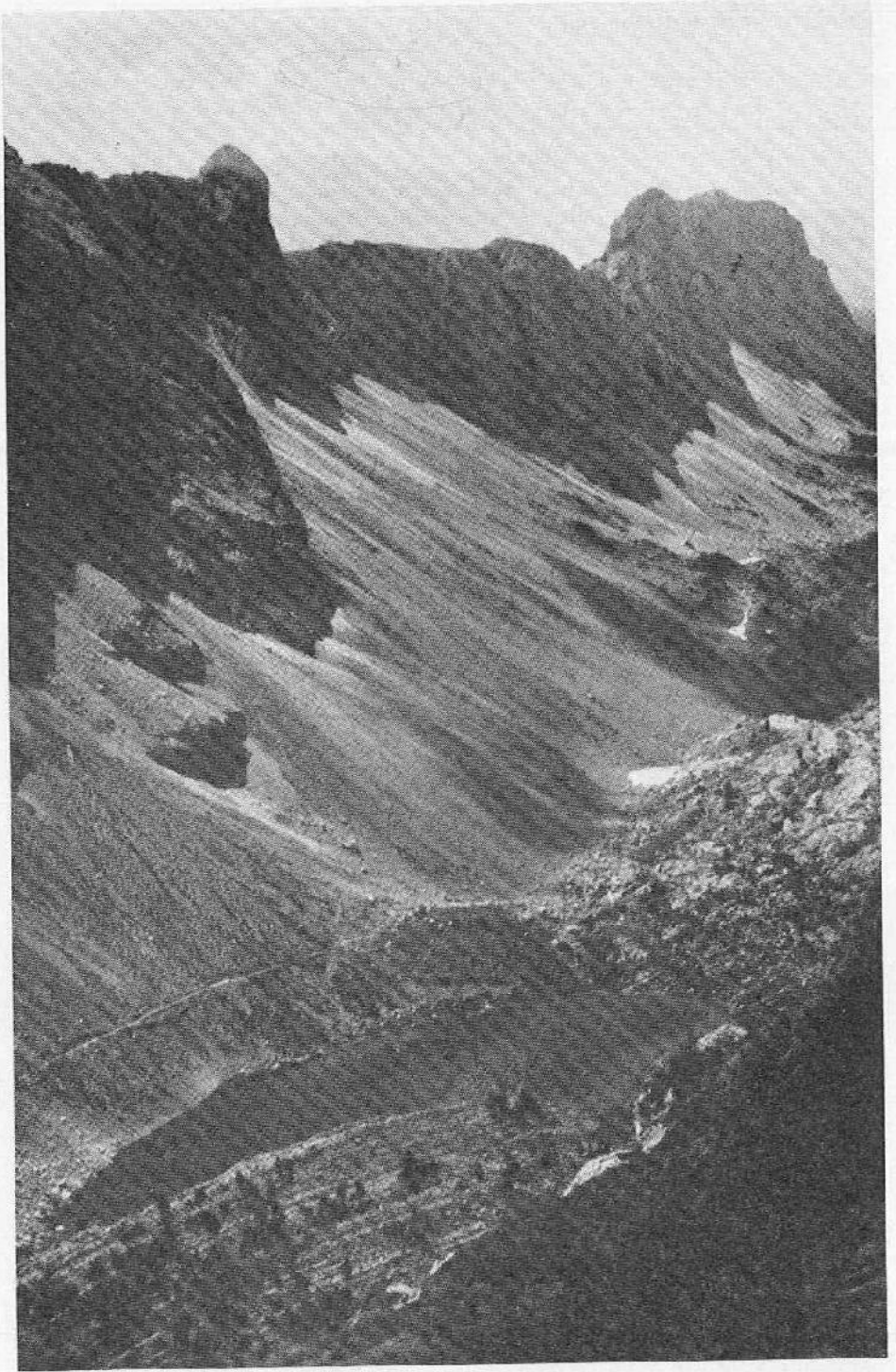
Morda bo kdo vprašal, zakaj začnem največkrat ravno na vrhovih razkladati svoje meditacije. Toda dejavnost, ki je potrebna pri vzponu, prisili človeka, da je pazljiv in da se osredotoči nanjo. Na vrhovih pridejo nad nas spet vse druge misli in tako sem tudi tu na Mišeljskem koncu, ko je bil vzpon že srečno za menoj, v mislih preletel vse spomine na to, kar prinaša življenje s seboj, v zavesti, kaj je treba vse pokopati in pozabiti. Samo navezanost na poklic, če je človek rojen zanj, in pa narava, posebno gorska, to ostane v uteho in blažilo, čeprav bi žrtvoval veliko dragocenega, da bi spet lahko vzbudil v sebi izgubljene upe in njihove cilje.

Pod menoj je zahajajoče sonce obsevalo strme stene Skednjovca. Debeli vrh je bil že v senci, le še nekaj vzpetin v širnih dolih med njima je bilo obsijanih z žarki. V mračnem čadu se je v globini videla Bistrica, nekaj naselij in grbasta glava Rudnice. Onkraj planote Hribaric so se hladno vzdigovali Vršaki, na drugi strani pa Kanjavec in špica ob prevalu. Hlad je prihajal tudi iz krnic Velske doline. Nič mi ni kazalo drugega, kakor čimprej z vrha, da bi me noč ne lovila v težkem skalovitem svetu.

Toda vedel sem, da bom tu sèm še prišel. H goram, zvestim spremljevalkam svojega življenja. V sebi sem nosil prepričanje, da mi ob vedno težjih izkušnjah v poklicu in ob doživetjih zasebnega življenja samo one zares ostanejo – in jaz zanje.

Z Mišeljskega vrha sestop ni mogoč v nobeno drugo stran kakor nazaj na vzhod. Ne rečem, da bi tega ne bilo moč izsiliti – prav gotovo. Toda le s polno plezalsko opremo in seveda z namenom, da to pač izvršimo. Prek take miselnosti pa sem že zdavnaj. Gore mi pomenijo več, veliko več, oziroma bolje: nekaj drugega. Iz tega, kar pripovedujem o svojih odročnih potih, je nemara mogoče razbrati, kaj je to.

Vrnil sem se do prevalskega prehoda v grebenu. Po pretežno lahkih severnih strminah sem sestopil v krnico pod Hribaricami in kmalu sem bil na stezi. Zvečer, skoraj v temi, sem stopil čez prag koč na Doliču.

Četrto Triglavsko jezero (Veliko Črno jezero)

Foto M. Lipovšek

Poletje v skalah – greben Špičja

Ko sem stopil iz kočice na Prehodavcih, so se oči kar zaprle pred silno svetlobo, prosojno jasnino. Ploščata skalovje Goriškega roba je bilo obsijano od jutranjega sonca. Gorski česen in zvončica sta rastla v razpokah. Znamenja so peljala proti prvi glavi skoraj natančno tam, kjer sem pred leti hodil še brez steze.

Temu ozkemu gorskemu hrbtu v naših gorah ni enakega. Med dolino Triglavskih jezer in med Trento stoji. Od jezer sém, od počasi vzdigujočega se sveta se požene še tristo do štiristo metrov strmine v vrhnji rob. V Trento pa se pogrezajo za naše oko navpične, strnjene stene. Z Zadnje glave v Trebiški dol, od Malega Špičja naprej pa proti Dolu v plazeh. Vmes sega proti Trenti prečni, skoraj petsto metrov nižji zeleni greben Čistega vrha in Tičarice. Toda še vedno teče Soča okrog tisoč dvesto metrov niže od tam. Neznanska je globočina do nje, ko stojiš na vrhu Špičja.

V razpokah, po skalovju in po rušah rastejo očnice, triglavske rože, kamenokreči in gorska nebina. Daljni razgledi... Na severu – senčnati v jutranji luči od strani obsijani velikani. V ostrí nasprotni svetlobi – Jezersko pogorje z rogljem Kopice, kakor gore iz drugega sveta. Konec strmih grebenastih skladov – Tičarica z dolgimi melišči. Tik pod nogami v globini – dolina jezer s sinjimi očesi v naročju in nizke, nagubane vzpetine raztresene po njej, porasle z borovjem in macesni, ki se vidijo iz silne višave kakor drobne iglice. Daleč na jugu – Spodnje bohinjske gore, Krn in zmešnja hrbtov in vrhov tam okrog Lanševice in Kaludra.

Pogled potuje čez doline in globeli do zahodnih velikanov, čez Bavški Grintavec in Kanin, čez Jalovec in Ozebnik do Špika nad policami, do Viša. Steza gre po smeri, ki smo po njej hodili že prej. Na posamezne glave v grebenu se vzpenja z vzhoda, včasih naravnost po robu, včasih gre po zahodnih strminah nad prepadi – prelepa visoka gorska pot. Ne za kogarkoli, to ne, toda ne preveč težavna in vendar sredi sveta, ki je izredno tih in resnoben, na vsak korak mimo steze nevaren, pa bogat in iz polnega naročja ponujajoč doživetja svojih sestavin: divjih skladov pečevja, razgledov, cvetja, predvsem pa svoja čudovite lege med jezeri in Trento. Tako sem v nekaj urah prišel na vrh. Pravimo mu Lepa špica, čeprav je to le lepi vrh Špičja. Po obliki pa sploh ni špica, je le greben, ki se razmeroma blago vleče vrh hrbta. Seveda pa so bočne strmine na obe strani prepadne, a je moč po vzhodnih sestopiti – tam gre tudi steza.

Toda prej sem preživel še uro srečne samote na vrhu, opazujoč nebo in oblake, ki so se vedno bolj kopičili, gore onkraj prepadov in daljne doline. Naš ljubi gorski svet...

Ko pa omenjam vrh Špičja, ne morem mimo spomina na Marjana Prevca, drznega samotarja, ki je nekoč, še preden so ga gore za zmerom vzele k sebi, plezal ta greben daleč tam od Čela sem čez in napisal vroče besede o velikonočnih zvonovih, o aleluji, ki jo je doživel tu gori. Moralo je biti nekoč v aprilu, na velikonočno nedeljo, ko je priplezal na vrh. Gotovo je doživljal neznano srečo sredi pomladanskih gorá. Čutili je moral veliko vstajenje, kakor je tudi dobesedno napisal v vpisno knjigo, ko je prihajal jug z belimi oblaki od morja sém, ko je sonce sijalo čez gorski svet, ko je zmagal sam ta težki greben v snegu in stal nad prepadi. Ave, anima pia!

Steza v dolino jezer je nevarno strma. Ko je še ni bilo, sem sestopal po grebenu naprej, potem pa dol na veliko melišče, ki je v razvedu prav preprosto. Sedaj je treba najti nekoliko nazaj proti severu majhna znamenja v gosti travi in se spustiti po strmi vesini med skalovjem izrazitega stebra, kjer sva nekoč prišla z Avčinom v zimskem vzponu na vrh. Steza pelje dol nad skok, tam pomaga čez najbolj strma mesta žica. Potem je treba še daleč dol v razdrapanem in raznolikem svetu. Tam nekje raste Zoisova zvončica in nekaj modre preobjede, niže doli ob strmem skalnatem pragu pa velikih marjetic, belih in rumenih, da se kar blešči. Živine ni, ljudi pa tudi bolj malo, tako da ostaja flora v svoji naravni bujnosti. Slišal pa sem, da so se udeleženci nekega skupinskega izleta primerno oddolžili ljubezni do cvetja s tem, da so natrgali očnic in menda celo redkega velikega svišča, ki raste tod.

Hribarice s Špičja
Foto M. Lipovšek

Lep dokaz, kako se na takih izletih goji snovna ljubezen do gora, posebno v »popolnoma zaščitenem« naravnem parku.

Kmalu sem stal ob posušenih mlakah pri Utah. Rad bi bil že više zgoraj prečil dolino proti velikemu Črnemu jezeru, pa v spominu sem imel svoje tavanje prek doline predavnimi leti, ko sem bil prvič v teh samotah. Saj ni kaj hudega, a preden se izmotate iz škrap in rušja, tudi prelijete nekaj kapljic potu. Zato sem šele tam pri Utah krenil na stezo in se vračal na Prehodavce.

Nebo je potemnelo že prej, prav grozeče. Sedaj je medlo sonce kdaj pa kdaj obsijalo rumeno preobjedo in rožnati lepen, ki sta ujela dovolj zlatá njegovih žarkov, da sta se zableščala pred temačno Zadnjo Lopo na obzorju konec doline. Pri Črnem jezeru me je osrečilo še nekaj medlih tajinstvenih odsevov, kot prebliskov pred viharjem. Visoko na snežišču pod Zelnarico sta se igrala dva gamsa, ne meneč se za vihro, ki je prihajala z juga. Brez konca je bilo njuno izzivanje in lovljenje s snega na grušč in nazaj, kot dvojica srečnih otrok v prelepih gibih vitkih teles in šegavih okretov... naši mlajši, neznani bratje, nerazumljiva bitja.

Še en pogled na Zelnarico od Zelenega jezera. Majhno jezerce, ki sem ga svojčas krstil za Jezerce pod Vršakom in je o njem pisal pozneje tudi Stane Peterlin v mali monografiji doline Triglavskih jezer, je ostalo samo tam v kotu pod sivimi stenami. Smehljaje se sem mislil nanj, naj svoj naivni, neuspešni poskus, da bi s tem, kar vem o gorskem svetu, pomagal naši geografiji. Vendar je ta glede tega jezercja le v zmoti. Zakaj Bohinjci pravijo ne samo temu, marveč vsem jezerom konec doline »pri mlakah«, čeprav bi morala veljati trentarska imena, ker so Trentarji tod pasli. In tudi veljajo za vsa štiri večja zgornja jezera. Naše malo jezerce pod Vršakom pa je še danes brez imena.

Dan je postal pust in čemerren, pred hudimi nalivi težak in soparen. Toda ko sem stopil v kočo na Prehodavcih, tistega dne prav mirno, sem nosil v sebi nepozabne podobe z visoke skalnate poti čez špičje.

PISMA IZ PAMIRSKÉ TORBE

ING. PAVLE ŠEGULA

Bazni tabor, 28. 7. 1969

D raji Tine!

obljubil sem ti, da se ti oglasim iz naše planinske baze; danes je priložnost, da izpolnim obljubo. Snovi mi ne manjka, bil sem pa v hudih škripcih, ko sem premišljal, s kom naj poklepetam o domačinih in njihovem življenju. Čutim, da si ti ravno pravega posluha, in upam, da te moje pisanje ne bo dolgočasilo. Žal bi mi bilo pustiti v nemar vtise o nomadih, ki so postavili svoje domove po vsej Alajski dolini in priganjali črede prav do našega tabora. Ovce se oglašajo v strmini nad taborom, nedaleč od nas je v jurti privekal na svet novorojenček, na sočni livadi ob vodici se pasejo kamele. Pod rdečim štitritisočakom onstran bobneče reke pohajajo jaki, pa žal ne moremo do njih, reka je pregloboka in preveč deroča.

Med zastavami, ki jih je na robovih že načel surovi gorski veter, vihra tudi kirgiška, da se vidi, pri kom smo pravzaprav v gosteh.

Tu se prepletajo usode malih ljudstev, Kirgizov, Tadžikov in Uzbekov. Presneto malo jih je, ob 200 milijonih prebivalcev SZ se dva milijona in pol Kirgizov kar izgubi. Za pripadnike bolj številnih narodov so v resnici samo drobci in predvsem zanimiva folklorna posebnost.

Priznati moram, da sem tokrat prvič pomislil, kako majhen narod smo Slovenci in se prvokrat resno vprašal, če nas bo res vedno manj. Doma človek nima občutka, da nas je tako malo. Kamor prideš, povsod naletiš na domač obraz in besedo in v naši znani majhnosti se nam milijon in pol Slovencev zdi nekaj velikega, saj ne pomislimo niti na to, da je po svetu lepo število mest, ki sama štejejo nekajkrat več duš, kot je nas kranjskih Janezov in Mick.

Morda nekoliko pretiravam; a vendar so občutki, ki me obdajajo, ko se tu menimo o nomadskih domačinih, nekam čudni. Obnašamo se podobno, kot če bi nekje okrog Ljubelja želeli videti kozoroga ali redkega metulja. Ko pomislimo na jurte, takisto iščemo bolj pašo za oči in spominke kot pa dušo naroda, ki je vedno manjši. Čeprav imajo urejeno zdravstvo, šole, lastno oblast, predstavnike in vse tisto, kar rabi samostojna republika, so Kirgizi narod, ki počasi admira. Posamezniki se mešajo s pripadniki drugih skupin, medtem ko celota tone v veliki skupnosti sovjetskih narodov.

Rekli so mi, da so Kirgizi umno, gospodarno ljudstvo, pridni in prizadevni živinoorejci ter da jih sosodje, Tadžiki in Uzbeki, zategadelj gledajo nekoliko po strani. Spet stara pesem, ki jo lahko zapojemo tudi pri nas. Čim manj nas je, bolj radi si sežemo v lase, da bi si škodovali še sami, če nas drugi premalo privijejo. A podoba

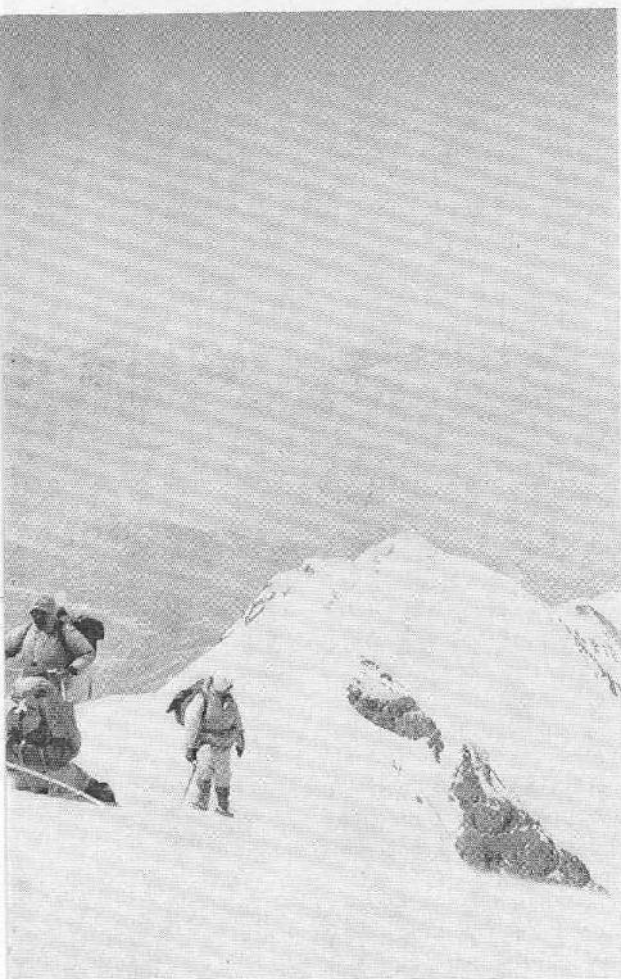
je, da je to prirojena bolezen majhnih, ki njihovo usodo samo še pospešuje, zdravila pa tudi midva ne bova iznašla. Bodimo veseli, da nas čas še ni pogoltnil, in upajmo, da smo vredni, da preživimo.

- - -

Po vrnitvi z Razdelne smo si čez noč opomogli in sklenili, da ne bomo tratili časa. Mikale so nas jurte, ko so sedaj že čisto blizu tabora, a sem se jih izprva bal zaradi psov. Ovčarski psi so pastirjem potrebni kot kruh, tukajšnji so na pogled zelo podobni našim šarplanincem. Lepe, velike, navadno bele živali s čudovitim zobovjem. Prvi dan smo bili Riko, oba Romuna in jaz že prek reke, ko me je oprezujoči pogled kosmatinca v daljavi spomnil, da psom že od nekdaj kaj prida ne zaupam, čeravno jih imam rad. V srce mi je zlezla negotovost. Ker nismo imeli s seboj niti palice, sem pogumnejše pustil, da so šli naprej sami, ter polem s fotoaparatom lazil za rožicami. Popoldne so me prijatelji potolažili, češ da psi niso napadalni in da gremo prihodnji dan znova k domačinom.

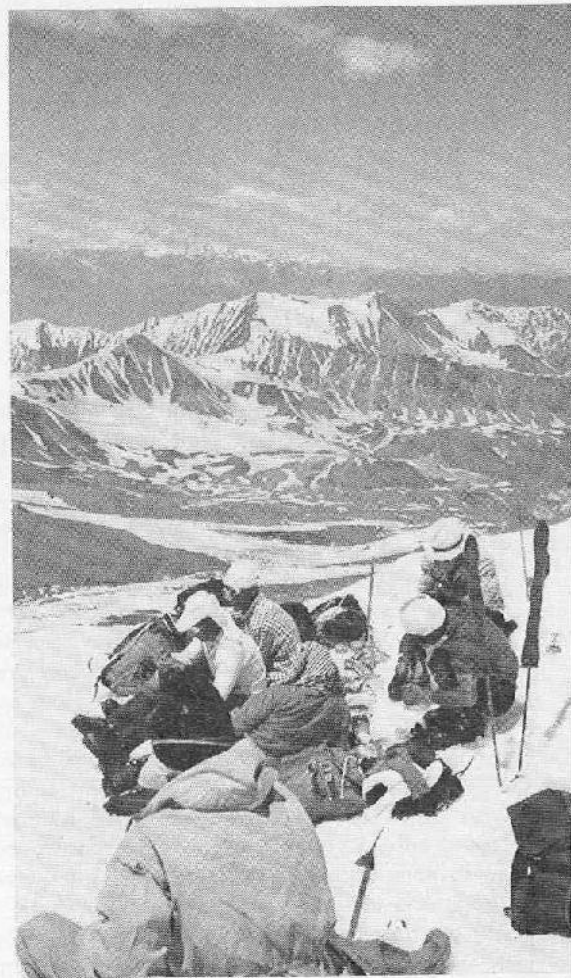
Pridružili so se nam še Boris, Tolja, Taja in oba Madžara, da nas je bila že kar čedna družčina, ki bi se je ustrašil še tiger.

Sestop s T₃

Bolgari na T₂

Foto ing. P. Šegula

Blizu tabora 3, nad 6000 m

Foto ing. P. Šegula

Zavili smo k prvi jurti, ki smo jo opazili, in bili deležni prijaznega sprejema gospodinje, ki je z lesenim betom tlačila sirotko. Orodje za izdelavo sira je že prastaro, a za domačo rabo jim zadostujeta lesena cev in bet še vedno prav tako dobro kot dedom in pradedom. Deklica kakih petnajstih let je na hrbtu pestovala mnogo mlajšega bratca ter se nam nasmihala s temnorjavimi očmi. Črni lasje so ji v tankih kitah padali po ramenih, kot vsem domačinkam so tudi njej izpod rdečega krila gledale dolge dimije enake barve. Enake barve je bila tudi jopica. Rdeče je nekako zaščitna barva teh predelov. Daleč se vidi, tako da jezdec hitro najdejo tiste, ki se izgube v teh širjavah, in jim pomagajo domov.

V jurti je bilo po lepi posodi in skrbno negovanih puškah videti, da smo pri premožnejši družini. Ženske niso znale rusko in se nismo mogli kaj pogovarjati. Kasneje je prijezdil še ded, lep starec kakih osemdesetih let, ogorel, ponosnega obraza. V uzbeški govorici je ukazal vnučkinji, naj mu prinese praznjo čepico in nam dovolil, da smo ga fotografirali. Videti je bil slabe volje, odjezdil je, ne da bi tratil čas z radovednimi tujci. Pustili smo nekaj darilc in se poslovili tudi mi.

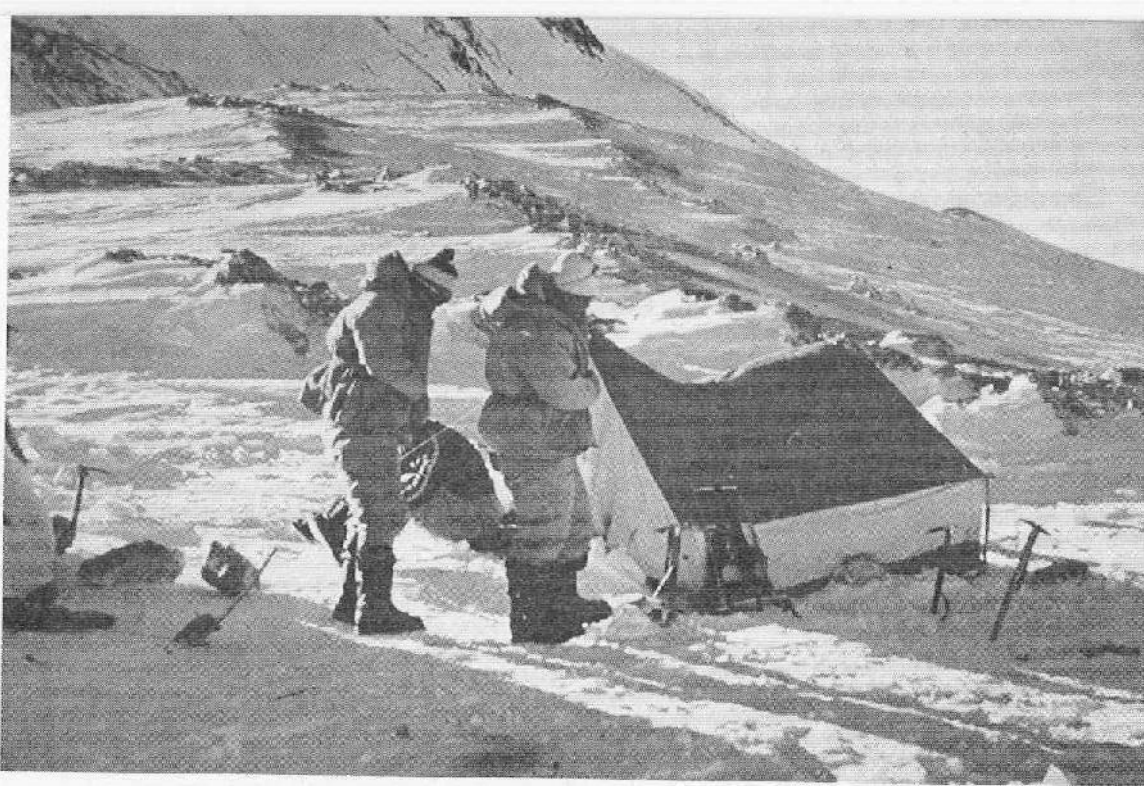
Ubrali smo pot čez drn in strn in kmalu naleteli na novo jurto. Ob strani je ležal pes, ki se za nas ni niti zmenil, ob kupu drv sta mirno stala dva konja.

Domači so nas povabili, naj vstopimo, kar smo radi uslišali, saj smo prav to želeli. Sezuli smo se in se v polkrogu posedli po preprogah.

Nas je bilo devet, pa še gospodar z ženo in dvema hčerka, na obisku je bila še sosedka, ki jo je Boris obsodil za ciganko, izredno slikovita ženska z markantnim, zagorelim obrazom, zelenimi uhani in vedrim nasmehom.

Gospodinja je na preprogo pogrnila prt in nam postregla z vsem, kar je premogla jurta. Široki okrogli kruhi, visoki kake tri centimetre, skodelice s črnim in zelenim čajem, kajmak, maslo, kumis in sladkor so bili prvi na vrsti za poskušnjo, potem pa so nam najprej ponudili še vodo, da si operemo roke.

Sedeli smo in se pomenkovali o tem in onem, kolikor smo pač zmogli, saj je samo starejša hči kazala največ znanja ruščine. Gospodar Ahmed se ima za Turka, njegovo premoženje šteje 700 jarcev. To število najbrž ni točno, tako se nam je vsaj

Tabor 3

Foto ing. P. Šegula

zdelo, a kaj bi to. Ni ga pametnega kmeta, ki ne bi utajil kakega repa, človek nikoli ne ve, kdo je med gosti, prevelika zgovornost se lahko maščuje.

V jurti je bilo prijetno in domače. Zenske so hudo »rihtale« Ahmeda, da se je takoj videlo, kdo nosi hlače, mi pa smo se pridno podpirali z dobrinami, zlasti potem, ko so nam ponudili okusno pečeno ovčjetino. Maščoba, na kateri pečejo meso, ima silno oster, neprijeten vonj, v pečenju pa ga ni čutiti. V tem so res mojstri, dosti boljši od naših tabornih kuharjev. Vidi se, da jim življenje ne nudi mnogo, pa si vsaj hrano privoščijo, tako da gre bolje v slast.

Ogledali smo si njihovo imetje. Svežnji preprog so neizbežna oprema vsake jurte, ki ni samo koristna, temveč tudi pokaže, koliko ima družina pod palcem. Mnogo dajo tudi na porcelan, na policah so lepo urejene cele vrste skodelic in skled, ki so poglobitna posoda, v kateri postrežejo z vsemi mlečnimi jedmi in juho, le meso ponudijo na velikih krožnikih. Žlic v glavnem ne uporabljajo, juho in druge tekoče jedi srebajo, mesa se lotijo z noži, roka je slejkoprej najboljše pomagalo.

Ogledovali smo si biče, ki jih izdelujejo iz konjskih črev, spletenih v kite. Gospodar je imel tudi dve lepi ročno rezljani pipi in s srebrom okrašene nože. Lepi izdelki, ki pa jih v trgovinah o Ošu ni moč dobiti. Hudo žal mi je bilo, da nisem mogel dobiti vsaj enega takega izvirnega spominka, pa tudi drugim ni bila sreča nič bolj naklonjena kot meni.

Ljudje so imeli še opravke z zaznamovanjem ovac, zato smo se počasi vzdignili in poslovili, da bi se odzvali vabilu »ciganke«. Sprejeli so nas njeni fantiči in mati, vsa siva in sključena, a sicer še živahna in zgovorna.

Zlezli smo v jurto, nakar se je ponovila stara zgodba. Naša znanka nam je kar na prste naštel leta svoje matere, nateklo se jih je čez osemdeset, kdo ve, če jih starka v resnici nima še več. S seboj smo imeli sukanec, šivanje, banbone in čokolado ter jih ponudili v zahvalo za prijaznost. Ženska je rada sprejela dar, ki so se ga prizadevno lotili otroci. Najmlajši ni prizanesel niti sukancu. Preden smo se zavedeli je razpletel celo kolesce, kar mami seveda ni ugajalo in je grešnika potegnila za ušesa.

Marsikaj je v temeljih povsod enako, zakaj naj bi se potem razlikovali ravno vzgojni prijemi?

Neprijazno vreme nam ni dalo iz jurte, v kateri se je sukljal dim, rezko je zaudarjalo po zabeli, ko je v kotlu cvrčalo meso. Nismo se smeli zameriti gospodinji, ki ji je godilo, da smo obiskali njen skromni dom. Mamica ob meni je živahno žlobudrala in tipala debelo puhovko, sama odeta v raševinast suknjič. Najbrže bi bolj potrebovala njeno toploto kot jaz, a kaj ko brez njega na gori ni moč kaj početi. Rahlo razočarana je potem božala glavice svojih vnukov in ju pograjala, če sta postala preveč živahna.

Družinsko vzdušje nam je prijetno delo, vsak po svoje se je na tihem v mislih ukradel domov k svojim malčkom in otrokom. Ni radosti brez kaplje pelina. Kaj bi dali, da bi jih lahko objeli in vzeli v naročje, da bi bile vsaj za nekaj trenutkov ob nas naše žene, ki morda prav ta hip ugibajo, kje se potepamo.

Kolikokrat sem že pomislil na neusmiljeno pravičnost življenja! Prav ničesar nam ne podari, če ne plačamo v zlatu in denarju, točimo solze ali kako kapljo srčne krvi. Narava je stroga sodnica in ve, kako naj meri otipljive in neotipljive dobrine, da se bodo računi izravnali in da vsak o pravem času poravnava svoj dolg. Najceneje se izmažejo površni. Prizaneseno jim je z bridkostmi, zato pa jim tudi niso dana globoka spoznanja in celo velika doživetja se jim izmuznejo nekako neopazno izpod prstov, da ne ostane drugega kot grob obris preživetega...

Zunaj so zatopotala kopita, vrnil se je gospodar. Postaven možakar nam je prijazno stisnil roke in z dobrovoljnim nasmehom ugotovil, da ponujenim dobrotam nismo prizanašali. Na licu ni bilo sledu slabe volje, tu so žene svobodne in se ne boje tujcev, četudi so moški. Zapovedi mohamedanske vere tu ne veljajo tako strogo, čeprav smo čutili, da žene niso brezбриžne do vere očetov. Sproščen in enakopraven odnos do okolice je v tem svetu žene resnično osvobodil spon, ki so jih vezale od pamtiveka.

Čeprav je čas že priganjal, smo pokramljali z gospodarjem o tem in onem. Nomadi, ki od junija do septembra žive v Alajski dolini, prezimijo v okolici večjih mest, kot so Tergana Frunze in Oš, tam se otroci šolajo, tam poteka poglavitna dejavnost v kolhozih, ki štejejo po petnajst do dvajset tisoč članov. V Alajski dolini razsajajo takrat zimski viharji, temperatura pade globoko pod ničlo, pokrajino zamete sneg tri in več metrov na debelo, da o normalnem življenju ni govora. Šele na pomlad kolhozniki spet vzamejo pot pod noge. Črede porabijo nekaj tednov, da pridejo v kroje letne paše, ki je tod obilna, če le ne manjka vlage.

Črede popasejo vse do zadnje bilke, milijoni udarcev s kopiti premešajo pusto pustinjaško zemljo z živalskimi odpadki in jo gnoje, da je rast iz leta v leto obilnejša...

Možu smo radi verjeli, saj vsa dolina diši po ovčjem urinu in govnu, to smo čutili celo v bližini tabora, čim pa smo bili kje v Alajski dolini, je bil vonj neizbrisen spremljevalec naše motorizirane karavane, kjerkoli smo že bili, podobno kot v naših gorah v bližini kakšne planine v poletnem času.

Poslovili smo se kot dobri prijatelji, naši kadilci so moža obdarili s cigaretami, nakar nas je vsa družčina pospremila do izhoda iz jurte in še lep čas strmela za nami, dokler je niso zakrile obline morenskih gričev.

Bilo je že precej pozno popoldne, zato se nismo ustavili nikjer več, tu in tam smo spregovorili kako besedo z osamelim domačinom na konju. Bril je zoprni veter, vse gore so zakrivali temačni deževni oblaki, ozračje je bilo polno vsiljivega prahu. Prah in prostranost, veter in mraz so gospodarji teh planjav, odražajo se še v krvavo podplutih očeh teh pastirjev. Pri dojenčkih tega nismo opazili, pozna pa se jim na ličkih, da sonce tu bogato razsipa z ultraviolečastimi žarki. Vse ožgano in temno ogorelo, že malo večji otroci imajo kožo na licih in rokah kot stari pomorščaki. Zaščitnih očal ne nosi nihče, očitno jih svetloba ne moti.

Okrog pete ure zvečer smo v taboru, pa naju z Rikom nese naprej, na greben, ki vodi na Pik Petrovskega. Tako sta mi priporočila Boris in Kostja, češ da se je premor med aklimatizacijo in končnim odhodom že predolgo zavlekel, zavoljo česar sposobnost za premagovanje višine pri starejših ljudeh pade.

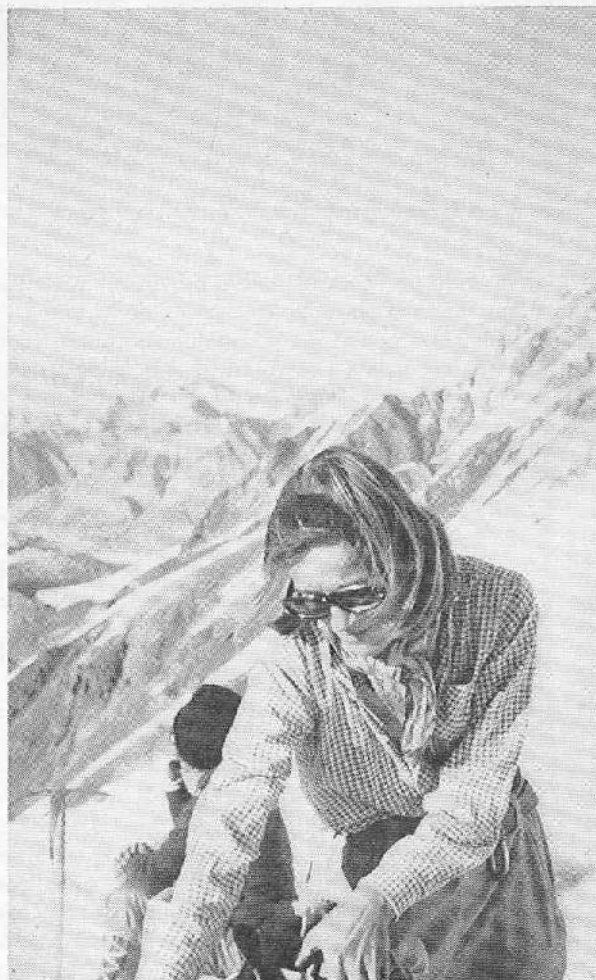
Brez težav sva po strmih zelenih pobočjih prišla na rob in si ogledovala ledenik na drugi strani. Celo oblaki so se pretrgali, da je sonce zlato obsijalo tabor, ledene serake in sklade belega snega.

Zvečer smo vlekli na ušesa to in ono novico. Avstrijcem in Rusom se ni preveč dobro godilo v višinskih taborih na 6200 in 6800 metrih. Razsajalo je neurje s strelo, od štirih Rusov sta dva obtičala v taboru, Avstrijcem so na gori ostali fotoaparati. Otmar Kučera pripoveduje, kako je treskalo polne tri ure. Sredi noči je tako doživetje še hujše. Čakaš v šotoru, kdaj te oplazi, ko besne naravne sile. Ob vsakem blisku vidiš prepadene obraze tovarišev, ujet si kot v mišnici. Avstrijci bi morali vrh že imeti v žepu, po slabem vremenu pa so možnosti zelo majhne. Čim bo mogoče, odrinejo ponovno na goro. Morda bo sreča vendarle mila in naklonjena.

Kostja in Boris se bolj na štiri oči pomenkujeta o manjkajočih dveh članih Burevestnika. Vrag vedi, kako je z njima, lahko da ju je pobrala gora, lahko sta cela in zdrava, saj so na gori še druge skupine, ki jima lahko pomagajo. Brata renčita na akademike, češ da so premalo previdni in preudarni, menda je eden padel v razpoko in v njej obtičal na snežnem mostiču.

Najin-skupni znanec iz Münchena Toni Hiebeler je s prijateljem Mihaelom Schneiderjem ter dvema odličnima sovjetskima alpinistoma že včeraj odfrčal nad južno pobočje Pik Lenina. Helikopter jih je z vso opremo odložil na ledeniku Sauk-Dara, od koder

Sovjetska alpinistka
Foto ing. P. Šegula

Na vrhu Pik Lenina

Foto ing. P. Šegula

se bodo po vzhodnem rebro poskusili v prvenstvenem pristopu prebiti do vrha. Obeta se jim strmo plezanje, želimo jim, da bi uspeli.

Mogoče si opazil, da je dogajanje v taboru zadnje dni bolj hlastno, nekako grupirano in že po malem živčno. Za petega ali šestega avgusta je določena vrnitev v civilizacijo, mi pa še vedno tu, brez vrha in celo v skrajno nejasnem položaju. Vsak dan se možnost uspeha znatno zmanjša. Celo redkobesednega, mirnega Rika se loteva negotovost in že na pol obžaluje, da nisva v goro odšla sama, ko je bil še čas. Hudo je, če se ti zadnji hip prične odmikati toliko pričakovani cilj, morda prva in zadnja priložnost v življenju, da zležeš na sedemtisočak.

Sedaj šele čutimo, da »lahkih« sedemtisočakov ni. Tako velika gora ima nešteto zvijač, če premagaš tri, te še vedno čaka kopica drugih. In če nas ne zaustavi drugo, zaleže zagotovo nekaj dni meteža. Včeraj popoldne so prsti sveže zime posegli prav do našega šotora.

V kilavem vremenu smo nekaj časa brenkali na kitaro v kolhoznem šotoru. Glodali smo rozine, mleli suhe češplje, se krepčali s slanino in razdirali vse sorte šale. Godrnjanje kuhalnikov je ustvarjalo prijetno domače vzdušje, prilegla se nam je toplota.

Popoldne smo se razkropili po svojih šotorih, z Rikom sva imela lepo število gostov. Prelistali smo »Raj pod Triglavom« in razdelili nekaj prgišč značk PZS. Mladi nepalski zdravnik Praboth, ki se je priženil v Moskvo, nam je pripovedoval o zanimivostih iz svoje domovine. Zelo je simpatičen in visokega rodu, po prepričanju pa pravi socialist in zelo demokratičen. K sreči govori zelo lepo angleščino, zato je pomenek z njim pravi užitek, ni mi treba uporabljati rok in se dušiti v pomanjkanju izrazov. Zunaj dežuje, ko se v šotoru razvija razprava o klinih, varovalni in reševalni tehniki, o opremi in podobnem. Sam bolj poslušam, menijo se Riko, Kostja, Omar, ki se izka-

žejo kot neprekosljivi trmoglavci. Vsak trdi svojo, zavrača iznajdbe in se zaklinja na zveličavnost svojega sistema.

Po pravici povem, da mi je tako barantanje zoprno, posebno če se razprava suče okrog klina v treh podobnih izvedbah, pa nihče ne prizna sobesedniku pravice do obstoja.

Otmar ponuja Kostji dolg klin za uporabo v srenu, pa ga slednji zavrača, češ da z njim nima kaj početi. Odnese ga šele kot spominek, potem ko se nanj vsi podpišemo s konico švicarskega noža.

V takem čas naglo mineva. Iz dežja se umete sneg, ki naletava v velikih cunjastih snežinkah. Prijatelji nekajkrat potresejo šotor, da se povešene stene zopet oddahnejo. Nehamo šele pod noč, ko se iz velikega šotora oglase vesele popevke.

Sneži še vedno, skrivnostni šelest snežink naju pospremi v deželo sanj.

Kaj naj ti še povem?

Zbudila nas je jarka svetloba, petnajst centimetrov snega in plavo nebo, sonce in bleščava, da celo temna sončna očala komaj zaležejo. Z Enčom sva prva iz šotorov in uživava v novih pogledih. Bela Alajska dolina, beli vrhovi Alajskega grebena, bela jurta pod nami in konj, ki rije v sneg, da bi se dokopal do vsakdanje mrvice trave. Ovce tudi v takem odrinejo na pašo in si poiščejo robove, na katerih sneg najprej skopni. Nas pa razveseli načelnik tabora Toja Ovčnikov z novico, da jutri zjutraj nepreklicno pričnemo s končnim vzponom.

Naj nam bodo naklonjeni bogovi vetrov, naj potiščajo viharje, potrebovali bomo njihovo milost na gori, ki se beli pod težo novega snega.

Plazovi?

Gora je tiha in mirna, bo mar ravno na nas odprla svoj mrzli ogenj in nas pogubila? Pogumnim je sreča naklonjena, korajže pa nam, na srečo, ne manjka.

SENTINELLE ROUGE

FRANCI EKAR

Mont Blanca pride novica: Razmere v Brenvi ugodne. Naši so pravkar splezali La Poire in Major. Torej Slovencem manjka le še Sentinelle Rouge, to je smer, ki čez ledeno steno Brenve pripelje natančno na vrh strehe Evrope.

Opisa nimamo. Po Courmayeurju iščemo primerno razglednico, da prenesemo približni opis iz plezalskega vodnika, ki si ga sposodimo v knjigarni. Delno se posreči. Žal mi je, da nimam pri sebi knjige Ericha Vanisa, v kateri so odlične skice vseh pomembnih ledenih sten, poleg tega je tam še spis Stephana Wolfganga o plezanju ledene Sentinelle Rouge.

Prva sta načrtala smer »Rdeče predstraže« Angleža Graham Brown in S. Smithe 1. in 2. septembra leta 1927. Relativna višina stene oz. smeri do vrha Mont Blanca je 1309 m, poprečna naklonina 55°.

Leto 1962 mi je prvič odprlo pogled v to mogočno vzhodno ostenje Bele gore. S čudnimi občutki sem spremljal poglede s Peutereyskega grebena v globino Brenve. Tedaj se mi je v viharju in strmini Peutereya vžgala iskrica upanja, da se povzpnem tudi čez klasično strmo steno ledene Brenve.

V popoldanskih urah zapustimo tabor v dolini Veni. Vrhovi okoli nas Aig. Noire, Mont Blanc, v dalji Grandes Jorases se zavijajo v oblake. Pričakujemo nenadno spremembo, vendar upamo, da bo jutri še držalo. Vožnja z žičnico je nadvse udobna in pri Torinski koči si presenečen, ko na lepem zagaziš v globoko vdirajoči se sneg na višini 3000 m. Nas Kranjcev je kar sedem in na kraju ledenika Géant srečamo še dva naša: Šraufa in Borisa. Tudi onadva sta namenjena v novi bivak, ki stoji nekoliko nižje od bivaka na sedlu Fourche.

Vzhodna stena Breve v Mt. Blancu. Vrisona smer je Sentinelle Rouge

Hoja je utrudljiva, vsaj za prvega, kajti vsakič se vdereš do kolen in Bela dolina, Vallée Blanche, pod vrhovi Tour Ronda in Capucinov niti ni tako kratka. Vendar se po poldrugi uri že spoprime s strmino, vrhu katere stoji mogočni moderni bivak. Skoraj celotna strmina je zavarovana z debelo vrvo.

Konstrukcija bivaka je povsem kovinska. Ima tri ločene spalne prostore z 18 ležišči. Ima veliko jedilnico, ki je obenem kuhinja in prostor za navezovanje. V bivaku smo naleteli še na drugo našo navezo: Mitjo in Janeza. Take slovenske večine tu še ni bilo. Delamo skice, natančne priprave, kajti od tod se odhaja v nočnih urah. Tu moraš preplezati vsaj eno tretjino smeri v popolni temi ob svetlobi baterij. Vrhnji seraki Brenve ne poznajo milosti in se že ob prvih sončnih žarkih pričenjajo prožiti in groziti s plazovi. Slovenci smo že polegli, sliši se le še kuhalnik dveh gospodov iz Chamonixa, ki sta se pred kratkim pripeljala prav do sem s helikopterjem. Spanje ni dosti vredno. Precej je vroče. Z Iztokom se stalno obračava, Ivo pa vso zadevo spremlja s standardnim smrčanjem. Na ležišču za tri smo bili pač štirje. Pa kaj zato, saj pred polnočjo že vstajamo. Navežemo se v bivaku, ljubljanska in jeseniška naveza prvi zapuščata bivak, za njimi se zvrstimo še mi. Trije naši, ki nameravajo splezati po grebenu na Mont Maudit, pa bodo čakali dneva, ker so nam posodili čelne svetilke. Bojimo se, da bodo zaradi tega prikrajšani za eno turo.

Trda tema, nobenega mraza. Že pri prvih korakih se vdiramo globoko. Največje težave ima Iztok, ker je pač najtežji. Tomaž se lahko vsem smeje, saj se mu le redko vdre. Na zgornji ploščadi ledenika Brenve ni kaj dosti boljše. Povrhu je le tenka opora, ki popusti pod še tako majhnim pritiskom. Prav nič ne vemo, kje smo in kam naprej. Nekaj sto metrov pod sabo vidimo Ljubljance, toda oni gredo na sedlo Peuterey. S klici se sporazumemo, da moramo še naprej v strmine, proti glavni vpadnici Brenve. Strmina narašča, kaj dosti je pa še ne občutimo, saj je popolna tema. Praskamo po strmem ledu, ob skalnem rebu. Vidimo, da smo vsaj za dva dni prepozni, kajti opravka imamo z živim zelenim ledom. Poti nazaj ne vidimo, le vrhnje rezine naježenih serakov strašijo nad nami. V La Poire na bivaku migetata dve lučki. Želeli bi, da bi bili že na taki višini. Iz skalnega rebra preidemo v čisto ledeno strmino. Za sekanje stopinj ni časa. Le na varovališčih si privoščimo vsekavanje. Nad nami se pode temni oblaki. Smrtno tišino zmotijo osvetljeni jekleni ptiči. Zarje še ne vidimo, temno je še. Sem pa tja se zabliška, vremenska sprememba je blizu. Še vedno v temi se borimo meter za metrom. Občutka za višino nimamo. Vezi na derezah se rahljajo, strmina pa je taka, da jo prijemamo le s prednjima zobema derez. Luči v Courmayeurju in dolini Aoste ugašajo, dani se. Veter neusmiljeno brije. Spravimo nase vse, kar pač imamo. Poldetu je verjetno že žal, da je šel z nami, saj mu ni šlo v glavo, da bi se na prvem obisku v Centralnih spoprijel z Brenvo. V troje je pa težko in ni bilo drugega izhoda, kot da se je priključil Tomažu. Je pa tudi prijetnejše, če sta na tujem svetu dve navezi, ne pa ena sama. Vrhnji rob Brenve, kolikor pač vidimo, žari v sončnem sijaju. To nam vliva upanje, da še danes izstopimo. Borimo se za vsak meter posebej. Snežni seraki, pomešani s kamenjem, so pričeli s kanonado. Ni kaj premišljevat. Če te zadene, rešitve ni. Ni zavetja ali kaj podobnega. Je sama odprta, strma, ledena stena. Svet nas zapelje v desno na navpično reberce, kjer se počutimo malo varneje. Po njem napredujemo do konca druge tretjine. Ura je nekaj čez deseto, ko se spoprijemamo z zadnjimi težkimi tveganimi raztežaji. Preidemo v varovanje s klini in sekanjem stopinj. Sneg in led nista več ugodna. Zgoraj opora, spodaj pa zahrbtnen požled, šele pod njim zeleni led, v katerem klini vsaj navidez prijemljejo. Tu gremo po centimetrih, potihoma, da ja ne bi sprožili plazu ali kakšnega drugega loma. Tu teorija nič ne koristi, tu zaležejo le živci, moč in sreča. Filozofiraš lahko samo doma, na toplem zapečku. Predzadnja dva raztežaja imata naklonino preko 60°. Svet je vse bolj sovražen. Tu te narava uči boja in iznajdljivosti. Vsaka napaka pomeni smrt. Pod vrhom je Iztok »nacoprak« prečnica. Nekaj stopinj je bilo prav imenitnih. Na izzivanje Brenve smo se privadili. Čelo se nam je pošteno rosilo zadnjih 30 m, preden smo prispeli do 20 m ledenega previsa. Sneg se je vdiral globoko, skoraj do kolen, in znašli smo se v strmem kotlu z nekoliko manjšo naklonino. Okrog njega pa so strašili velikanski seraki. Pod previsnim serakom smo si izkopalico

in pripravili simbolično cepinsko sidrišče. Previs je bilo moč premagati le s klini, teh pa je bilo zelo malo. Iztoku se je posrečilo, da se je z nadčloveškim naporom prebil skozi previs in skotalil čez še ne poznani in nevidni ledeni rob. Nekaj časa ni bilo glasu ne premika. Gotovo je zajemal sapo, celo njega je upehalo. Vrv se je končno le premaknila. Odšel je Tomaž in po dolgem časovnem presledku še Polde. Vse skupaj je trajalo več kot 2 uri. Za nekaj časa je nato nastala smrtna tišina, le v globini so grmeli raztreščeni seraki. Smisel življenja se je vrnil. V senci na ledeni polici se pogovarjam lahko s Peutereyskim grebenom, ki mi je že pred leti ježil lase. Proti levi se šopiri Velikanov zob, za njim so v meglo zaviti mogočni Grandes Jorases. Po dolgem času prileti z vrha stara nylonka. Ne morem je doseči. Oni zgoraj poskušajo še enkrat, tokrat je z nihanjem uspelo. Najprej navežem Iztokov nahrbtnik, nato še svojega. Končno začnem plezati po lestvicah, izbijati in odvijati kline. Pri šestem klinu pa se je zataknilo. Ena vrv me vleče ven, druga pa v steno. Zunanja vrv je premagala notranjo in iztrgala dva klina. Obvisel sem na vrvi in bingljaj, oprt v tisočmetrsko vpadnico. Z zadnjimi močmi se v nihanju prisesam na previsni led. Moči za nadaljnje izbivanje mi je zmanjkalo. Komaj sem še toliko pri moči, da izpnem poslednje vponke. Trije klini pa so obtičali v ledu. Zvalim se čez rob in nekaj časa ne morem verjeti, da smo končno skupaj – na ravnem – na tako ravnem prostorčku. Več kot 15 ur smo stali samo na prednjih zobeh derez. Sedaj se v »normalnem« svetu komaj znajdeš. Ali smo res že mimo težav? Čakalo nas je le še nekaj serakov. Nato smo se znašli pod kupolo Mont Blanca. V popoldanskih urah smo se spuščali mimo kože Mulets, po ledeniku Bossons in po stezici, ki nas je v dolgih vijugah le pripeljala do montblanškega predora. Ob polnoči se gremo štoparje, pa brez uspeha. Tomaža nekemu vsilimo, da se odpelje na ono stran in se vrne s svojim vozilom po nas. Ka čakamo v troje, se počutimo kot pretepane zavržene živali. Le v notranjosti žari veselje, zmaga, uspeh. Komaj čakamo, da se snidemo z našimi na Val Veni.

Naveza iz Sentinelles Rouge, od leve proti desni: Jamnik, Belehar, Taler, Ekar

Foto F. Ekar

OB ROBU VOJSKARSKE PLANOTE

LADO BOŽIČ

 edro ožjega idrijskega sveta, ki ga oklepa hudourniška Idrijska s svojo zajetno naravno zanko, je skoraj dvajset kilometrov dolg samostojen greben, potegnjen v smeri idrijske prelomnice od jugovzhoda proti severo-zahodu, od Idrije do Spodnje Trebuše.

V svojem začetku, v skrajnem zahodnem kotu idrijskega kotla, hrbet nenadoma zakipi iz majhnega sotočja dveh hudournikov Nikove in Potoka. Prvi prihaja ob južnem vznožju slemena izpod Kačevša, drugega pa s severne plati napajajo grape nad Mehkimi dolinami, pod kanomeljskim Razpotjem in naseljem Češnjicami pod Kobalovimi planinami ter pod poraščenim Kresom s pozabljenim Purflturnom.

Koriti hudournikov sta večji del leta suhi, prazni in tihi. Napolnita se le ob velikih padavinah, ko se odpro nebeške zapornice in jim odgovorijo številne kraške jame. Tedaj se sprostijo velike količine vode, ki se z vso nebrzdano, divjo ihto zaženo v dolino v skupen objem. Združene udarijo proti mestu, ki mu nikoli ne prizanesejo, in se nato na njegovi vzhodni strani vržejo v naročje mogočne struge Idrije.

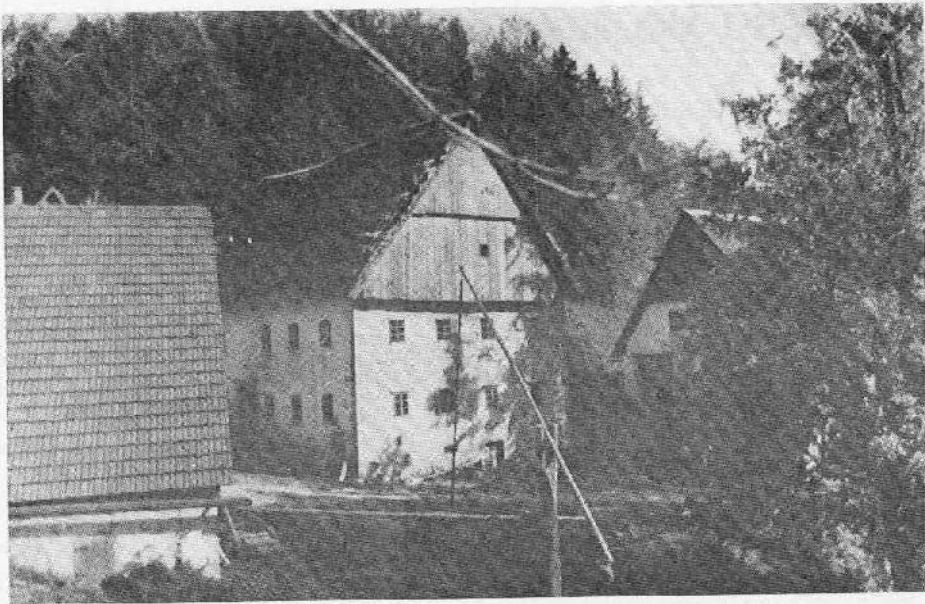
V prejšnjih časih potoka nista bila nikoli brez vode. Kako bi sicer lahko nastale silne in globoke skalnate tesni, strmi prepadni pragovi in mogočne v skalo vdolbene skleda, ki so polne vode dobile ime »žomfi«. Vodne sile so v preteklosti opravile silno delo, v katerega danes strmimo in ga občudujemo. Takih prirodnih stvaritev in lepote so polne tudi druge grape idrijske doline. Žal, da se le redko kdo ob njih ustavlja. Niti za mladež niso več mikavni skriti lepi kotički, pa čeprav so tik nad zadnjimi idrijskimi bajtami v Skirci.

Greben, ki zraste iz obeh skalnatih strug, je vzhodni začetek Vojskarskega sveta. Nad stenami se hitro vzpne v ostrem razu, v katerega so potaknjene špičaste skale in čeri, in se nad grapami vzdigne v vrh Lešnika. Z njega se pozibava prek vrhov brez imena in se vključi v razgledni kopasti vrh Rejčevega griča. Od tu enakomerno valovi proti zahodu, čez Kaponejce do Potoka. Vrh s tem imenom se že baha z nad tisočmetersko nadmorsko višino. Od te višine greben in vojskarski svet več ne odstopita lja do zahodnega roba Vojskarske planote.

Kakor sta greben in iz njega proti zahodu nastajajoča Vojskarska planota od ostalega idrijskega sveta ostro in strmo odrezana, pa v svojem začetnem delu le potegneta k sebi z leve in z desne dva slemenja z nekaterimi lepimi vrhovi. Z desne se preko Rejčevega griča priključi greben Crkovnega vrha in Kobalovih planin, z leve pa Slaniški greben s Hlevškimi planinami...

Na Kačevšu, na zahodnem pragu idrijskega kotla in še malo dlje na Revenovšu, se greben odpočije v prijetno ravnico z nekaj skromnimi hišicami in še skromnejšimi njivicami. Že koj za razgledom na alpski svet, pri Gnezdu, pa se hrbet spet skrči, zgrbi se in stisne vase. Še cesta si je prek njega s težavo priborila le skromen prostor na soncu. Dolina Kanomljice se s pritokom Ovčjaka z desne približa dolini Idrije na kratko razdaljo. Preko Baštetove kmetije si skoro podasta roki in voščita dober dan. Nekaj korakov naprej skozi mlad gozd se pri Kalu ob razpotju za Mrzlo rupo greben spet širi in pred nami se odpira prava Vojskarska planota. Njen prvi večji znanilec je obsežna travniška Trohova ravan. Na njenem zahodnem robu, v Dolu z mladim smrekovim gozdom, svet spet poskoči na razgledni, deloma poraščeni Škol. To je vratar in čuvár nad vojskarskim svetom, nad Vojskarsko planoto.

Da, resnično, prava planota bi to bila, če je ne bi Škratovška dolina pod Školom tako močno upognila in jo razdelila na južni in severni del. Prav na skrajnem vzhodnem robu planote, ki strmo in divje pada v Ovčjak, se je ugnezdila ta dolina, ki se počasi poglablja v planoto proti zahodu. Pod domačijo v Krpciji se dolina podaljša v grapo z vedno živo vodo potoka Gačnika. Tudi temu se mudi v dolino proti izteku. Za staro žago se skozi globoko zaprto tesen in prek roba Vojskarske planote pretoči proti globoki dolini Trebuše in se izlije v istoimenski potok.

Na Ogalcah. Petrova hiša

Foto L. Božič

Škratovška dolina in grapa Gačnika sta razdelili Vojskarsko planoto. Toda tudi obe polovici nista strnjeni enoti. Sestavlja ju več manjših ali večjih planotic in ravníc. Z Vojskarsko planoto je nekako takole: od daleč, s ptičje perspektive je obsežna in enotna planota, v resnici pa je zdrobljena v več ravníc, planotic, pravih šahovskih polj.

Srečali smo že Trohovo ravan in Škratovšo dolino. Na levem bregu Gačnika je lepa planota med Kotlovskim vrhom, Jelenkom, Bendijskim in Smodinovim vrhom. Onstran Gačnikove grape in Škratovške doline pa so idilična planota Rovtarskega vrha, nad Ogalcami poznana Vojšica in pod Hudournikom planota Stržnikarjevega sveta.

Vojskarski svet je s svojo planoto na vse strani neba ostro odsekan in odrezan. Strma pobočja drsijo v globoke grape in soteske okrog njega. Že Nikova mu je ostro zarezala vznožja. Pravzaprav pa Nikova ni njegova prava mejnica. Le močna in globoka zarezka je v njegovem licu. Prava meja mu je na jugu Idrijsca od srednjega do gorenjega taka in do samih izvirov pod Mrzlo rupo. Pošteno ga je odrezala od skrivnostnih Golcev, s katerimi je povezan le preko zemeljskega mostišča, preko sedla in razvodja med Idrijsco in Trebušo v Mrzli rupi. Na zahodni strani razvodja nadaljuje vlogo ločnice hudourniška Trebuša.

Prav tako je podoba severne strani Vojskarske planote. Od Spodnje Idrije se ob njenem vznožju vleče proti zahodu ozka dolina Kanomljice, ki ločuje vojskarski svet od sosednega hrbita. Ta se vleče vzporedno z vojskarskim od sotočja Kanomljice in Idrije čez Jelenk, Rzelj in Lokvarki vrh do izliva Hotenjke v Idrijsco. Po dolini so raztresena naselja Spodnja, Srednja in Zgornja Kanomlja, ki segajo do sedla Oblakovega vrha. Prelaz in razvodje med Kanomljico in Hotenjko je severni prehod z vojskarske domovine v drugi del idrijskega sveta z Masorami, Krnicami, Šebreljami in Jagrščami. Na zahodni strani sedla se svet spet spušča v tesen Hotenjke, ki je severna mejnica Vojskarske planote.

Tako sta narava in preteklost na vse strani omejila, ločila in zaprla Vojskarsko planoto od ostalega sveta. Pravi otok je nad globokimi zajedami divjih hudournikov in nad meglenimi morji, ki leže v grapah okoli in okoli. Ponosno se sonči planota s številnimi razglednimi vrhovi.

Greben, ki smo mu bili za petami iz Idrije, obstane v vrhu Škola in se od tod razbije na obrobne vrhove planote. Na južnem robu se košatijo z mladim, redkim drevjem

porastli vrhovi od Kotlarskega do Bendijskega vrha, na severnem pa bomo srečali med drugimi Cikelj, Lomič, Planinico in Hudournik.

Tak je vojskarski svet, vpodobljen v Vojskarski planoti, če ga prav suhoparno predstavim. Ves drugačen pa je, če ga zagradiš z obema rokama, če ga premeriš in prekolovratiš povprek in počez in če se ga okleneš s čistim srcem in z dobro voljo v duši.

Lepega oktobrskega jutra v jeseni, kakršne že dolgo nismo srečali in doživljali, sem se odlepil od planinskega doma in pretrgal prijetno kramljanje z upravnikom Francem. Stopil sem v sveže jutro in v prebujajočo se jesensko naravo.

Hitel sem čez senožeti mimo domačije v Kotlih in se začel počasi pomikati na južni rob Vojskarske planote na njen prvi vrh Jelenk. Na desno se mi je začel odpirati valovit svet košenic. V mlado jutro je vstajala planota med Kotlovskim vrhom, Jelenkom in Smodinovim vrhom. Doliči in hribčki se med seboj poigravajo in prelivajo, preko njih so kot prešerni pušeljci posejani šopi leščevja, med njimi pa se belijo štrleče skalnate samice in čeri.

Z vrha Jelenka se je odprl širok svet. Na jugu stoji mogočen sklop grebenov in vrhov Trnovskega gozda z veličastnimi Golaki. Ta silna in temna gmota gozdov s strmimi pobočji in severnimi stenami napravi na človeka poseben vtis. Divje je ostenje Poldanovca, značilna njegova kamnita kapa, čudovite so skalnate strmine, ki se razrašajo visoko pod vrhove in padajo v deber Gorenje Trebuše.

V trebuško globačo zdrsi z vrha Jelenka široko s senožeti porastlo južno pobočje. S toplim pogledom sem premeril ves ta svet pred in pod seboj, s srcem objel temno grmado vase zaprtih Galcev pa se obrnil v nasprotno smer, v bele bleščeče grebene alpskega sveta. Kakšno nasprotje! Črna bela slika. Sence in svetlobe.

Skozi rahel jesenski megleni pajčolan je skušalo prodreti medlo sonce. Gorenjske gore je oblivala vodena svetloba. Na skrajnem vzhodu so skozi meglen pajčolan

Ogalce

Foto L. Božič

pokukale Kamniške, pred nje se je postavil ponosni Blegoš z značilno kopasto plešo, še bliže pa se je primaknil prijatelj Porezen. Preko Triglava, ki je mežikal v rahlih jutranjih sončnih žarkih, trgaj meglice in se kopal v jutranji rosi, je skočil pogled na Krn in na Kanin, z njih pa na Matajur v ospredju. Od njega sem se grebenast svet med Idrijco in Sočo zavrti v mogočnem loku in zlije s Trnovskim gozdom.

Tudi svet pod nogami se je prebujal. Jutro je dahnilo v jelenske, smodinske in novinske grape ter v bendijske jame. Preko Bendijskega vrha, ki so mu Italijani znižali glavo, da so lahko postavili topove, naperjene v staro Jugoslavijo, je preko Gačnika pokimala znana Vojščica z vsemi svojimi vrhovi.

Iz Jelenkarjevega dimnika se je vrtinčil dim. Z mladim sva izmenjala nekaj besed in se skupno ozrla po jutranjem svetu. Le toliko, da nisem kar po francosko hitel mimo domačije. Že sem zastavil korak in krenil po strmi vojskarski »obali«¹ proti zahodu. Napravil sem komaj nekaj korakov in pod nogami se mi je po strmem žlebu odprl svojstven pogled v dolino, na raztreseno vasico Gorenjo Trebušo. Tako edinstvenega pogleda in razgleda na to samotno in od sveta oddaljeno vasico še nisem dočakal. Pod menoj leži vasica na lepi ravni ploskvi in sredi raztresenih domov se beli cerkva. Preko ravnice se vije lepa bela cesta. Toda podoba je bila le privid, ki ga je prikazala skoraj čista ptičja perspektiva, s katere sem se razgledoval. Resnica o tej vasi pa je popolnoma drugačna. Trda in neizprosna: Strmi bregovi, divje grape, strmine in višine.

Jelenk mi je kmalu za tem postregel še z drugim presenečenjem. Na tisočmetrski višini in v poznem jesenskem času, saj je oktober že rinil v november, me je za slovo pozdravil z vrsto zapoznelih jesenskih cvetk. Rumene, vijoličaste, modre in rdeče. Vse na kupu v zavetju grma. Kdo bi jim vsem vedel imena? Narava še ni povsem odmrla, krepko se upira začasni smrti. Natrgal sem rožice in jih zataknil za klobuk. Prav gotovo, bil je to zadnji jesenski pozdrav in zadnji šopek cvetja z idrijskih logov v tem letu. Tudi lep brinov grm, obsut z zelenimi sadovi, ki bodo počneli za prihodnje leto, mi je govoril o trdoživosti žive narave.

Kdo bi pričakoval, da je tudi vojskarski Jelenk tako zanimiv! Ko sem se izvil iz njegovega objema, sem jo ucrlj dalje po namišljeni trasi čez drn in strn proti Bendijskemu vrhu. Kar počez in na celo sem jo udaril skozi zamršen gozd, preko ostrih skal, po visoki nepokošeni travi, po stoječi slami, po širni bendijski gmajni. Na levi me je še vedno spremljala globoka dolina Trebuše. Onstran njenih globin se je v bregu pod Kobilico belila prava gorska cesta, ki vože Gorenjo Trebušo z Vojskarsko planoto, na drugi strani pa z dolino Idrijce in Spodnjo Trebušo, navzgor preko prevala Drnulka pa s čepovansko dolino. V mogočnih vijugah se krotoviči prava alpska cesta skozi skalnate preseke do sedla nad Čepovanom. Oko je obstalo v veličastnem skalovju v Studorjih in v zaselku Vršah. V mrču so se naprej pojavili pred mano Mačkovi lazi in desno od njih še Hudournik. Ves ta predalpski svet je pokrivala pozna jesenska barva, rjava, temno rjava, zadaj za tem gorskim pragom pa se je kakor na nebeški kulisni bleščala belina gorskih vršacev.

Na Bendijskem vrhu mi je oster jesenski veter obril lica in ušesa. Razganjal je dopoldanske megle in čistil daljne bregove, grebene in vrhove. Preko valovitega sveta pred seboj sem pogledal proti Smodinovemu vrhu. Kako lepo je brezciljno tavati po tem lepem svetu! Pomladi, ko brsti leska in se pod grmovji svetlikajo telohi, poleti po visoki dišeči travi in po prvi preprogi pisanega planinskega cvetja, jeseni, ko življenje počasi usiha, v ostri zimi, ko debela snežna odeja zravna globeli in kotanje. Vojskarska zima je čudovita. Debela plast snega omogoča pravo jadrnanje od enega do drugega konca Vojskarske planote.

Ob vsakem času in v vsakem vremenu uživaš svež višinski zrak smrekovih gozdov, lepoto jasnih razgledov od laških vrhov preko naših planin do skrajnega vzhoda, na katerem se v mrču riše posavska gričevje. Kako toplo in čisto je vojskarsko sonce. Nad vse pa si vesel razsežne samote in globoke tišine.

Smodinov vrh bdi nad Gačnikom z glavno vodno silo, ki se pretaka po vojskarskem svetu, sedaj mirno in tiho, sedaj divje in grozeče. Stari mlini ob njeni strugi so onemeli pa tudi edini žagi ne pomagajo več njene moči. Vodna kolesa so se ustavila,

Vojšičarjeva domačija

Vojsko v zimi

Foto L. Božič

Na Rovtarskem vrhu

Foto L. Božič

zobe poganja sila modernega goriva. Vojskarska vodna sila je ostala praznih rok, samo ribice prestrašeno begajo sem in tja po strugi. Vrh tudi opazuje redke bajte po severnem pobočju, v grapi in onstran nje. To so Smodinova domačija, pri Kobalu, v Vinčejši, pri Čarju, v Magajnji, v Sivki, Za robom in pri Skoku. Preko večno zelene trate s kraško vodno bruhalnico pa se ozira propadajoči zaselek Ogalce pod Vojšico. Z Bendijskega vrha sem se spustil do delno obnovljene kmetije v Bendiji. Dve mladi družini ob trdem delu in skromnem življenju višinske kmetije. Dobro jutro in z gospodarjem sva se kar v kozolcu pomenila o vsakdanjih skrbah in tegobah današnjega kmečkenga življenja. Po kolovozu preko Ravni me je napotil do bajte Na robu in kmetije Na Brdu. Ko sem ju dosegel, sem bil že na trebuškem območju. Moral sem nazaj v breg in nato po stezi V skalah do Gačnika. Obstal sem pri žagi in ob pesmi bencinskega motorja mi je žagar pripovedoval o starih časih, ko so bile tudi v ozki gačniški grapi postavljene klavže za plavljenje lesa v dolino Trebuše. Danes ni o njih nobenega sledu več. Preko vode stoji še vedno mogočna, toda razpadajoča hiša gačniških gospodarjev. Nič ne bomo obnavljali, pravijo gospodarji, ostareli, zgovorni in razgledani fantje in dekleta, bratje in sestre. Za nami ni nikogar več. To je samo ena izmed številnih postaj na poti našega podeželja v bodočnost.

Po kolniku in grapi z desne strani Gačnika sem stopil preko jase Na pstatu s počitniško hišico premožnejšega meščana iz glavnega mesta. Rinil sem proti severnemu robu planote. Kaj kmalu sem bil na obširnem kraškem svetu pašnikov. Tu je bila nekoč velika Stržnikarjeva kmetija, pozneje zadržno posestvo, danes gmajna nepokošene in nepopasene trave. Dve zgrbljeni bajti, trije betežni starci.

Za menoj sta ostala Brdarjev in bliže proti meni še Mrzli vrh. Med tem in sosednjo Suho goro se svet prevesi proti Trebuški dolini. Tu sta nastali planini Opale in Grič, na katerih pasejo že od nekdaj svojo živino tolminski kmetje s Prapretna pri Poljubinu blizu Tolmina. Lep je ta svet in prav nič me ni mikalo naprej. Toda sonce se je postavilo že najvišje. Le nekaj korakov je bilo potrebnih in stal sem na sedlu med Hudournikom in grebenom Mačkovih lazov, na severnem robu Vojskarske planote. Čez preval se spusti stara, propadajoča vojaška cesta, ki prihaja izpod Ogalcev in

Za Humom

Foto L. Božič

se ovija okoli podnožja Vojšice. V ostrih ovinkih se spusti s sedla po strmem bregu na Oblakov vrh. Pod menoj se je pojavila gornja hotenjska grapa, onkraj nje so na slemenu Utre in Lokvarski vrh. Tja čez je splaval pogled na Kojco z Bukovim, na Bukovski vrh s Policami, na Šentviško planoto, po grebenu od Črne prsti do Vogla in na povsod pričujoči Triglav.

S prevala ni prehoda po zaraščenem robu planote na vrh Hudournika. Malo sem moral odstopiti in se povzpeti po udobnem gozdnem kolovozu v naročje vrha. Kmalu so me pozdravile preproste svisli na prostem in skozi nje sem zagledal s slamo krito Medvedovo domačijo. S kakšno muko so si tu ljudje pridobili košček skromne njive ali košenice, dokazujejo zidovi in kupi zloženega kamenja, ki so ga morali pobrati iz zemeljske površine. Tako sliko nam nudi tudi skalnati vrh Hudournika, ki je čudovito razgledišče.

Prav na rob, na strmo skalo sem stopil in pod menoj je zazijal prepad, na dnu katerega se beli cestno križišče na Oblakovem vrhu. Tu se križajo poti iz Spodnje Idrije proti Spodnji Trebuši, proti Vojskemu in proti Šebreljam. Na levo se zvija proti zahodu Hotenjska dolina, v katero se spušča cesta v velikih serpentinah. Na desno pada Kanomeljska grapa, pred menoj pa se razteza greben od spodnjeidrijskega Jlenka do Uter. Pogled hiti po cerkljanskih vaseh s Črnih vrhom in Blegošem v ozadju: preko Cerkljanskega in Bevkovega vrha čez Kladnik do Gradišča nad Ledinami in Spodnjo Idrijo. Z zahoda pozdravljata Krn in Matajur ter laške gore, pred Matajurjem pa je globoko zasekana dolina Idrijce od Spodnje Trebuše do Mosta na Soči. Jug je bolj zaprt, le preko Bendijskega vrha in Jlenka se rišejo grebeni Golcev. Nisem dolgo užival lepega razgleda. Megle so se pripodile s severozahoda in me pregnale.

Spet sem se moral nekoliko odmakniti od roba planote, ki strmo pada v Kanomeljsko dolino. Mimo Žgavčeve domačije, partizanskega grobišča na Vojšici in Vojšičarjeve kmetije sem stopil nad Ogalcami spet na rob planote. Hlad, ki pretresa, grobna tišina in kratka dolžina jutrišnjega dne, ki visi v zraku, veje pod Hudournikom in se spleta od Medvedovih, mimo Žgavca, Vojšičarja in zavija po Ogalcah. Nekdaj trdne kmečke bajte spodjeda črv staranja in propadanja. V njih ni več kali mladega, soč-

nega brstja, okoli njih ne odmeva več pesem mladih grl in bodoče pomladi. Le Peter Ogalški kljub svojim visokim letom še vedno razgibava življenje s šegavim pogledom, z miganjem in vihanjem brk, s poskočnim korakom in živahno besedo. Najznačilnejša vojskarska prikazen je, važen steber naše trde in krute, a ponosne preteklosti. Toda čas beži.

Poslovil sem se od sveta okrog Vojšice. Z vseh koncev vojskarske dežele je vidna ta lepa in zgodovinska planota, nad katero se pne najvišji vrh Planinica. Poleg nje so še nekoliko nižji vrhovi: Zakletje in Kladje nad Vojšičarjevo posestjo ter Pajtica nad Petrovo domačijo.

Nad Ogalcami z razpadajočimi zidovi in pogrezajočimi se strešnimi krovci sem se obrnil proti jugu. Po grebenu Za vrhom sem začel obkoljevati globoko in daleč v vojskarski svet porinjeno kanomeljsko grapo z imenom Studenec. Grapa je znana po partizanski tiskarni »Slovenija«, do katere z roba ni daleč. Hitel sem preko Štajngelna in se v loku obračal nazaj proti severu ter se polagoma spuščal proti kmetiji Za humom. Razpadajoča mogočna, obsežna kmečka hiša kaže v preteklost, skromno nizko in novo bivališče pa verjetno le v kratko sedanjost. Svet travnikov je narava natrosila tod okoli. Stopil sem proti južnemu bregu Lomiča in obstal pri bajti Na ravni, kjer gospodari zgovorni in gostoljubni Janko, ki ga je gozdno delo pošteno zlomilo. Pa je še vedno živ, delaven in pripravljen za vsako uslugo.

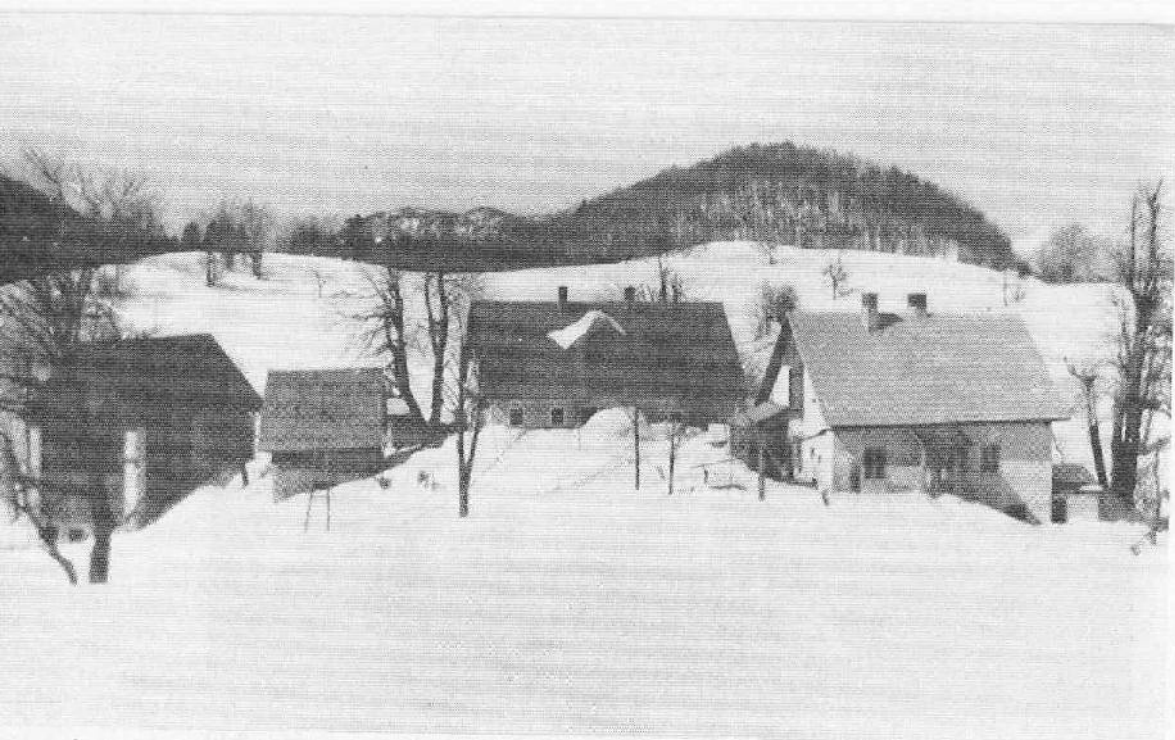
Skupaj sva stopila proti vrhu Lomiča. Le s težavo je šlo skozi goščavo po komaj zaznavni stezi divjačine. Z vrha sem spet zagledal pod seboj kanomeljsko deželo. Južna stran Lomiča je poraščena, severna pa pokrita z nepokošenimi senožeti. Razgled je torej odprt le v to smer, v nasprotni breg in preko njega. V levem bregu Kanomljice so posajeni kmečki domovi Srednje in Gorenje Kanomlje. Mogočen je Lomič, kaj prešerno stoji v kanomeljski grapi. Z zahodnim krakom, s kmetijo Na humu, stoji na pragu grape Studenec in jo zapira. Z vzhodnim pa se razvleče preko Rovtarskega vrha ter mimo kmetij v Šturmovšu in Brdu v sam začetek divje Ovčjaške grape.

Zadnja obzorja proti severu so bila odeta v meglo, zato sva se morala zadovoljiti samo z opazovanjem prisojnih pobočij kniškega grebena. Po grapah in vzpetinah nad njimi so posejani kmečki domovi, ta malo niže oni malo više in v taki razdalji, da imajo vsi dovolj zraka in življenjskega prostora. Prek bregov in grap se prepletajo od hiše do hiše strme stezice, tu in tam tudi kak zanikni kolovoz. Toda tudi v ta sončni breg je že udaril duh novega časa in val modernega življenja. Idilično in zastarelo kmečko življenje zelo hitro odmira. Zaenkrat delo v dolini, dom v strminah. Pod tem domom pa že čaka v skromni garaži ob cesti simbol današnjega standarda – osebni avto. Samo vprašanje časa je, kdaj bo konec »sprehodov« od utice do doma. Že davno se je začel in se odločno nadaljuje odtok ljudi v kraje z industrijo. V bregovih ostajajo tudi tu prazne hiše in njihova lepa domača imena bodo živela le še malo časa. Gledala sva kmetijo na Lokvarkem vrhu, Na stanu, Na vinčejši, Teleburovše, Smodinovo, Plaze, Breg, V roviu, Okivnik, Marožice.

Na osonjem bregu pod nama pa se skrivajo kmetije: V humu, Repit, Ivaniše, Kac-burovše, Svinjarija in druge, razporejene in razmaknjene po dolini in bregovih tja proti Spodnji Idriji in Idriji.

Po vzhodnem grebenu Lomiča sem kmalu dosegel najvišjo vzpetino Rovtarskega vrha. Valovit svet je ta: med Lomičem, Cikljem na južni strani ter Ovčjakom na vzhodni. Ta mehki višinski svet je odet s pisanim košenicami, po katerih se sprehaja številna srnjad. Sredi planote stoji visoka kmečka hiša, ostanek nekdanje velike kmečke posesti in gospodarstva, okrog nje pa so posejane manjše, za oko še vedno prijetne in lepe kmečke bajte. Kakor piščanci okrog koklje. Ti piščanci so že davno samostojni in svobodni. K vsem lepotam moram dodati še obširen razgled preko vrhov Polhograjev, Krma, Slivnice in Snežnika.

Čudovit je ta prirodni kašček Vojskarske planote. Pozno, zelo pozno sem ga odkril, ne pa še popolnoma spoznal. Zato se danes zopet in zopet vračam k njemu. Zdi se mi, da sem tu našel pravo Vojsko. Zakaj neki naj bi nekaj poslovnih stavb pod pokopališkim zidom nosilo pečat vasi? Tu na tem kotičku še klije pravo kmečko življenje.

Na Rovtarskem vrhu

Kmetiji pod Visokim vrhom nad Belo

Foto L. Božič

Mogočna kmečka hiša na Vojskarski planoti

Foto L. Božič

Šele zadnji trenutek so stroji pretrgali skozi gozd osnovo nove ceste, ki bo ta vogal planote povezala z upravnim vaškim središčem pod Školom in zunanjim svetom. Zato je tu doslej dihala še vedno kmečka domačnost in preprostost, ki jo le redko še najdeš, in zato mi je bilo tu tako lepo in prijetno.

Pohod po robu Vojskarske planote se je bližal koncu. Skozi gozd, preko logov in livad v Logu, čez Preval ter preko dolinice v Crtežu sem prispel nad Škratovško dolino do kmetije. Spustil sem se po vzhodnem pobočju do zadnje vojskarske bajte v strmem bregu nad Ovčjakom. Še nižje je bilo treba nad sam izvir Ovčjaka, nato pa spet strmo pokonci. Preko grebena sem stopil mimo Trohove domačije in že stal na vojskarski cesti na vzhodni strani Trohove ravni. Krog po tem svetu sem zašpilil. Tak je obraz vojskarskega sveta z druge strani. V štirih urah ga premahaš od vzhoda do zahoda, od Lešnika do Mrzlega vrha, v dveh od severa do juga, od Lomiča do Jelenka. Po grebenih in vrhovih, po senožetih in košenicah, po tratih, logih in livadah, po kotličih in hribčkih, po grapah in bregovih, po bukovich in jelovich gozdovich, ob Gačniku in mimo redkih studencev, mimo malokatere hiše, polne mlade brsti, mimo mnogih odmirajočih in samo še rahlo utripajočih kmečkih domov, mimo naraščajočega števila praznih, razpadlih domačij se sprehajaš. Misliš na preteklost, na sedanost in bodočnost. Uživaš čisti zrak današnjega dne, toplo višinsko sonce, širne razglede, srečavaš se z bujnim cvetjem jegliča, sleča, solzic in dišečimi korčki. Obiraš jagode, borovnice, maline, robidnice ter meseca septembra rabutaš zrele češnje črnice. Opazuješ divjačino, kako se brezskrbno pase, in srečavaš ljudi, ki so prešli dolgo, trdo in vijugasto pot naše preteklosti. Ubadajo se samo še z današnjim dnev in ne mislijo na jutrišnjega. Oči mladine, kolikor je je še, so obrnjene proč s planote, v drugo, boljše življenje v dolini in po širnem svetu...

P. S. Vojsko včeraj, danes, jutri.

Včeraj: Naselje nedognanega rojstva, po vsej verjetnosti pa več kot tristo let staro. Stara zibelka smučarstva. Samostojna občina in najvišja fara Kranjske dežele. Druga prestolnica osvobojenega ozemlja, trdnjava primorskega partizanstva, kraj zloma zadnje sovražne ofenzive.

Mnogo obetajoči turistični zimsko športni center. Besede niso postale meso. Planota se prazni, ostareva in admira.

Kmetija na Skratovšu

Foto L. Božič

Danes: Partizansko grobišče na Vojsici, partizanski grobovi na pokopališču, partizanska tiskarna »Slovenija«.

Nižje organizirana šola. Revna trgovinica. Na stari kmečki bajti postavljen Planinski dom in ne daleč od njega privatno gostišče. Preprostost odlikuje prvega, skromnost drugega. V medsebojnem tekmovanju pa nobeden ne more dohitevati kipečega standarda, ne zadovoljiti želja vozečega se turista, ne ustreči zahtevam dolinskega, od mestnega hrupa v mir in samoto bežečega človeka. Le skromen domačin in klasičen planinec-pešec bo našel tu nekaj domačnosti in planinske sproščenosti. Preskrba v domu ne bo nikoli odpovedala, četudi je okrog doma na metre snega. Oskrbnik in njegova boljša polovica se bosta vedno potrudila ter ob vsakem času in vremenu našla kaj primerne za pod zob.

Turizem? Petkrat na teden avtobusna zveza z dolino. Majhna lovska kočča. Tri vikend hišice, vsaka na svojem koncu in vsaka v svojem slogu. Razpadajoča smučarska vlečnica pod Školom, vreden spomenik svojih idejnih očetov in graditeljev. S travo preraščeni temelji zelenega hotela in večji del zime neplužena cestna sirota trinajstih kilometrov od Idrije do Vojskega.

Kmečki turizem? Samo v dveh hišah so se ga uspešno lotili. Kdo pa bi ga razvijal? Stari ne morejo, mladih skoraj ni in za tako delo tudi nimajo posluha. S te strani ni vstopa niti izhoda.

Jutri? Ta odgovor pa naj dajo pristojni družbeni dejavniki vseh nivojev. Idrija, sredi januarja 1970.

GRANDES JORASSES

(Smer Peters-Maier)

BINE MLAC

Od leta 1930 do 1940 je tedanji mladi, a silno drzni plezalski rod utrl prve poti čez tri velike severne stene. Vse se je začelo s poizkusi in često, žal, tudi z nesrečami in končalo z uspehom. Po severni steni Matterhorna, ki je bila preplezana leta 1931, so bile vse oči in želje uprte v severno steno Grandes Jorasses. Ogledi so se spremenili v prve resno plezalske metre. Leta 1932/33 niso nenehni vremenski preobrati v zapadnih Alpah dovolili niti poizvedovalnih akcij, kaj šele poizkusov. Sloviti francoski plezalec Armand Charlet pride zelo visoko...

Velikeg mojstra ledu zaustavi kopno, navpična stena. V skrajnem levem delu poizkusi »snežni mož« Willo Welzenbach. Veliki plezalec iz severne stene Ortlerja in Grand Zebruja, Hans Brehm s prijateljem Rittlerjem se smrtno ponesreči v Pte Croz. Pod steno vztrajno hodi tudi Anderl Heckmair, tudi njega spremlja smola. Najbolj zagrizen in brezkompromisen je Münchenčan Rudolf Peters. Leta 1934 se mu smrtno ponesreči soplezalec Haringer in Peters se napol slep vrne iz razbešene stene. Končno leta 1935 v navezi z Martinom Maierjem uspe in prepleza 1000 m visoki Pte Croz. Pot je odprta! Nave in nove smeri od včeraj in danes pričajo o tem. Danes je Petersova smer v Grandes Jorasses redko obiskana, zelo revna s klini, pa kljub temu še zmeraj vredna spoštovanja – tudi pri najboljših.

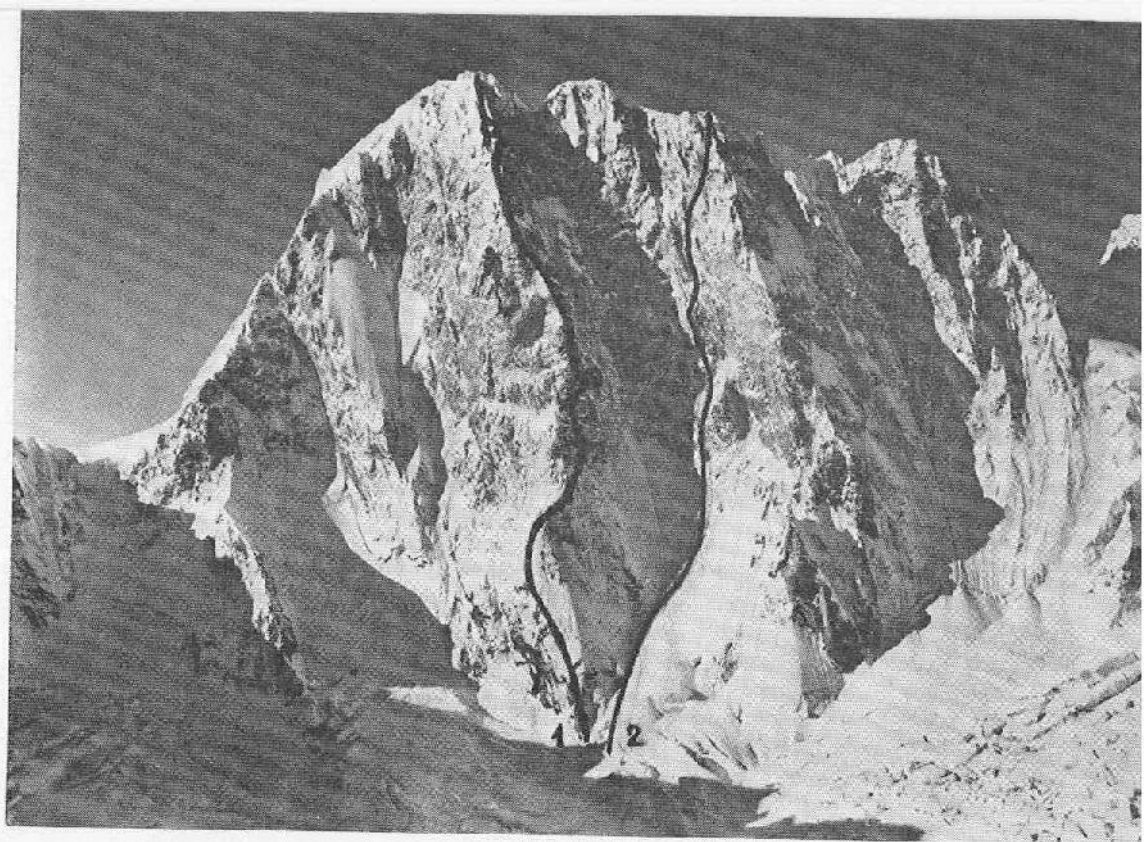
Vse se začne v gorskem mestecu, točneje, s te strani Chamonixovega britofa, med živimi.

Dolgčas ubijamo s postopanjem po mestu, večernim obiskom Café-National, predvsem pa intenzivno spimo in kot plezalci rjavimo. Krivca poiščemo lahko v nežnih, mrenastih oblakih nad Mont Blancom, ki se pojavijo nenadoma, malo kasneje zasivijo nebo in še hitreje nas oplaknejo s poletno plaho. Ob vsakodnevnem takem vremenu neka nevidna sila hromi telo in ga sili v horizontalo. Ročna ura, ta večni človekov imperativ, tu ni gospodar niti ene ilegalno stanujoče nacije. Dobro jutro in lahko noč nam ponavadi zaželi simpatični žandarček, ki mu po domače pravimo kar monsieur »Camping«. V nalašč nerazumljivi galščini vztraja na tem, da se čimprej odselimo. Nič nas toliko ne zabava kot njegova pojava in geste z rokami. Preostali čas izkoristimo za kuhanje. Puding, ocvrt krompir, pečenice in vino z obale Rhône so za višek dobre volje. Z Borom razmišljava, ali bi odprla trgovino z mešanim blagom in sicer: »Podravka juhe« – kosmiči – »Podravka juhe«. Od tega ni nič, ker popoldne pride iz vedrega neba novica, da je vremenska karta porumenela.

Zato je naš načrt nepopoln. Za danes bivač Leschaux, cilj si ogledamo jutri. Na bivaču je obupna gneča, večinoma so Angleži in to zelo klepetavi. Poleg skrinje za plačevanje nočnin leži človek s psom in nas čudno gleda. Zato se midva po dolgi diskusiji in ogledu cenikov odločiva in vrževa vsak po štiri franko v odprtino. Kasneje, ko sva zvedela, da mož nima nič skupnega z Leschauxom, nama je bilo frankov žal. Zrineva se v posteljo in poskuša zaspati. To je bolj težko pred večjimi turami, sicer naju pa tudi Borova ročna budilka kmalu zbudi. Prižgeva več sveč, kuhava zajtrk in večkrat med iskanjem stvari »nehote« spustim šop klinov, kako posodo ali pa prevrnem klopco. To je za tiste, ki so se prišli fotografirat ali prespat v ta itak pretesni alpinistični bivač. Na nebu začno ugašati zadnje lučke, midva pa skačeva s polnimi želodci po ledeniku. Veliko veselje bi napravila tistemu, ki bi naju gledal in poslušal.

Najin današnji in, upava, tudi jutrišnji cilj je Pointe Croz v severni steni Grandes Jorasses.

Pod odlomom strmega vstopnega snežišča se naveževa in začneva vštric sopihati navzgor. Kot ponavadi, imava vsak svoje težave, prijatelj s poškodovano roko, jaz pa tokrat samo s pokvarjenim želodcem. Paziva, da se kda ne »spotakne«, ker »pod-

Severna stena Grandes Jorasses. 1 – Cassinova smer v Pte. Walker; 2 – Smer Peters - Maier v Pte. Croz

zemni svet vedno tavajočih senc« ni daleč. Prijatelj se ukvarja z »ropanjem«. Da se razumemo, klinov ne izbija, ampak jih zasajene v šoder puli kar z roko. Dragocene železne kosce nam odkrivajo barvaste vrvice. Teren je zelo domač, krušljiv. Prvi žleb je kmalu za nama. Prečnica in nekaj deset metrov opevanega granita, potem zopet krušljiv žleb. Nemogoča žeja je vzrok, da napraviva majhno pavzo, zato se zaustaviva na majhni polički. Za boljše telesno počutje zabijeva dva klina v solidnih špranjah in prijatelj se loti vrtnanja ledu, išče vodo. Že stari zgodovinski zapisi nam povedo, da je bilo iskanje vode vedno povezano z nevarnostjo (Divji zahod, rotoliteratura). »Drž« zavpije in že je nekaj metrov niže, razume se, vse: prijatelj s posodo za vodo in lednim kladivom, ki sta hvala bogu na vrvi. Plezalcu včasih zelo grdo govorijo in jaz bi tudi, če bi bil na prijateljevem visečem mestu. Sreča v nesreči, poškodovan ni nihče, ne posoda z vodo, ne prijatelj. Malce se osveživa s hladno snežnico in viterginom ter takoj nadaljujema s plezarijo. Kmalu sva na vrhu drugega stolpa. Najino premoženje se poveča za ledeniške rokavice in raztrgano rdečo viharno vrečo, ki mi jo Boro obesi na hrbet.

»Ole«, pred nama je 80-metrski raz. Plezam počasi in se pustim neusmiljeno fotografirati. Prečiva prvo ledišče. Prijatelj povečava strmino z obračanjem fotoaparata in doma, ko smo gledali diapozitive, je bilo res videti, kot da bi plezal po navpičnem steklu. Zdaj zamenjava mesto prvega v navezi. Strme rumene plošče, zalite s požledom, prepleza prijatelj in nekje na sredini si uredi zasilno visišče. »Daj, pohiti,« nepretrgoma ponavlja. Moj raztežaj je še bolj zanimiv. Navpična plošča, »nohtno« plezanje in tenka poč, ki veže nadaljevanje plošče. Napredujem v nekakšni oporni tehniki in edina stvar, ki me resno skrbi, je ta, da postaja poč z vsakim pridobljenim metrom bolj plitva. Boro, kako je s »stojnimi« klini, vprašam. Slabo, doplava brezskrbni glas hrabrega fotografa, ki z eno roko fotografira, z drugo pa pravkar izpuljeni klin spravlja iz vponke v žep »ta hitrih hlač«. Zahtevnejši prijatelj se ukvarja s kombiniranim terenom, kot temu, z žalostjo, pravimo, in sicer z ledom, skalo in spet z ledom.

Novo pečene kvantaške izraze poslušam z izrednim zanimanjem. Enega povem, z odobrenjem avtorja, prijateljem vertikal. Če se vam pod nogami ali pod rokami kaj odlomi, lahko rečete: »O ti gnoj z.....«

V naslednjem ledišču imava majhno smolo. Da ne bi hodila z derezami po krepko nasekani, žal privatni vrvi, jo spustiva za deset metrov niže. Usmiljenje plačava z veliko telesne energije. Ko jo hočeva potegniti na stojišče, bi kmalu potegnila tudi drugi vstopni stolp Petersove smeri. Pod skalnim pragom se ukvarjam s plesom. Malo gor, bolj dol, levo-desno, nikamor naprej. Zelo strmo ledišče naju prisili, da prvič danes uporabiva ledne kline. Boro pozna recept, kako se izognemo mestu, ki so ga prvopristopniki ocenili s šest. Še lahka prečnica, zajeda in sva nad šestico. Vmes izbija, pardon, izpuliva še en star klin, za »souvenir«. Na majhni gladki rampi mi Boro tole zaupa: »Veš, Bine, jaz se rad posvetujem, ker nosim naočnike.« In jaz sem mu odvrnil, da se tudi jaz rad posvetujem, ker bi tudi sam moral nositi naočnike, pa jih ne nosim. Kratek zaključek, zdi se nama, da sva se zaplezala. Črna zidu, oblepljenega z ledom, se loti mojster Boro.

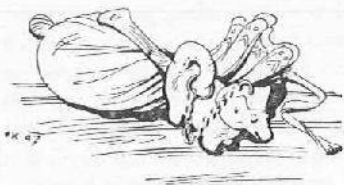
Specialni teleskopski razkoraki, prijemi nad tretjim nadstropjem in v slabi urici sva v lažjem. Veselje ne bi bilo popolno, če ne bi v gladki plošči, stoje na konicah čevljev, zataknil prst v uho klina in potem naenkrat ugotovil, da ga ven ne morem več potegniti. Zopet se razjočem sam nad seboj. Čas hitro teče in noč naju priganja. O kakšnem uživanju nad gorami, ki naju obdajajo, in sončnim zahodom, ni govora. Raztežaji se vrste brez konca in kraja, stalno vidim rob stene, stalno je neskončno doleč in na koncu ga za danes odpišem. Boro ima opravke z bolvanom v kaminu, spodaj pa sedi moja malenkost in žejno liže ledeno svečo. Na vrhu stebra, ki pada v Whymperejev ozebnik, se odločiva za bivak. Levo od naju, po sloviti smeri Bonatti-Vaucher nepretrgoma grmijo kamniti plazovi. Danes mi je bolj jasno, kako sta izplezala s sedmimi metri cele vrvi. Še bolj levo je ves osvetljen Walkerjev steber. Po hitrosti gibajočih se svetilk ugibava, ali je to vodniška naveza ali naveza upokojencev. Noč, bivak. Sediva, klepetava, kuhava »tonimalt«, preklinjava plinski gorilnik in čakava jutro.

Končno jutro, brez prebujanja. Glodava skorjico kruha in se veseliva prvih sončnih žarkov. Za dokončno budnico poskrbi prijatelj s svojim prvim raztežajem, dokler me moj docela ne zbudi. Zadeva je krušljiva, da ne more biti bolj. Deset metrov dve uri in ko pridem na vrh majavega stolpa, imam čisto suha usta. Ne upam si čisto nič zabiti. Nekaj časa poslušam grmenje kamenja in kmalu je pri meni prijatelj – cel. Ne njemu ne meni ni več za humor. V bližnji okolici mojega stojišča išče izhod iz zagate. »Dober dan, žalost.« Navpičen gladek obelisk mu ponudi svojo edino možnost. Tudi do mene ni stena darežljiva. Previsen krušljiv odlom me skoraj spravi v obup. Končno nama stena podari svoj rob in na vrhu sva.

Stisneva si razprskane, žuljave roke in veselo zavriskava na vse strani sveta, tja proti vazalom mogočnega vladarja. Vesela sva, neskončno vesela.

SS Grandes Jorasses, smer Peters-Maier.

Plezala Boro Krivic – Bine Mlač, AO Lj. Matica, dne 6. 7. 1969.

V SPOMIN VLADKA FAJGLJA

META PLANINA

Februar 1. 1955. Dnevi so bili še hladni, vendar jasni in sončni. Od zvezkov in knjig smo se vse preradi obračali k zasneženim goram, ki so vsak večer toplo zažarele. Vladko, najbolj izkušeni planinec med nami, se je smejal našemu hrepenenju. »Prihodnji teden grem na Korošico, pojdite z menoj!« je predlagal. Zimska doživetja v gorah so bila večini od nas tuja, saj je bilo naše planinstvo vezano v glavnem na poletne botanične izlete.

Sedem nas je bilo, ko smo se čez nekaj dni obloženi z nahrbtniki in smučmi vzpenjali proti Presedljaju. Skrbi so ostale v dolini. V koči na Korošici nas je gostoljubno sprejel oskrbnik Franjo, mi pa smo si razdelili gospodinjske opravke. Koliko lepote in moči so nam dali naslednji dnevi! Varno smo stopali po trdem kristalnem snegu na Ojstrico in se drugič spet prešerno prepuščali vetru, ki nas je nosil proti Velikemu vrhu. Naslanjali smo se na snežne opasti Kocbekovega grebena ter uživali barvno harmonijo med nasičeno modrino zimskega neba in bleščečim snegom, med vijoličasto sivimi skalami in temnim ruševjem. V odmorih med smučanjem sta Vladko in Tomaž preizkušala svoje plezalske sposobnosti. Bila sem vesela njenega prijateljstva. Vladkova zrela preudarnost in dobrodušnost je tako lepo vplivala na včasih kar preveč vihravega Tomaža. Tudi pri plezanju je bila razlika: Vladko se je zdel zrasel s steno, njegov prijem zanesljiv, medtem ko je bila Tomaževa zveza s skalo rahla, da bi se vsak čas lahko pretrgala. Bil pa je dober učenec.

Zadnji večer se je vreme spremenilo. Veter je zavijal okoli kočice in zaganjal snežinke v šklepetajoča okenska stekla. Vladko je odšel zjutraj v dolino. Obljubil je, da se bo zvečer vrnil. Skrbelo nas je že, kje hodi, in oddahnili smo se, ko smo zaslišali, kako v veži otrkava sneg. Navdal nas je prijeten občutek, da smo zopet vsi skupaj. Vihar nas ni več motil. V toplem, varnem zavetju gorske kočice je bilo prijetno poslušati divjo pesem elementov.

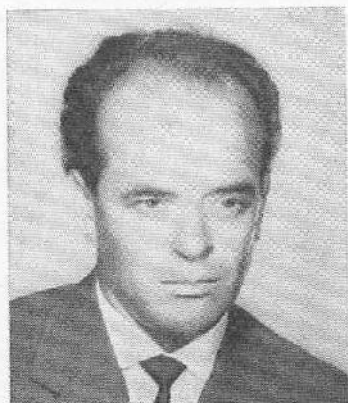
Tudi zjutraj se vreme še ni uneslo. Pripravljene za povratek smo gledali v meglo in gosti metež. Vladko je prevzel vodstvo. Gorski svet okrog Korošice je poznal kot svoj dom. Hodili smo v gosjem redu, se udirali v sneg in mehanično stopali vsi v iste sledi. Zdelo se mi je, da hodimo že celo večnost in prevzela me je misel, da smo se izgubili. »Ali sploh veš, kje hodimo?« sem vprašala Vladka. Postal je, se nasmehnil in začel razkopavati sneg. Presenečena sem zagledala skalo z markacijo. Pomirjeni smo hitro prišli do Presedljaja in se nato razigrano spustili proti Bistrici. Vso pot je bil Vladko bolj tih kot navadno. V dolini nam je povedal, da se je prejšnji dan v gorah smrtno ponesrečil njegov celjski znanec-plezalec, ki smo ga še pred dvema dnevoma srečali na Korošici. Ves čas je Vladko sam nosil hudo novico. Ni nam hotel na slabi poti vzeti poguma in nam vzbuditi temnih misli. Nemo smo strmeli vanj. »Nirvana,« je zamišljeno dejal Vladko. Kako lepa je zamisel Budhe, da se s smrtjo utrne le zavest o sebi in nastopi osvoboditev od muk in nemira. V gorah je še vedno divjal vihar.

Tvojemu junijskemu vabilu, Vladko, se je odzval samo Tomaž. Nismo se še oddahnili od izpitov. Ko sta se vračala s Korošice, si mu kazal, kje boš naslednji dan plezal. Nihče ni slutil, da prav takrat nekje v rdeči steni Štajerske Rinke zgublja kamen zadnje vezi z matično steno. V usodnem trenutku ti je naslednji dan vzel življenje. Petnajst let je že minilo od takrat. Ostali smo sami, pogosto malenkostni v razmerah, ki nam jih prinaša vsakdanjost. Ti pa ostajaš v naših srcih živ, tak kot si bil, plemenit, idealen fant, izjemen, nadpovprečen. V večni simfoniji, ki jo igra veter okoli samotnih gorskih vrhov, poslušamo tvoj glas.

DRUŠTVENE NOVICE

MARJAN KERŠIČ – PETDESETLETNIK

Letos, 18. maja je preteklo petdeset let, odkar so v družini trdnega kmeta Potočarja na Barju v zibel položili sina Marjana. Če so mu tedaj, kot velevala šega, ob zibelki stale sojenice, so mu najbrže napovedovale v življenju strmo in kamnito pot, ki ga bo vodila skozi neurja in meteže, pa tudi skozi bleščavo sončnih dni, ko plovejo beli oblaki po jasnem nebu nad gorami.

Nemara je že zarana, ko je še kot mlad fantič pomagal pri oratarskem delu na Barju, zraven pa vsak dan znova prehodil dolgo pot od šole do doma in kasneje, ko je petnajstleten že klesal v kiparski delavnici Borisa Kalina, v njem vzkliklo spoznanje, da lahko pošten in pogumen mož sam s svojim zagnanim srcem, krepko roko in trdim delom mojstri težave, ki jih srečuje.

Najbrž ga je prav ta zavest potegnila iz kiparske delavnice v pečevje lške, na Turnc pod Grmado in na Jezerca pod Krvavcem, kjer je mojster Kalin imel najeto pastirsko bajto. Tu je v družbi predvojnih krvavških smučarjev fant odraščal in se uril na smučičih med Grebenom, Kompotelo in Krvavcem. V njem se je razraščala ljubezen do gora, ki ga je kasneje vodila in ogrevala na njegovih vzponih v gorah. V gorskem svetu Krvavca se je izuril v alpskega smučarja, pri plezanju z Bogom Flandrom pa se razvijal v alpinista. Leto 1941 je kruto presekalo zastavljene poti v gore.

Marjan Keršič-Belač sodi med tisto mlado alpinistično generacijo, ki jo je, komaj doraščajočo, zatekla vihra druge svetovne vojne in za vrsto let ali pa za zmeraj ustavila njen zagon in začeto alpinistično delo. Belača so maja 1942

ob partizanskem napadu na italijanski blok na Barju Italijani zajeli in odpeljali v koncentracijsko taborišče Gonars, Bogo Flander – Klusov Joža pa je čez dve leti padel v partizanih.

Čeprav Marjanu ni do tega, da se ob njegovem jubileju kdorkoli podrobno razpisuje o njegovem življenju in delu, je vendar za nas planince, še posebej pa za naš alpinizem, njegovo delo tako pomembno, da smo dolžni ob njegovi petdesetletnici vsaj v skopih potezah orisati njegov opus. Takšno naštevavanje opravljenega dela je morda nekoliko suhoparno, vendar ne moremo mimo dejstva, da le po opravljenem delu sodimo moža. Belač se je jeseni l. 1945 vpisal na kiparski oddelek likovne akademije v Ljubljani, l. 1949 diplomiral z odliko in bil sprejet na specialko. Brez štipendije je moral specializacijo opustiti in se pogumno spoprijeti z vsakodnevnim življenjem.

Predvojna leta plezanja v skalah so Belača razvile v zanesljivega plezalca, zato je že l. 1946 sodeloval kot inštruktor na prvih povojnih alpinističnih tečajih, na zveznem alpinističnem tečaju v Vratih, leta 1947 pa je prejel spričevalo inštruktorja alpinizma. Clan GRS je prav tako od l. 1946. Tega leta je vodil navezo v zahodni steni Planjave, ki je opravila prvi zimski vzpon v naših gorah po osvoboditvi, l. 1948 pa vzpon, ki je bil prvi povojni zimski vzpon v Zimmer-Janhnovi smeri v Triglavski steni.

V dveh desetletjih po končani vojni se je Belač med plezalnimi vrstniki razvil v vodilnega alpinista svoje generacije. V teh letih je preplezal vrsto prvenstvenih smeri in opravil ponovitve vseh najvažnejših plezalnih smeri v naših Alpah. Sem spadajo: prva ponovitev originalne Comicijeve smeri v razu Jalovca s Francetom Zupanom, peta ponovitev Čopovega stebra v Triglavski steni in deseta ponovitev Aschenbrennerjeve smeri v Travniku z Jozvo Govekarjem. Najtežja prvenstvena smer, ki jo je l. 1950 preplezal s Francetom Zupanom, poteka po severni steni Sit. Preplezala sta jo v dvanajstih urah in ocenila s V. težavnostno stopnjo.

Svoje plezalske izkušnje in gorniško izvedenost je Belač strnil v »Plezalni tehniki«, ki jo je napisal in bogato ilustriral l. 1950. To je bila naša druga knjiga, ki obravnava plezarijo v gorah. Prvo je napisala pred vojno M. M. Debelakova. Zdaj je pripravljena za tisk njegova druga knjiga: »Nevarnosti, nesreče, prva pomoč in reševanje v gorah« z njegovimi številnimi ilustracijami. Ta knjiga bo obširen učbenik, ki ga bo vzel v roke vsak gornik, alpinist in še posebej gorski re-

ševalec, saj nas seznanja, s kakšnimi nevarnostmi nam grozijo gore, kako se jih ubranimo in kako v nesreči ukrepamo. Znal je dobro sukati pero. Dolga leta je bil zvest sodelavec Planinskega Vestnika. Napisal je vrsto člankov in bil nekaj časa tudi član uredniškega odbora PV.

Njegovo plodno gorniško delovanje je kmalu seglo čez meje naše ožje domovine. Preplezal je več smeri v Grossglocknerju in bil trikrat na Mt. Blancu. Kot gorski reševalec je bil z Alešem Kunaverjem izbran v šestčlansko ekipo gorskih reševalcev, ki je tekmovala v Davosu. Z Alešem sta si tam priborila zlato medaljo.

L. 1953 je Marjan opravil izpit za smučarskega učitelja, deset let kasneje pa na Engstligenalp v Švici še izpit za visokogorskega smučarskega vodnika. Od l. 1958 je gorski vodnik, od l. 1963 pa vodnik za visokogorsko smučanje.

Belač je doslej preplezal v domačih in tujih gorah 364 različnih plezalnih vzponov. Med njimi jih je precej do spodnje meje VI. težavnostne stopnje.

Prav je, da poleg alpinističnega delovanja omenimo še njegovo organizacijsko delo v planinstvu. Med drugim je opravljal dolžnost načelnika postaje GRS in načelnika baze GRS Ljubljana. Bil je tudi načelnik AO Ljubljana, član UO PD Ljubljana-matica, načelnik komisije za alpinizem pri PZS ter več let član UO PZS.

Vzporedno z alpinističnim udejstvovanjem v gorah je potekalo tudi njegovo delo v naši planinski organizaciji. L. 1960 je bil Belač odbran v moštvo jugoslovanske himalajske odprave, ki je kot prva naša alpinistična ekspedicija v Himalajo odšla proti vrhovom Trisulov. Na tej odpravi je s šerpama Tensigom in Ang-Nimo stal le 100 metrov pod vrhom Trisula II (6550 m), s Kunaverjem in Mahkoto pa se je povzpел na vrh Trisula III (6270 m). O tej odpravi je z Mahkoto in Debeljakom napisal knjigo »Noči in viharji«.

Po vrnitvi s Himalaje je bil Belač znan kot predavatelj o trisulski odpravi, na kateri je posnel vrsto odličnih diapozitivov. Vodil je mnoge republiške tečaje, tečaje za gorske reševalce in gorske vodnike.

Ker je Marjan Keršič-Belač najprej akademski kipar in šele potem alpinist, smučar, gorski reševalec in vodnik, je prav, da skico dejavnosti v gorah dopolnimo še z nekaterimi njegovimi kiparskimi stvaritvami.

Belač se je v glavnem posvetil portretiranju, figuralki in tematici NOB. Njegova dela, plastike v nadnaravni velikosti, stojijo v Planini pri Rakeku, v parku v Senožecah, Kočevju, Cerknem, pod Peco, v Celju, Šoštanj, Ilirski Bistrici, Veržetu, Ljubljani in drugod po naši domovini. V naših gorah je vrsta Keršičevih spominskih plošč žrtvam gora.

Prav ponesrečencem in žrtvam v gorah je Belač v dobrih dveh desetletjih posvetil precej svojih moči. Kot gorski reševalec je doslej sodeloval pri 59 reševalnih akcijah.

Belaču, ki je doslej dobršen del svojih il in srca pustil v gorah, želimo da bi še dolgo, dolgo vrsto let zahajal v gore. Zato naj mu petdesetletnica ne bo mejnik v njegovem delu, temveč le praznik, ob katerem mu čestitajo vsi tisti, ki ga spoštujemo kot človeka in cenimo kot gornika.

Vlasto Kopač

PLANINCI POŠTARJI V VRATIH

Želeli smo, da bi bil III. zbor poštarjev planincev Slovenije v Vratih močna manifestacija ob 20. obletnici osvoboditve. Upam, da smo uspeli, saj se je v nedeljo 14. 6. 1970 zbralo v Vratih pri Aljaževem domu nad 700 poštarjev planincev iz vse Slovenije, med njimi nekateri direktorji ptt podjetij, predsedniki DS in UO, poleg teh pa tudi več gostov, zastopnikov bratskih planinskih društev in drugih izletnikov.

Priljubljeni odbor je pripravil bogat program, ki so ga izvajali pevci moškega pevskega zbora KUD »Pošta« iz Maribora, recitatorji in recitatorke iz vrst pionirjev in dijakov Izobraževalnega ptt centra v Ljubljani.

Zborovalni prostor je bil ozvočen, točke programa je domiselno napovedoval tov. Stane Kodran.

Program slavnostnega dela zbora je vključeval tudi govor predsednika društva tov. Jožeta Dobnika, ki je v jedrnatih besedah orisal pomen teh tradicionalnih zborov, pomen in vlogo planinstva med ptt delavci, povedal kratko zgoščeno zgodovino slovenskega planinstva, ki se je rodilo ravno v triglavskem pogorju.

Zastopnikom povabljenih gostov in organizacij je v spomin na ta zbor predsednik društva PD PTT Ljubljana, kot organizator III. zbora izročil spominska darila – kvadrovec in coklo. Pri tem so pozdravili naš zbor predsednik PD PTT Maribor inž. Anton Gosar, PD PTT Celje Leopold Lipovšek, direktor ptt podjetja Kranj Franc Škerjanec v imenu pokrovitelja zbora, in predsednik PD Dvojje-Mojstrana tov. Avgust Delavec.

Poseben poudarek so dali zboru mladi planinci, ki so z vrha Triglava prinesli pozdrave, in pari gorenjske narodne noše, ki so udeležence zbora sprejeli pred prireditvenim prostorom in jim pripenjali spominske znake in delili programe.

V program je bila vključena tudi komeemoracija pri spomeniku padlim gornikom partizanom, krajši nagovor je imel tu častni član PD PTT Ljubljana tov. Ivan Zabel.

Poštarji – planinci pri spomeniku v Vratih

Foto Jože Dobnik

S tem je bil slavnostni del zbora končan, planinci pa so se nato zbrali ob Aljaževem domu, kjer se je začelo prijetno rajanje ob zvokih domačih viž, nekateri pa so pohiteli do bližnjih snežišč, ki so bila zanje zanimiva, kajti mnogi med njimi še nikoli niso bili v dolini Vrat.

Omeniti moram še to, da je PD Dovja-Mojstrana s predsednikom tov. Delavcem odlično rešilo vprašanje preskrbe. Vsega je bilo dovolj in to po zmernih cenah in kar je glavno, bilo je dobro in okusno pripravljeno. Društvo je tudi na prostem postavilo stojnice za jedila in pijače.

Pošta Mojstrana je imela na prireditvenem prostoru svojo stojnico s spominskim žigom in štampiljko, z znamkami in razglednicami. Tu so planinci lahko kupili značke, brošure in transverzalne knjižice. Pripravljali odbor skoro do zadnjega dne ni vedel, ali bo cesta prevozna ali ne. Cesta v Vrata je bila namreč jeseni zaradi hudih nalivov močno poškodovana, letošnji visoki sneg pa je zadržal vzdrževalna dela. Zadnje dni pred prireditvijo pa so pričeli sami člani PD Mojstrana udarniško popravljati cesto, tako da je medobčinski cestni inšpektor zadnji hip le odobril prevoz udeležencev v Vrata in tako omogočil, da smo program po načrtu in v celoti izvršili. Zato velja zahvala tudi na tem mestu požitvovalnim planincem iz Mojstrane.

Pokroviteljstvo nad zborom je prevzelo Podjetje za PTT promet Kranj, zavedajoč se, da je planinarjenje močno sredstvo za rekreacijo delavcev ptt in je tako moralno in materialno podprlo organizacijo zbora.

Četrli zbor bo naslednje leto v Logarski dolini, organiziralo pa ga bo novoustanovljeno PD PTT Celje.

Joža Praprotnik

IZREDNO USPELA OBLIKA SODELOVANJA

30. julija 1961 je bila nedelja. To je bil obenem tudi lep sončen dan in praznik planincev tolminskega društva. Takrat so odprli svoj prenovljeni dom na planini Razor. Ta dan pa je bil lep tudi zato, ker se je tukaj in tedaj porodila zamisel, naj bi se primorski planinci po dvakrat na leto sestajali in se to in ono pomenili o delu in sodelovanju. Seme te plemenite zamisli je padlo na rodovitna tla. Prvo tako organizirano meddruštveno posvetovanje je bilo še tisto jesen 29. oktobra 1961 v salonu planinskega doma Kekec nad Novo Gorico. Od tedaj dalje je to postala tradicija, še več, to je stalna oblika delovanja in sodelovanja primorskih planincev.

Lani sta bili taki posvetovanji: spomladi v Domu rudarjev na Vojskem, jeseni 12. novembra pa v salonu Mladinskega planinskega doma Kekec nad Novo Gorico. Letošnje pomlad je bilo meddruštveno posvetovanje v novem planinskem domu na Sviščakih pod Snežnikom, in to v nedeljo dopoldne 31. maja.

Na jesenskem posvetovanju so udeleženci posveta obravnavali zadeve po naslednjem dnevnem redu: priprave na občne zборе društev, stanje v društvih in gospodarska vprašanja, delo z mladino.

Tak je bil uradni ali delovni del programa. Med večerjo, še posebej pa po njej, se je razživel razgovor, v katerem so si planinke in planinci izmenjali izkušnje in mnenja za nadaljnje delo. Če bi mogel vse to živahno razpravljati, dopovedovati, prepričevanje, dokazovanje, oporekanje in še zabavne opazke vmes ujeti na magnetofonski trak, bi dobil tematico, ki je vsaj toliko bogata in vredna kot tisti uradni del. In to daje še posebno vrednost vsem tem srečanjem.

Letošnje pomladno posvetovanje na Sviščakih je potekalo v lepem nedeljskem dopoldnevu in se je potegnilo precej čez poldne. Potrebe svojih društev so udeleženci posveta tokrat zajeli v naslednji dnevni rad:

Kratka poročila o stanju v društvih, vzdrževanje in urejanje planinskih poti, delo v mladinskih odsekih društev, priprave za praznovanje 75-letnice planinstva v Posočju, ki bo prihodnje leto.

Različne so težave in prizadevanja povsod ne obrodijo enako. Postojnski planinci rešujejo problem Vojkove kočje na Nanosu. Neutrudni dr. Zega v Kopru vztrajno družijo okrog sebe obalno planinsko četo. V Sežani kar lepo in trdovratno poganja mlada planinska rast, zbrana ob viharniku Zdravku Štolfi. Navogoriški planinci segajo s svojo mladinsko in pionirsko četo po transverzali in odhajajo na obiske v Zasavje in na Kozjansko. V Ilirski Bistrici vztrajni prof. Karlin prelaga planinsko breme na mlajši rod, ki je kar lepo zaživel ob svojih delih planinskih postojankah. Cerkljani tiho, skromno in trdno sidrijo na Črnem vrhu in Poreznu. Planinci v Podbrdu dihajo s širokimi pljuči ob svojem hotelu na Črni prsti. Tolminski planinci planinarijo po svojem revirju na transverzali od Krnskega sedla do Rodice, gospodarijo v svojem planinskem domu na planini Razor pa ukajo čez Lom planino v Poljubinj. V Bovcu je mladi rod poprijel v vodstvu in s štirimi planinskimi postojankami bodo imeli kar dovolj opravka za prvo rundo.

Iz Idrije, Ajdovščine, Vipave, iz Trsta in Gorice zastopnikov planinstva tokrat ni bilo, da bi kaj več povedali o svojem delu in zvedeli, kako se drugje ukvarjajo s to dejavnostjo.

Predsednika meddruštvenega odbora tov. Janka Filija iz Tolmina je pa le treba tudi

omeniti. Sklicuje in vodi vsa ta posvetovanja. S potrpežljivo vztrajnostjo in veliko vero v našo planinsko dejavnost vzpodbuja, prigovarja, pomaga organizirati, svetuje, priporoča in, če je potrebno, tudi pograja, samo da se delo prav opravi, da sedaj to, drugič drugo društvo dobi potrebno vzpodbudo, napatke in oporo za delo in težave.

Ta meddruštvena posvetovanja niso samo tradicija, so delo, so trdna vez in so srečanja dobrih prijateljev. Za muhe nam ljudske ni mar. Saj nas zadevajo in pikajo, odpravljamo pa jih s Kekčevo dobro voljo in radoživostjo.

Ciril Zupanc

OBČNI ZBOR DRUŠTVA ZA RAZISKOVANJE JAM SLOVENIJE

Zadnje dni v maju je Društvo za raziskovanje jam Slovenije slavilo pomembno obletnico. Slavilo je 60-letnico ustanovitve in 60-letnico delovanja, raziskovanja krasa in kraških znamenitosti v Sloveniji. Ob tej priložnosti je bil tudi občni zbor društva in že tradicionalno zborovanje slovenskih raziskovalcev krasa.

Zborovanje se je pričelo že 29. 5. s predavanjem generalnega sekretarja mednarodne speleološke zveze dr. H. Trimmela in se je nadaljevalo naslednjega dne z vrsto strokovnih prikazov o našem krasu. Predavali so prof. P. Kunaver, dr. F. Habe, dr. V. Bohinec, M. sc. R. Gospodarič, dr. I. Gams, asist. J. Kunaver, geol. D. Novak, dr. P. Habič, dr. A. Leben, H. Frank iz Laichingena in M. Orožen-Adamič.

V slovenskem delu zborovanja je bila podeljena vrsta priznanj za dolgoletno in prizadevno delo na krasu, za častnega predsednika pa je bil imenovan starosta slovenskih jamarjev I. Michler.

Iz prikaza predsednika DZRJS povzema mo, da je v katastru bilo iz dobe izpred prve svetovne vojne le 22 zapisnikov. Kattaster je v času med leti 1924 in 1941 pridobil 743 novih števil, v času med 1945 in 1952 pa le 157 novih jam. Šele z organizacijo društva in razširitvijo delovanja se je povzpelo število novih jam, ki so raziskane že do številke 3411.

V Sloveniji je trenutno poznanih 39 jam z nad 500 m dolžine, ter 82 jam, ki so globoke več kot 100 m. Po podatkih iz katastra je izmerjenih 135 km podzemljskih rovov s skupno globino 37 km. Med temi jamami je 478 vodnih objektov in 138 ledenic.

Uvodni referat je obravnaval še vzgojo kadra, tehnično stran raziskovanja, publicistično dejavnost in povezave s sorodnimi organizacijami, ki so zelo tesne in plodne.

V Sloveniji deluje na krasu in ga raziskuje sedaj 18 jamarskih skupin, klubov in sekcij. Prav na zadnjem občnem zboru sta se priključila še TD Grosuplje, ki uprav-

lja Taborsko jamo in jamarska sekcija slovenskega PD v stari Gorici.

Popoldne istega dne je bila v avli Filozofske fakultete odprta razstava, ki je v sliki in podobi prikazovala dejavnost slovenskih jamarjev.

Na občnem zboru je bil znova izvoljen za predsednika dr. France Habe.

Naslednjega dne je bil skupinski izlet v Taborsko jamo.

D. N.

IGNAC ŠTEBE – PETDESETLETNIK

»Solčavski Naci« je bil že rojen kot planinec in šaljivec: šaljivec po očetu, planinec pa po materi. Mati je nosila hrano po planinskih kočah iz Solčave in Logarske doline ter že malega navajala na breg, na kamnite strmine. Že štirileten je l. 1924 bil na Kamniškem sedlu vpisan kot najmlajši planinec. Tudi Korošico in Ojstrico sta z materjo nekajkrat obiskala. Kot samohodec ali organizator skupnih izletov menda ni vrha v vseh Savinjskih Alpah, na katerem bi še ne bil, na mnogih pa po večkrat. Tudi očaka Triglava je obiskal vsaj dvakrat.

Ker po vojni ni bilo bližje planinskega društva, se je včlanil v PD Damžale l. 1949, nato v PD Gornji grad. Leta 1953 pa je med ustanovitelji planinskega društva

doma v Solčavi. Vseskozi aktivno dela v upravnem odboru bodisi kot predsednik, gospodar in sedaj kot tajnik. Zvesto bere Planinski Vestnik in je njegov dolgoletni naročnik in poverjenik.

Za svoje zasluge in požrtvovalno delo za planinstvo je bil l. 1962 odlikovan z zlatim znakom PSJ. Ob 10-letnici PD Solčava pa je prejel pohvalo od Planinske zveze Slovenije.

Letos 29. julija je Nace praznoval svojo 50-letnico. Išče šerpe-nosače, rad bi v 50 letih vsaj enkrat šel prazen v planine.

Za kraj praznovanja si je izbral vrh Grinтовca. Prepričani smo, da se mu bo tudi ta tura, pa bodisi z obloženim ali praznim hrbtom, posrečila. Tudi »špičaste preklje«, če bi padale z neba, ga z gora ne bi spodile. Kaj pa morejo strele in viharji viharniku?

Da bi bil »solčavski Naci« še dolgo kos viharjem in naporom gora, da bi mu bila nadaljna planinam posvečena pot jasna in sončna, kot le morejo biti obzorja naših gora, mu želijo

prijatelji

PD RADEČE

Društvo je v l. 1969 povečalo število članstva za 103 in šteje že 485 članov: 265 članov, 79 mladincev in 141 pionirjev.

V l. 1969 so ustanovili na osn. šoli pionirski plan. odsek, ki ga vodita dva prosvetna delavca. S pionirji so napravili več skupinskih izletov v bližnje okoliške hribe in si je 28 pionirjev pridobilo posebno nagrado. Člani so napravili 3 večje oz. daljše izlete v Julijce.

Na obč. zboru je bila majhna slovesnost. Članici Mariji Lipovšek so namreč podelili značko za prehojeno slovensko planinsko transverzalo, štirje člani in članice so pa prejeli značke za zasovsko plan. transverzalo.

Planinsko zvezo iz Ljubljane je zastopal tov. Bučer. Poudarjal je pravilno pot in prizadevanje radeških planincev, ki vzdržujejo nad 200 km daleč svojo planinsko postojanko na Prehodavcih. Potrebno jo bo nekoliko preurediti, da bo večja kapaciteta in udobnost. Tudi ostali dve plan. postojanki, Gašparjeva koča pod Vel. Kozjem in zavetišče na Lovrencu sta dobro obiskani.

S. S.

PLANINSKO OPORIŠČE NA VELIKEM FRAGANTU V VISOKIH TURAH

Prvo soboto meseca junija je vabila celovška sekcija OAV na otvoritev planinskega doma z imenom Fraganter-Schutzhaus na višini 1810 m med planinama Moos in Schweiger. Celovška sekcija ima tu tri lepa planinska zavetišča, kjer se vsako poletje zvrste po trije enomesečni tečajji planinske šole, v kateri OAV vzgaja svojo mladinsko podrast. Novi planinski dom pomeni za planinsko področje celovške sekcije veliko okrepitev.

Predsednik sekcije Otto Umlauf je ob 11 dopoldne spregovoril na pragu te moderne planinske koče o zgodovini planinskega torišča Grossfragant (tako se imenuje hudournik, ki zbira vode snežnikov od Makernispitze do Kleine Sahnig, isto ime ima veliko zajetje za elektrocentralo; potok Fragant se blizu Flattacha izliva v reko Möll). V prvi svetovni vojni so tu kopalji baker. L. 1927 je celovška sekcija najela in nato odkupila

rudniška poslopja ter oskrbela za planinstvo z adaptacijo, ki je nosila ime Fraganterhütte. Bila je namenjena predvsem izletnikom in planincem, ki jim ni do velikih tur, iščejo pa skrite koticke miru in se zadovolje z lagodnejšim planinskim popotovanjem. Ker je takih planincev veliko, se je celovška sekcija ÖAV odločila za novo gradnjo, saj je stara kočica po 40 letih dotrajala.

Novi dom ima 86 ležišč, skromen vendar sodoben komfort, zanimive in smotno razčlenjene gostinske prostore z mnogimi okusno izvedenimi detajli. Ima garderobo za planince in smučarje, sušilnico, prostor za »samopreskrbnike«, zelo dobro izolacijo in ventilacijo, centralno kurjavo itd. Gradil ga je ing. Sepp Pock, ki ga naši ljudje poznajo s »srečanj treh dežel«, načrt zanj pa je napravil njegov sin arhitekt. Graditelja sta uporabila mnoge moderne materiale, takorekoč »jutrišnje«, saj danes vse tako hitro zastareva. Na zunaj konvencionalna zgradba učinkuje s svojo notranjostjo povsem nekonvencionalno. Gradbeni stroški z ureditvijo prostora okoli doma, priključek na daljnovod, s tovorno žičnico in transportom znašajo 3 070 000 ös. Čisti gradbeni stroški pa znašajo 2 500 000 ös, stroški za eno ležišče torej 26 000 ös, kar je po avstrijskih kriterijih polovična cena v primeri s ceno za gostinska ležišča v dolini.

40 % stroškov je dal glavni odbor ÖAV, skoraj 500 000 ös pa je sekcija dobila iz zapuščine Egona Twerdyja, ki se je rodil l. 1880 v Ljubljani in bil pred vojno prokurist v jeseniški železarni. Umril je l. 1964 v Celovcu in pred smrtjo za univerzalnega dediča določil celovško sekcijo ÖAV »v spomin na mnoge nepozabne ure v gorah«. Njegova slika visi na častnem mestu v veliki jedilnici.

Morda bo za naše graditelje zanimivo vedeti, da je tovorna žičnica potegnila iz Innerfraganta (1112 m) na gradbišče (1810 m) z 2600 vožnjami 1550 ton. Vsi stroški za transport z nalaganjem in zlaganjem, s personalom na žičnici in s stroški za elektriko so znašali 246 673 ös, torej 8 % vseh stroškov.

Po izčrpnem poročilu načelnika Umlaufa so sledili pozdravi in čestitke povabljenec: zastopnika Planinske zveze Slovenije, zastopnikov koroških sekcij ÖAV, Naturfreunda, občine, elektropodjetja »Kellag« in zastopnika ÖAV dr. Dellischa, ki zastopa Koroško v centralnem odboru ÖAV. Navzočih je bilo ca. 150 planincev. Porečje Fraganta med Goldberggruppe in Kreuzeckgruppe je za našega planinca mikavno iz cele vrste razlogov. Je lahko dosegljivo (iz Ljubljane nekaj nad 200 km). Pokrajina ima visokogorski značaj. Najbližji vrhovi segajo v višino blizu 3000 m, gorska pota niso zahtevna in orientacija ne težka. Tla je v glavnem oblikovala ledena doba, oz. nekdanji Möllski ledenik. Razkošna je barvitost pisane gor-

skega sveta. Temno zeleni gozdovi in belina večnega snega se tu srečujejo z mnogimi napravami, ki dajejo Avstriji značaj razvite dežele, da ne govorimo o modernih cestah, ki povezujejo z asfaltom tudi najbolj oddaljene hribovske kraje, tu na priliko Innerfragant. Gradnja ceste na Grossfragant so preprečili, tudi vzpenjača se še ne napoveduje. Sicer pa je potov in gorskih cest zaradi zajetij in vodnih napeljav pod zemljo in nad zemljo dovolj. V višini 2332 m se vije cesta na veliko zajetje »Ošenik« (Oschenik-See) in na Wurtenspeicher (1710 m), dobre steze pa so speljane na celo vrsto vrhov. Za našega popotnika so zanimiva tudi mnoga imena, ki zvane domače: Pasnig, Lasnig, Planek, Martischnig, Ladenik, Zladisch, Lamnig, Pritschnig, Grischnig, Pleitcheck, Rakowitzen, Wabnig, Kaprignig, (ne daleč od Mallniza, kjer je začetek Turskega predora (Tauerntunnel, dolg 8526 m) in še mnogo temu podobnega.

T. O.

IZ POROČILA O ZASEDANJU UJAA

Eksekutivni komite UIAA je zasedal dne 18. in 19. aprila 1970 v Innsbrucku.

Predsednik dr. Egger je posebej pozdravil predstavnike SSSR (Gippenreiterja in Anufrikova), ki so kot člani E K prvič na seji, ter predstavnika Francoske federacije L. Deviesa, češ da je to dobra in vzpodbudna obljuba za bodoče sodelovanje Francozov.

Na predlog L. Deviesa, ki ga je podprl predvsem Grk Tsarlsanos, nato pa še dr. Bössmüller, Vallepiana in dr. Faber, je bilo sprejeto za bodoče načelo: »Organizacije, ki se sprejemajo v UIAA, morajo imeti nacionalno ali nadnacionalno reprezentančno pomembnost (dimension nationale; nationale oder übernationale Bedeutung). V bodoče se ob vsaki kandidaturi pošlje kandidatu vprašalna pola, v kateri mora kandidat odgovoriti med drugim tudi na vprašanje: »Ali in katere alpinistične oz. planinske organizacije so še v vaši deželi?« Sklenjeno je bilo:

1. Kandidatura norveškega KKK se soglasno zavrne (ima samo 90 članov);
2. Corean Alpine Federation (Seoul) – sklepanje o sprejemu se odloži, ker je 10. 3. 1970 Corean Alpine Club sporočil, da se bo o tej kandidaturi še posvetoval in sporočil mnenje. O sprejemu se bo ponovno sklepalo junija na Kreti. (Med debato je predstavnik SSSR Gippenreiter zahteval, da se precizira objava v 37. št. Bulletina, da Corean Alpine Club predstavlja samo Južno Korejo, nakar je urednik Tonella obljubil korekturo);
3. Alpine Club of Canada – je bil (ponovno) sprejet – soglasno;

4. Federação Carioca de Montanhismo (Brasil) – sklep se odloči do sestanka na Kreti; Španci bodo priskrbeli še podrobne informacije in poročali, – enako tudi Vallepiana po liniji CAJ.

Obširna diskusija o integraciji IKAR v UIAA, ki so jo sprožili Švicarji (SAC) glede na vprašanje, ali sestavljajo IKAR od nacionalnih organizacij delegirani predstavniki (ki so potem seveda v svojem mandatu vezani na instrukcije teh organizacij, – kar da je bilo sklenjeno oktobra 1968 v Londonu) ali pa so to strokovnjaki *ad personam*. (Sedanjšega predsednika IKAR Švicarja Ericha Friedlija namreč v IKAR ni poslal SAC in nobena druga švicarska planinska organizacija, temveč v komisiji že dolga leta deluje kot strokovnjak in praktični reševalec in reševalni organizator.) V našem imenu sem opozoril na dogovore med UIAA in predsednikom IKAR dr. Campellom o samostojnem in razmeroma avtonomnem delovanju IKAR ter svaril pred ekstremno zahtevo, da se IKAR povsem podredi, kar bi utegnilo povzročiti tudi ekstremen odpor dosedanjih sodelavcev IKAR. Interes, da IKAR deluje v okviru UIAA, je pravilen, ni pa pametno, da bi komisijo preveč podrejali, ker je v dosedanjem več kot 65-letnem avtonomnem delovanju imela izredno pozitivne rezultate. Po mojem mnenju, ki sem ga tudi tam povedal, je možno tudi spremeniti ali dopolniti sedaj morda pretogo poglavje v statutu UIAA, ki obravnava delo komisij, tako da so možne tudi komisije, ki lahko delajo zelo avtonomno in samostojno (imajo svoja pravila ali statut, in tudi same volijo predsednika in druge funkcionarje, postavljajo svoje subkomisije itd.) pa so vendarle sestavni del organizacije UIAA. Naj se statut UIAA po potrebi glede IKAR prilagodi madridskemu dogovoru. Glede na informacijo, da sedanji predsednik IKAR Erich Friedli pripravlja in sestavlja osnutek statuta o delu IKAR in glede na konstatacijo predsednika dr. Eggerja, da so vsi mnenja, naj bo IKAR komisija UIAA, vendar na podlagi madridskega dogovora z dr. Campellom, je bil sprejet sklep:

Počaka se na osnutek Friedlijevega statuta. Ko bo predložen, naj ga nacionalne zveze (članice UIAA) prouče in dajo svoje instrukcije delegatom oz. predstavnikom v IKAR, ki bodo ta statut obravnavali in sprejemali.

Dr. Faber je v imenu DAV izjavil, da je bilo francosko besedilo tudi za Nemce podlaga za izdelavo težavnostne lestvice. Nemci pa so pripravljeni (predvsem zaradi enotnosti v vodičih in literaturi) prevzeti avstrijsko terminologijo.

Sklepi:

1. Nemci, Avstrijci in Švicarji skupno še razčistijo nemško besedilo. Delo vodi DAV;

2. V vodičih vsake dežele naj bodo reprezentativne (tipične) smeri, ki ponazarjajo posamezno težavnostno stopnjo;

3. Na predlog Avstrijcev naj vsaka dežela za svoje nacionalno ozemlje pošlje konkretne tipične plezalne vzpone, ki jih potem druge zveze (članice UIAA) ocenijo in dajo pripombe. Potem ko bodo ocenjene in vsklajane, jih bo UIAA objavila v Bulletinu. Glede tega bo predsednik komisije Juge razpisal in poslal še posebno okrožnico.

Trije sklepi o nazivu komisij UIAA:

Francoski predlog, da se komisija za varstvo narave preimenuje v »**Commission de la protection de la montagne**« je bil ob glasovanju 6 : 6 sprejet, ker je ob nedoločnem rezultatu za francoski predlog glasoval še predsednik dr. Egger, torej končno 7 : 6. Jaz sem glasoval **proti** predlogu (proti preimenovanju), ker po mojem mnenju ni pravilno, da iz besedila odpade »varstvo narave – protection de la nature «NaturaSchutz«, ki je terminus technicus in po vsem svetu vpeljan tudi v zakonodaji itd.

Nemški naziv komisije se glasi: »**Kommission zum (für den) Schutz der Bergwelt**«.

Komisija za varnost (dosedaj »Commission d'assurance« oz. »Sicherungskommission«) se soglasno preimenuje v »Commission pour méthodes d'assurances« oziroma »Kommission für Sicherungsmethoden«.

Delovni program:

Predsednik dr. Egger je pozval k razpravi z ugotovitvijo, da mu je posebno pri srcu delo v komisijah UIAA; predvsem to delo naj se pospeši in intenzivira.

Karl Herman – ČSSR je predlagal, naj se aktivira grupa za višinsko aklimatizacijo (»Höhenfysiologie«). Sporočil je ob enem, da dosedanjí predstavnik ČSSR v UIAA dr. Franz »iz poklicnih razlogov« odstopa. K predlogu so se drugi diskutanti (dr. Hiess, Devies) izjavili negativno, češ da je glede tega vprašanja že morje literature in raziskav, pa delo v posebni grupi UIAA ni potrebno. Dr. Hiess pa se ponudi, da bo za Bulletin prispeval seznam tozadevne literature.

Grupa UIAA bo prenehala z delom. Mladi, pa že zelo znani tirolski alpinist Messner, je predlagal, naj vse članice UIAA skupno ustanove inštitut za alpinizem, v katerem naj bi proučevali razna gorniška vprašanja.

Predvsem je po njegovem mnenju treba na novo in podrobno proučiti motive sodobnega alpinizma in gorništvá. Klasični motivi in utemeljitve več ne drže, treba je raziskati motive sodobnega človeka, ki so medicinsko - terapevtski, sociološki, psihološki itd. Izsledki bi bili izredno važni za agitacijo in usmerjanje ljudi, posebej mladine, pa tudi za delo planinskih organizacij.

Po pripombah Tsartsanososa in Hermana naj Messner svoje ideje in teze napiše ter podrobneje obrazloži ter dostavi EK.

V komisijo za varovalne metode je SSSR določila za svojega predstavnika slavnega alpinista Abalakova (namestnik Miša Anufrikov). Za predsednika komisije je bil imenovan dr. ing. France Avčin, nedvomno veliko priznanje.

Moderen bivak

Ob odmoru med zasedanjem Eksekutivnega komiteja UIAA je ing. Ohnmacht s svojimi sodelavci prikazal novo, zelo

originalno konstrukcijo gorskega bivaka, ki se da postaviti v vsakršnem, tudi navpičnem stenskem teranu. Grajen je iz poliestra, varen pred strelom in požarom, dobro izoliran, v njem je prostora za 8 ležišč in najnujnejšo opremo. Tehta okrog 700 do 900 kg ter ga helikopter lahko prenese v enem kosu na gradbišče. Cena 60 000 do 70 000 ö Sch. (orientacijsko), dobavni rok: 3 mesece. Po mojem mnenju zelo primerno za naše jugoslovanske še manj obiskane gorske predele.

Podrobnejše informacije: ÖAV Innsbruck.

Dr. Miha Potočnik

ALPINISTIČNE NOVICE

LAVINSKI DAN GORSKE REŠEVALNE SLUŽBE NA KOROŠKEM

Letos pomladi so se zbrali gorski reševalci s Koroške na terenih ob žičnici Štaleker v Mežici. Namen zбора je bil, da so se pomerili v dajanju prve pomoči ponesrečencu in vožnji z reševalnim čolnom (akia). Na vaji so reševalci, razporejeni v skupine z določenimi nalogami, vsi zadovoljivo in kar najhitreje opravili svoje delo.

Prikazan je bil tudi primer reševanja ponesrečenca izpod plazov. Lavinski pes Garo je s svojim vodnikom opravil nalogo zelo dobro, hitro in učinkovito. Na koncu programa je sledila hitrostna vožnja reševalcev s čolnom akia. Gorski reševalci na Koroškem so delavni zlasti v zimski sezoni, ko spremljajo vsako večjo smučarsko prireditve. Ob žičnici v Mežici opravljajo redno dežurno službo. V svojem delu se morajo nenehno izpopolnjevati, rabijo pa najsodobnejše naprave in pripomočke. Tako je bila na Koroškem v gorski reševalni službi uvedena uporaba najnovejših zračnih opornic redis-splent, ki jih uporabljajo reševalci že drugo leto in se o njih zelo pohvalno izražajo ponesrečenci in reševalci.

F. Srebotnik

AVČINOVE DEREZE

V zadnjem času vse pogosteje zasledujemo v znanih planinskih revijah ocene in teste za planinsko in smučarsko opremo. Tako porabnik lažje najde v gozdu proizvodov res kvalitetne in najbolj prilagojene svojim potrebam.

Alpinismus se je v letošnji 4. številki lotil derez. Prijetno je videti v tej odlični reviji med 13 testiranimi derezami kar dvakrat zapisano slovensko ime – gre za

znane avčinke, ki jih izdeluje Salewa. Avčinovne dereze so med testiranimi edine s 14 zobmi in ocenjene kot vsestransko uporabne, ki se kot edine dobro prilagodijo na smučarske čevlje s paralelnimi podplati. Za polovičke (Salewa-Avčin) pa pripominjajo, da je možna tudi uporaba na smučeh.

Na nemškem trgu zasedajo zaenkrat 4. mesto za tipi Salewa 200, Grivel, Schuster.

Peter Soklič

TURNA SMUČANJA NA POLJSKEM

Visokogorsko turno smučanje v Tatrah, na poljski in na slovaški strani je bilo letos organizirano petnajstič. Jubilejnega smučanja, ki ga je organizirala komisija turnega smučanja pri Poljski planinski zvezi (PTTK) se je udeležilo več kot sto najbolj izkušenih smučarjev turistov. Presmučali so najlepše gorske grebene Tater v dveh skupinah istočasno v sedmih dneh. Letošnja prireditve je bila v vsej zgodovini tatarskega turnega smučanja najboljša kljub zelo težkim vremenskim razmeram (vihar, megla, plazovi). Najboljša je bila glede na prehojeno pot, glede na izkušnost udeležencev in na njihovo število. Med drugim so se povzpeli smučarji – šele drugič – na prelaz Gorski Grzebién – 2218 m, tik pod Gerlachom, najvišjim vrhom v Tatrah.

V prejšnjih letih je bilo število udeležencev omejeno na 50 smučarjev iz vse Poljske, ki je pretežno ravninska dežela. Ker je pa na Poljskem več kot milijon smučarjev in se prijavlja okoli tisoč kandidatov za ta smuk, je izbira zelo ostra. V glavnem se ga morejo udeležiti le smučarski instruktorji, planinski vodniki in organizatorji planinstva iz vseh krajev Poljske. Letošnja pot je vodila skoraj vsak

dan s poljske strani Tater na slovaško stran in znova nazaj brez kakršnihkoli težav z obmejnimi organi. Edina formalnost je bilo štetje smučarjev.

Omenjena prireditelj ni edina vsakoletna smučarska tura, vendar je najpomembnejša in najbolj cenjena v planinskih krogih. Poleg tatarskega turnega smučanja organizirajo različna planinska društva vsako leto nekaj desetih večdnevnihtur, ki se imenujejo »rajdi«. Udeležijo se jih vsako leto okrog tisoč smučarjev-planincev. Med temi naj kot najpomembnejša omenim turna smučanja v Bieščadih, Krkonoših in Beskidih.

W. B.

POLLETNO POROČILO KOMISIJE ZA ALPINIZEM PZS (Junija 1970)

Letošnja zimska sezona je zaradi nagle menjave razmer v stenah omogočila relativno manjše rezultate kot prejšnje. Snežne razmere so omogočile le lažje vzpone in teh je bilo opravljenih precej predvsem v januarju in februarju. Zelo zanimivi so rezultati zimskega tabora v Tamarju, kjer je bilo med drugim opravljenih 13 prvenstvenih vzponov.

Kasnejši planirani pohodni tabor po grebenih med Vrščim in Bohinjem je zaradi vremena odpadel.

Komisija je podprla eno trojno navezo za poizkus zimskega vzpona v severni steni Matterhorna, ki pa se je končal okoli 400 metrov visoko ob vremenskem preobratu. Naveza se je v redu vrnila.

Komisija je priredila v dogovoru z zvezno komisijo za alpinizem seminar za vodje plezalnih šol. Seminar je bil organiziran v Ljubljani in so bile na njem obravnavane v štirih dneh glavne teme iz skript, ki jih je dobil vsak udeleženec. Skripta so nastala kot osnova, ki naj se v bodočnosti izpili in opremi z večjim številom ilustracij in pripravi za eventualni kasnejši tisk. Posamezne teme so obravnavali avtorji prispevkov sami in tudi vodili pogovor o vsaki temi. En dan seminarja je bil namenjen praktičnemu plezanju plezalne šole na terenu z vsemi vmesnimi fazami, ki normalno trajajo dva do tri mesece.

Spomladanski posvet načelnikov alpinističnih odsekov je bil posvečen pripravam na letno sezono in je hkrati komisija skupaj z načelniki prilagodila svoj program letošnjemu spremenjenemu proračunu. Nekateri odseki so predlagali, da komisija ponovno, začenši z letom 1971, začne organizirati začetniške alpinistične tečaje, ki naj bi bili namenjeni predvsem šibkejšim odsekom.

Trenutno žele nekateri odseki poleg svoje običajne dejavnosti organizirati še manjše ekspedicije v manj zahtevna gorstva. V sodelovanju s komisijo za odprave v tuja gorstva poizkušamo sinhronizirati ta

prizadevanja, da bi se vklopila v dolgoročni načrt, ki ga je sprejel UO PZS.

Nekakšna vmesna oblika, ki bo gotovo prinesla nove izkušnje, so tudi akcije kot je čisto plezalna odprava v Trollinden, ki jo to pot organizirajo štajerski odseki. Kasneje v programu je še podoben vzpon v steni El Kapitana v ZDA.

Letošnji visokogorski smuki so bili manj številni kot sicer, pač pa smo sinhronizirali alpinistična tekmovanja tako, da se vrše po enotnih pravilih.

Kljub zapozneli sezoni so potekale spomladanske plezalne šole v redu, vendar pričakujemo, da nekatere večje stene ne bodo do srede poletja dovoljevale večjega števila plezalnih vzponov.

DHAULAGIRI IV 1969

Iz mnogih žurnalov in magazinov je bila lani naša javnost obveščena o katastrofi avstrijskih alpinistov na Dhaulagiriju IV. Ekspedicija je organizirala znana sekcija OAV po imenu Edelweiss in sestavila moštvo iz Dunajčanov in alpinistov iz Spodnje Avstrije. Nesreča se je pripetila verjetno 10. nov. 1969 in je do danes ostala nepojasnjena. Ekspedicijo je vodil Richard Hoyer. Z njim vred je bela smrt v himalajskih višavah pokosila še Petra Lavicko, Petra Nemca in Kurta Ringa, katerih uspehe smo v našem razgledu večkrat omenjali. Pogrešajo tudi Kurta Reha in šerpo Nindra. Po sijajnih uspehih, ki so jih avstrijske ekspedicije dosegle v Himalaji po vojni, je ta nesreča toliko bridkeje zadela kroge, ki skrbijo za napredek avstrijskih alpinističnih kadrov.

KOMISIJA ZA VRVI

Popravek UIAA v naše dobro je izšel v glasilu UIAA št. 37, dec. 1969. Gre za komisijo za vrvi, katere iniciator je dr. ing. France Avčin. L. 1951 je UIAA zborovala na Bledu. Takrat je prof. Avčin, prijatelj pokojnega prof. Doderota, predlagal, da UIAA ustanovi mednarodno komisijo, ki bi proučevala vrvi in drugo alpinistično opremo. V Bulletinu UIAA št. 35 so na to dejstvo pozabili. Da bi se opravičili, so v št. 37 citirali dobesedno Avčinov predlog, ki ga je skupščina na Bledu soglasno sprejela. L. 1953 je bila prva seja komisije za vrvi v Torinu.

VARSTVO NARAVE

VARSTVO NARAVE V KANADI

Kanada je dežela takih razsežnosti, da o njih mi skoraj ne moremo imeti pravih predstav. Brez površin svojih številnih jezer obsega blizu 10 milijonov km² površine, prebivalcev pa ima komaj 20 milijonov. Ima sicer tudi vele mesta, a poleg njih široke agrarne predele, ki jih povezujejo moderne ceste, predvsem pa ogromne gozdne površine z jezери, za njimi tundram podobne pokrajine, vmes opuščene naselbine, kjer so nekoč živeli pionirski naseljenci, velike gozdne požganine, ki imajo svoje klimatske vzroke itd. Da bi se ohranila prvotna podoba te prostrane dežele, so poskrbeli za vrsto pokrajinskih in nacionalnih parkov. V bližini Edmontona, glavnega mesta province Alberta, kjer se je prebivalstvo v 12 letih podvojilo zaradi velikih nahajališč nafte in zemeljskega plina, leži nacionalni park Elk-Island, ki razkazuje gozd in jezera pa raznovrstno divjačino, med drugim 600 bivolov in mnogo bobrov. V kanadskih Rocky-Mountains so nacionalni parki po imenu Jasper, Banf in Kooteney. Tu so visoke gore z ledeniki, ledeniški jezera zelene barve, slapovi, hudourniki v globokih tesnih (kanjonih) itd. Tu gre »ledeniška cesta«, ki povezuje letovišči Jasper in Banff, sicer pa je v glavnem še nedotaknjen svet. Ni naselij, ni gozdarstva ne poljedelstva ne lova. Rjavi in črni medved se utegneta prikazati na avtocesti. Poskrbljeno je za kampiranje, za steze in pota, urejena so kurišča, sanitarije itd., to ureja uprava nacionalnega parka, seveda za primerno ceno (ca. 1000 dolarjev za 1 prostor, poroča G. Olshowy, Bad Godesberg v evropskem biltenu št. 28/1969). Isti vir poroča o premoledno obzirnem ureditvi gornjega in spodnjega nagiba pri cestah, o škodi, ki jo je utrpela pokrajina okoli mesta Trail v angleški Kolumbiji zaradi industrijskih plinov, in še o podobnih stvareh, ki so seveda spriči orjaških razsežnosti Kanade komaj opazne.

41 NARAVNIH PARKOV

V Zahodni Nemčiji so lani sklenili urediti enainštirideseti naravni park. Park obsega 3200 km², dolg je 90 km, v širjavo pa seže 36 km. Leži med Regensburgom in Ingolstadtom, severno od Donave. Na razpolago bo predvsem prebivalcem vele mest Augsburg, München in Nürnberg. Pokrajina je idilična, bogata z gradovi in drugimi zgodovinskimi spomeniki, v gozdovih pa živi mnogo velike divjačine, ki so jo nekoč gojili v lovišču tamkajšnjih knezov.

AMORIQUE

V departementu Finistère so lani, komaj leto dni po ustanovitvi nacionalnega parka Saint-Amand-Raisnes, o katerem smo poročali, odprli drugi naravni park »Amorique« s površino 65 000 ha. Oba parka spadata v načrt iz l. 1967, po katerem bodo v Franciji uredili še nove regionalne in nacionalne parke. Park Amorique je odprl minister za prostorsko ureditev Bétencourt. Iz državnega proračuna bo park letno dobival 2 milijona frankov, departement pa bo dajal milijon. Steze, parkirni prostori in campingi so že urejeni. V parku bodo odkupili 1000 kmetij in nekatere od teh uredili tako, da bodo obiskovalcem prikazali bretonsko kmečko stavbarstvo in življenje. Na eni od obnovljenih farm so že priredili evropski mladinski tabor. Prebivalstvo se živo zanima za urejanje parka.

ZIČNE OGRAJE OB CESTAH

V švicarskem kantonu Schwyz so ob 8 km dolgi državni cesti med Wollerauom in Pfäffikonem ogradili gozdove in polja z žično ograjo, ki je postavljena tako nizko pri tleh in tako gosta, da tudi jež ne more skoznjo. S tem skušajo preprečiti nesreče, ki niso usodne samo za jelene, srne, zajce in lisice, temveč večkrat tudi za avtomobiliste.

NEKAJ O JASTREBIH

Jastrebi so v Alpah skoraj izginili, z njimi pa tudi »legenda«, ki jo je med drugimi v eni svojih knjig razširil tudi Balthasar Hacquet l. 1779. Hacqueta so, tako pripovedujejo, svarili pred vzponom na Grossglockner, naj ne gre brez puške, saj ga utegnejo napasti jastrebi in ga s peruti pahniti v prepad. Danes tudi ne verjamemo več, da bi jastreb odnašal otroke. Za to ni dovolj močan. V Alpah jih je pred 100 leti bilo več vrst, v zadnjem času pa so spet opazili nekaj primerkov. V glavnem se danes jastrebi drže v Španiji, na Korziki, Sardiniji, Siciliji, na Balkanu, na Kavkazu in južnem Uralu. Vse kaže, da lahko zdrže skrajno mrzlo in skrajno vroče podnebje. Opažovalci trdijo, da zdrži jastreb brez hrane tudi po več tednov. Najraje ima mrhovino. Če te ni, se loti tudi živih živali: zajcev, svizcev, mladih gamsov, jagnet, ovc, lisic, pa tudi odraslih gamsov in celo telet. Pri tem uporablja bolj svoje velike perutnice, ki merijo 2,60 m, ne kremplje. S perutnico svojo žrtev

udarja, pobija ali vsaj omami. Na žrtev se spusti iz bližine, ne iz višine kakor orel. Če opazi žival, ki se sama pase blizu brezna, jo preganja in otepava s perutmi, dokler se vsa zmedena ne zgrudi v prepadi. Jastreb jo do kraja pobije s perotmi in s kljunom, nato pa trga še loplo.

Jastrebi si pleto gnezda na težko dostopnih krajih. Gnezdo ima v premeru poldrug meter. Dno gnezda tvorijo veje, nato sledijo vejice in brstje, osredok gnezda pa nežno in skrbno podloži z dlako svojih žrtev. Človeku ne dela posebne škode, vendar mu je človek glavni sovražnik.

BUFFONOVA NAGRADA

Francosko ministrstvo za kulturo je ustanovilo »Prix Buffon« v počastitev Leta varstva narave 1970. Nagrada znaša 10 000 frankov in jo bodo podelili vsako leto. Imenuje se po velikem francoskem prirodoslovcu in pisatelju Buffonu (1707 do 1788), avtorju znamenite *Histoire naturelle* in *Epoques de la nature*. Znan je po svojih širokih pogledih na svojo vedo in po svojem skrbnem, bleščečem slogu. Ko so ga sprejemali med nesmrtnike, člani *Académie française*, je dejal: Slog je pravzaprav človek (le style est l'homme même), slog je osebna označitev pisatelja, njegovi dosežki pa vselej postanejo last človeštva.

Nagrado bodo dajali za znanstvena ali leposlovna dela, ki obravnavajo naravo ali odnos med naravo in človekom. Podelili pa jo bodo tudi za izredne zasluge pri varstvu narave.

V Royaumontu bodo to leto Francozi priredili simpozij, ki bo razpravljal o vlogi narave kot viru literarne umetniške in filozofske inspiracije.

PRO HOMINE ET PRO NATURA

Jeseni l. 1969 so v spodnji Avstriji odprli četrti naravni park. Poleg parkov Sparbach, Eibenstein, Geras imajo zdaj še naravni park Hohe Wand. Obsega 18 km² in je na enem mestu komaj 40 km oddaljen od Dunaja. Obisk ima torej z jamčen. Dosegljiv je po cesti, ima pa tudi žičnico iz Grünbacha. Letno ga obišče do 150 000 izletnikov, ob nedeljah nastejejo preko 1000 avtomobilov. Zdjaj so zavrli gradnjo počitniških hišic, ki so v prvih letih po vojni močno popačile prvotno podobo pokrajine. V parku so uredili promet in sprehajalne poti, 4 km je takih, da so sprehodi »suhi«, tudi če dežuje. Poskrbljeno je za avtomobiliste in pešce, za izletnike planince in tudi plezalce. Uredili so 60 počivališč, s katerih se ponuja lep razgled na Schneeberg. Za dela so doslej porabili 1,2 milij. ös. Vse je urejeno po načelu pro homine et pro natura, za človeka in za naravo, to je, zavrli so prehudo izrabo pokrajine in načrtno usmerili tok turistov.

RAZGLEDE PO SVETU

PREČENJE V KARWENDLU. Kaže, da prehajajo dolga prečenja, ki jih poznamo s Kavkaza, v modo tudi v Alpah. Zadnje zimske dni od 3. do 10. marca 1970 so innsbruški alpinisti Gürtler, Knoll in Sint prečili ves glavni greben v Karwendlu. V 7 dneh so prekorali 86 km in petkrat prespali na grebenu.

NAJLAŽJE DEREZE je doslej spravila na trg firma Salewa (München). Komaj 340 g tehta njen zadnji izdelek iz titana. S tem je za celih 40% zbila težo dosedanjih primerkov iz lahkih kovin. Cena niti ni pretirana (150 DM). Salewa je izpolnila tudi Hiebelerjev šotor, ne da bi mu zmanjšala prostornost. Novi tip je lažji, ker nima vrvic in priponov. Cena 170 DM.

SAMOHODCI V SEVERNI STENI PIZ BARDILE. Slovito smer ki jo je l. 1937 naredil v tej steni Riccardo Cassin s tovariši, je doslej preplezalo 6 samohodcev. Prvi je

bil Hermann Buhl l. 1952, ki je s tem vzponom opravil eno svojih največjih dogodivščin, drugi René Simek l. 1956, tretji Günter Nothdurft l. 1957, četrti Aldo Anghileri l. 1964, l. 1969 pa sta prišla čez Elio Scarabelli in Cliff Philipps.

EIGER DVAKRAT POZIMI. O Eigerju še vedno poročajo časniki in RTV kot o prostoru specialnih senzacij. Nekateri sicer trdijo, da je bilo v pretekli zimi v Eigerjevi severni steni premalo velikih dogodkov: Pet Švicarjev in ena japonska naveza sta prišli čez januarja, to je bilo vse. Pisalo se je tudi o direttissimi. Kateri? Je to tista iz l. 1967 ali japonski iz l. 1969 in 1970? Morda se bo svet odločil za japonsko, o kateri smo na kratko poročali. Japonci so bili v steni od 16. 7. do 15. 8. 1969, torej nekako v času »našega« Eigerja. 16 noči so prebili v 1800 m visoki steni. 5 Švicarjev iz Thuna je preplezalo japonsko direttissimo v 5 dneh od

20. jan. do 25. jan. 1970. Sama nova imena, razen Otta v. Allmen. 27. jan. so se pod Eigerjem spet pojavili Japonci in kot tretji ponovili smer iz l. 1938. Enemu od njih se je v izstopnih počeh izruval klin, zdrsnil je in se tako poškodoval, da so ga morali rešiti švicarski vodniki. Vse kaže, da je Eiger Japoncem, narodu kamikazov, posebej pri srcu.

DVE DOLOMITSKI SMERI POZIMI. Južno steno Campanile Basso v Brenti, ki sta jo ocenila VI+, A₃ Stenico in Navasa, sta od 26. do 28. dec. 1969 preplezala Sergio Martini in Fausto Lorenzi, oba iz Rovereta pri Trentu. Bila je to komaj tretja ponovitev tehnično težke smeri in seveda prva zimska. V Brenti je tudi Croz-dell Altissimo. Tu sta Detassis in Giordani preplezala 1000 m visoko jugozahodno steno (V-VI). 26. do 28. dec. 1969 sta v njej vpisala zimski vzpon Heinz Steinkötter in Renato Gomper. Izstopila sta v snežnem vihorju. Steinkötter spada v elito trentinskih plezalcev. Za-osen je na Goethejevem inštitutu kot učitelj.

PICCOLO VERNEL v soseščini Marmolade ima 350 m visoko južno steno. Vodnika Bepi de Francesch in Cesare Franceschetti sta jo preplezala v treh urah l. 1968, o čemer smo že pisali. Zavrtala sta 150 svedrovcev in 100 normalnih klinov, to se pravi, da sta smer v resnici »našpikala« in da se nista prav nič držala viteških načel iz Preussovih časov. Delo je bilo seveda naporno. Zato sta za trening v Gardeccii v skupini Catinaccio (Rosen-gartem) vzela na muho 100 m visoki previs in v njem izvrtala 300 lukenj. Ta trening sta popisala, vendar nimata posebnih besed o vtisih iz te čudne plezarije.

CAS ALI SAZ, švicarska planinska organizacija, je jeseni (l. 1969 (28. septembra) izbrala novega predsednika svojega CC (centralnega komiteja) za l. 1970. »Lepo, a vendar zahtevno nalogo«, kakor pravi uradno poročilo, je sprejel Charles Cevy. Predlagala ga je sekcija Diablerets, ki je bila soglasno izvoljena za CC 1971 do 1973. Na skupščini so govorili tudi o novi obliki glasila »Les Alpes«. Nekdo je v diskusiji terjal več mednarodnih informacij. Drugi so utemeljevali spremembo – o tej smo l. 1956 poročali tudi mi – s katero so »Les Alpes« postale četrtletnik, mesečno pa je komisija za publikacijo pri CC izdajala bilten z enakim naslovom in z rubrikami, ki jih imajo domala vsa planinska glasila na svetu (društvene novice, mladina, alpinizem, GRS, publikacije itd.). O stvari so glasovali in naključje je hotelo, da bo ostalo pri starem, saj se je za staro izreklo 82 odposlancev, za novo pa 81. Skupščina je sprejela predlog CC o usmeritvi varstva narave in o perspektivnem načrtu za to delovno področje. V diskusiji o tem so govorili tudi o gorskih železnicah. E. Clivaz je

posegel vanjo s tem, da je poudaril njihov pomen za obstoj hribovskega prebivalstva. Skupščina mu je pritrdila.

DAISY LEIDIG-VOOG smo v tej rubriki spremljali po l. 1964, ko je kot prva ženska preplezala severno steno Eigerja in to z Wernerjem Bittnerjem. Kasneje se je malo pojavljala kot plezalka, vendar je njena slava potemnela iz drugih razlogov. Poročajo, da je zdaj v gorah nastopila drugačno kariero. Oktobra l. 1969 je s svojim možem Hellmutom prevzela Bamberško kočjo (prejšnjo Hofgartner Hütte) v Kitzbühlskih Alpah.

MÄNTYRANTA EERO, smučarska zvezda, ki je zableščala v Squaw Valley l. 1960, odhaja iz športa v politiko. Kaže, da bo v finskem parlamentu zastopal ljudsko stranko. Na Finskem že od nekdaj v poslanskih klopeh radi vidijo znamenite športnike. Mäntyrinta je skoraj 10 let veljal za najboljšega skandinavskega tekača. V Squaw Valleyu je bil v teku na 15 km šesti, sodeloval pa je v zmagoviti štafeti. L. 1964 je bil olimpijski zmagovalec v teku na 15 in 30 km v Innsbrucku. Smučarski uspehi so mu omogočili, da se je rešil revščine, v kateri je prišel na svet. Po Squaw Valleyu je postal carinik, nato je bil več let športni učitelj.

PLEZALSKI VRTEC BAIERBRUNNER ni med najbolj znanimi v Evropi, čeprav so v njem okužali prvo plezalsko srečo mnogi najbolj znani münchenski plezalci. Vrtec je zadnja leta skoraj že prešel iz mode. Usmilila se ga je znana športna hiša Schuster, njen lastnik Gustl Schuster je prevzel nad njim patronat in poskrbel, da so ga očistili, popravili steze, ki drže do njega, postavili pod pečinami klopce, poskrbeli pa tudi za varnost. Vrtec spada v področje sekcije Isartal.

JUGOZAHODNA STENA EVERESTA bo letos cilj mednarodne ekspedicije pod vodstvom Normana Güntherja Dyhrenfurtha, sina znamenitega himalajskega kronista G. O. Dyhrenfurtha. Ekspedicija bo štela 18 moških iz 5 držav, med njimi pa bo tudi Yvette Vaucher, žena ženevskega plezalca profesorja Vauchera. Dyhrenfurth mlajši je l. 1963 vodil AMEE, ameriško ekspedicijo na Everest, pri čemer so prišli na vrh kar tri naveze. 17 let po prvem vzponu na vrh Everesta, ki so ga naklonili himalajski bogovi Tensingu in polkovniku Johnu Huntu, je torej stopil na dnevni red že plezalni vzpon v ostenju 8847 m visokega Everesta.

KANDŽIROBA HIMAL. L. 1969 je v ta del zapadnega Nepala organiziral ekspedicijo John Tyson. Zemljevid tega Himala je objavil Geographical Journal septembra 1967, št. 133. V ekspediciji so bili poleg Tysona še Simon Brown, Charles Clarke, Deter Dean in zvezni kapetan

Dil Bahadur Karki pa šerpe Nima Dorje, Mingma Tsening, Pasang Kami in Pasang Tendi. Na vrh Kandžirobe niso prišli, ker se je uprlo vreme, prodrli pa so v doslej neraziskani predel.

JEAN FRANCO, vodja alpinistične in smučarske šole (ENSA), pomembne tudi za mednarodno povezovanje alpinistov, himalajec, je na vprašanje, zakaj hodi v hribe, novinarjem po kratkem razmišljanju odgovoril: »Jaz tudi ne vem«. Hudo-mušen in duhovit odgovor, za časnikarje pa najbrž prekretek.

FERDINAND KROPF je Nемеc, naturaliziran Rus, močno zaslužen za to, da so se odprla vrata na Kavkaz in druge gore SZ. Pomemben je kot informator v alpinizmu v SZ, znan pa tudi kot lastnik svetovnega arhiva planinskih značk in znakov. Več tisoč jih ima, vendar pravi, da jih v zbirki najmanj toliko še manjka.

GUY PERILLAT, 31-letni francoski smučarski as, ne bo več tekmoval. Opravil je izpit za gorskega vodnika. Seveda to ne bo njegov edini zaslužek, saj je lastnik restavracije »Perillat«. Še bolje je naložil svoj svetovni glas Jean Claude Killy. Ta je z General Motors sklenil pogodbo za tri leta in dobil zato milijon frankov, poleg te pa ima še druge pogodbe, ki pomenijo dober in ne težak zaslužek.

POLJAKOV, 58-letni inštruktor »Spartakovih« alpinistov v Moskvi, je eden od pionirjev v Pamiru. Od l. 1925 živi v Moskvi, po rodu pa je Ukrajinec. Sprva se je preživljal kot mehanik. L. 1928 je začel z alpinizmom, najprej na Kavkazu, l. 1929 pa je bil s Krylenkom že na Pamiru. Z njim je bil kot drugi na vrhu Pik Lenina (7134 m), ki so ga l. 1928 kot prvi obiskali trije Nemci: Allwein, Schneider in Wien. Od l. 1929 do l. 1937 je Poljakov še osemkrat prišel na vrh Pik Lenina. On je vrh tudi prvi fotografiral. Kot vodja alpinističnih inštruktorjev pa dela zadnjih devet let.

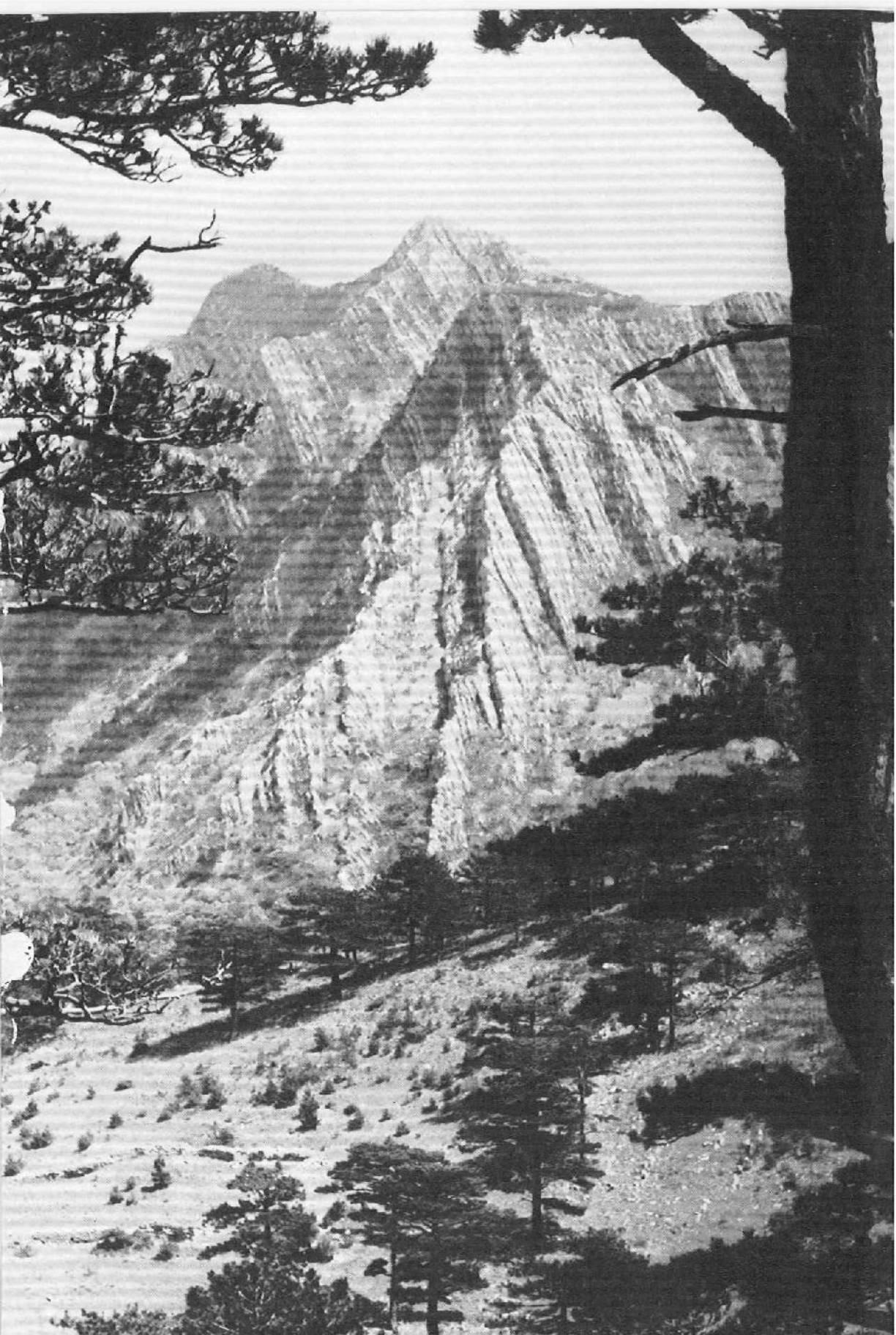
MALUBITING (7453 in 7291 m) v Karakorumu je stopil v ospredje l. 1968, ko se je odpravila k njemu v goste »Manchester Karakorum Expedition«. Ker predstavlja tudi rezervni cilj naše prve karakorumske ekspedicije, ki jo vodi dr. Ivo Valič, je prav, če navedemo Dyhrenfurthov zapisek o tej zanimivi gori. Člani manchesterke ekspedicije so bili: J. Allen, B. Cosby, J. Bell, A. Clarke, I. Grand, B. Ripley, T. Wagborn, O. Woolcock, H. Mahmud in major M. Ashraf kot zvezna oficirja. Pakistanske oblasti ekspediciji niso dovolile pristopa s severa čez ledenik Nagar in Barpu. Sli so torej z juga in mnogo prestali zaradi vodnikov, ki niso pristali na noben dogovor in so venomer štrajkali. 16. julija so preko

Iskere, Kutvala in ledenika Buskai dosegli mesto glavnega tabora (3932 m). Nato so postavili tabor I. (4298 m), II. na (4938 m) in III. na (5625 m). Slednji je stal na sedlu med Malubitingom in Lailo. Do sem so pritrčili 350 m vrvi. 28. julija se je ponesrečil Bell in moral zaradi poškodbe hrbtenice v bazo. 29. julija sta Allen in Ripley odšla iz III. proti sovruhu Malubitinga (6970 m). V treh urah sta dospela na 6000 m. Šla sta nenavezana. Tedaj se je utrgala nad njima skala in pahnila v prepad Ripleya, v žleb med taboroma I. in II. Tu so ob treh popoldne našli njegove ostanke, jih spravili na bolj zavečno mesto in v skala vklesali njegovo ime. Morala ekspedicije je seveda padla, tudi zdravje ni bilo najboljšje in še vreme se je slabšalo. Clarke in Cosby sta sicer odšla na tabor III., vendar o nadaljevanju ni bilo govora. 10. avgusta so bili vsi člani ekspedicije v Gilgitu.

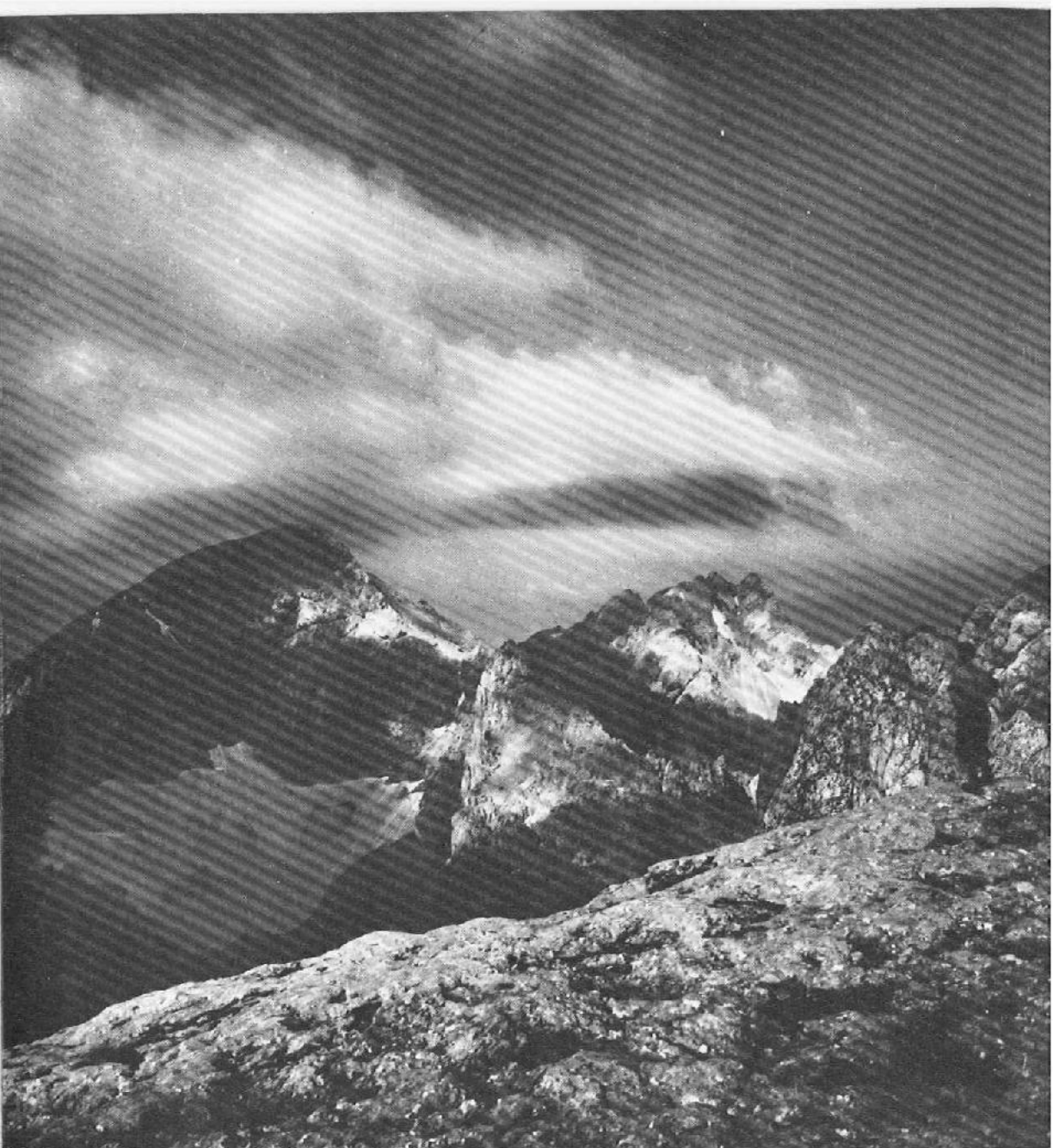
AVČINOV TEST Z AVTOMOBILOM, o katerem je iznajditelj informiral naše bralce v PV 1970/5 na strani 229, je münchenski »Alpinismus« izdatno populariziral z besedo in podobo v št. 12/1969. Sestanek v restavraciji Pulvermühle pri Waischenfeldu v francoski Švici, ki se ga je udeležilo 200 alpinistov iz devetih dežel, je med drugim pomenil tudi afirmacijo naše, to je Avčinove iznajdljivosti.

HMI (Himalayan Mountaineering Instituts) v Darjeelingu v zahodni Bengaliji je ustanovila švicarska ustanova za raziskovanje Alp (SSAF). Šef inštituta je ves čas šerpa Norkay (Norgay) Tensing, ki je l. 1953 z Novozelancem E. Hillaryjem stopil na vrh Everesta. Danes je star 55 let. Inštitut ima po ca. 45 učencev, eno učilnico in muzej. Vsako leto je 6 tečajev po 6 tednov. Interesentov je vedno dovolj, tako da morajo na sprejem čakati. Vsak slušatelj plača učnino 750 DM, sicer pa HMI uživa podporo bengalskega prosvetnega ministrstva. Učni načrt obsega ledno in reševalno tehniko v IV. težavnostni stopnji. V Zürichu si prizadevajo, da bi se HMI razvijal vštric s svetovnim razvojem. Kaže, da je ostal na stopnji iz l. 1953. Medtem se je seveda močno pomnožil register plezalskih rekvizitov, izboljšala se je oprema in tehnika, novi materiali so vdrli tudi v svet alpinizma.

SVEDROVSKI ALPINIZEM, ital. alpinismo del trapano. Pravijo, da so svedrovci nekaki škodljivci, kakor npr. lubadarji v gozdu ali lesni črvi. Reinhold Messner pravi nekako takole: »S svedrovcem uspeš povsod. Ob vstopu v steno se lahko smehljaš, nič več ni srhljive negotovosti, o kateri pišejo stari. Nesmisel, ti svedri! Jemljejo alpinizmu zadnji čar. Zoper to moram biti.« Messner bo v kratkem izdal kar dve knjigi o svojih vzponih.

SLIKA NA PRVI STRANI: MOTIV IZ JUŽNEGA VELEBITA –
FOTO SONJA ZALAR
SLIKA NA DRUGI STRANI: SEVERNO OSTENJE KANJAVCA –
FOTO ING. ALBERT SUŠNIK
SLIKA NA TRETJI STRANI: GRINTOVEC IN KOČNA –
FOTO VILKO FINZGAR
SLIKA NA ČETRTI STRANI: SKUTA – TURSKA GORA – BRANA –
FOTO VILKO FINZGAR

Stanovanjsko gospodarstvo

STANDARD

LJUBLJANA, CELOVŠKA CESTA 89

Organizira graditev in vrši prodajo:

stanovanj, stanovanjskih hiš, gradbenih parcel, poslovnih prostorov in garaž na lokacijah

a) za individualno gradnjo:
Koseze in Draveljska gmajna
Medvode

b) za bločno gradnjo:
Šiška – soseska S-6
Medvode

Investitorjem individualnih hiš nudimo tipske projekte po ugodnih cenah

Vse informacije vam posredujemo osebno, pismeno in po telefonu 55-475

EM - Hidromontaža Maribor

Montira

- Elektrostrojno opremo elektro-energetskih industrijskih in rudniških objektov
- Komandne, merne, zaščitne in signalne naprave, avtomatiko in elektronske naprave, hidravlično in pnevmatsko regulacijo

Izdeluje

- Jeklene konstrukcije, cevovode in naprave za energetske in industrijske objekte

Transportira

- Investicijsko opremo največjih težin in gabaritov s specialnimi cestnimi prevoznimi sredstvi

Projektira

- Transformatorske postaje in razdelilne naprave vseh vrst
- Jeklene konstrukcije in strojne naprave

EM - HIDROMONTAŽA, MARIBOR, GOSPOSVETSKA CESTA 86
Telefon: 25-820 — Telex YU ELEM 331-19

S. O. P. O.

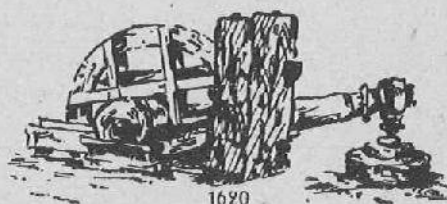
Železarna Ravne

Tovarna plemenitih jekel
RAVNE NA KOROŠKEM

Združeno podjetje
slovenske železarne

IZDELUJEMO:

- VALJANE PROFILE
- KOVANO PALIČASTO JEKLO
- ODKOVKE
- ULITKE
- VZMETI
- VLEČENO, LUŠČENO, BRUŠENO JEKLO
- INDUSTRIJSKE NOŽE IN
- PNEVMATSKO ORODJE

350 LET KOROSKEGA FUZINARSTVA —
350 LET TRADICIJE V IZDELAVI ZLAHTNIH JEKEL

Slovenijašport

EXPORT-IMPORT

LIUBLJANA, MIKLOŠICEVA 18

Nudimo vam veliko izbiro planinske opreme, predvsem razne vrste nahrbtnikov, vetrovke, anorake, hlače, dokolenke in druge oblačilne predmete in obutev

Velika izbira termos steklenic, kamp posode, kuhalnikov in ostale podobne opreme

Obiščite naše prodajalne v Ljubljani, Mariboru, Celju, Kopru, Jesenicah, Murski Soboti, Zagrebu in Osijeku ter Beogradu!

Na dopustu, izletu, potovanju je vedno nepogrešljiva ležalna, sedežna, potovalna blazina ter zložljivi čoln-fotelj

Sava Kranj

industrija gumijevih, usnjenih
in kemičnih izdelkov

ZDRUŽENO PODJETJE
SLOVENSKE ŽELEZARNE

ŽELEZARNA JESENICE

JESENICE NA GORENJSKEM
SR SLOVENIJA

Telefon: 82-244, 82-441 — Telegram:
Železarna Jesenice — Tek. račun: SDK
Kranj, podružnica Jesenice 5153-1-909 —
Teleprinter: 34526 Kranj

Proizvaja:

JEKLA:

konstrukcijska
konstrukcijska s povečano
trdnostjo
za globoki vlek
za elektroindustrijo
za ladjedelnštvo
za kotlogradnjo
za cementacijo in poboljšanje
nerjaveča in ognjevzdržna
vzmetna
za avtomate
orodna

TOPLA PREDELAVA:

debela, srednja, tanka, pocinka-
na, trafo in dinamo pločevina;
toplo valjani profili

HLADNA PREDELAVA:

hladno valjani trakovi, hladno
oblikovani profili, vlečena žica,
vlečeno, luščeno in brušeno jeklo,
žičniki badeča žica

DODAJNI MATERIAL ZA TALILNO VARJENJE:

elektrode za varjenje, žica za
plamensko in avtomatsko varje-
nje, žica za metalizacijo in pra-
šek za avtomatsko varjenje

